

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ВОЛИНСЬКИЙ
РЕСУРСНИЙ
ЦЕНТР
VOLYN
RESOURCE CENTRE

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проєкту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

2024 рік

Цей документ створено ЗРНГО «Волинський ресурсний центр» в рамках проєкту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України», який став можливим завдяки Агентству США з міжнародного розвитку (USAID) та щирій підтримці американського народу через Проєкт USAID «ГОБЕРЛА». Зміст цього документу не обов'язково відображає погляди USAID та Уряду США».

Зміст

Зміст	3
1. Зміст та основні цілі документа державного планування – проекту Змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р., його зв'язок з іншими документами державного планування.....	6
1.1. Загальні положення	6
1.2. Стратегічне планування в Волинській області.....	7
1.3. Стратегічні та операційні цілі проекту змін до Стратегії	14
1.4. Зв'язок проекту змін до Стратегії з іншими документами державного планування..	18
2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогнози зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	25
3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності населення на територіях ймовірного впливу та їх прогнози зміни, якщо ДДП не буде затверджено.....	39
3.1. За станом атмосферного повітря.....	39
3.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування.....	43
3.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів	47
3.4. За утворенням та накопиченням відходів.....	50
3.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів області	53
3.6. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.....	54
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень).....	58
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	66
6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у т.ч. вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків.....	75
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проекту документа державного планування	81
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	84
8.1. Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні.....	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
8.2. Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.....	<i>Error! Bookmark not defined.</i>
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.....	92
10. Опис ймовірних трансграничних наслідків для довкілля та здоров'я населення	97
Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію	98
Список джерел	100

Перелік скорочень

ВВП	валовий внутрішній продукт
ВРП	валовий регіональний продукт
ГДК	гранично допустима концентрація
ДДП	документ державного планування
ДНЗ	дошкільний навчальний заклад
ЄС	Європейський Союз
ЖКГ	житлово-комунальне господарство
ЗУ	Закон України
МСБ	малий та середній бізнес
МТД	міжнародна технічна допомога
НС	надзвичайна ситуація
ОВА	обласна військова адміністрація
ОДА	обласна державна адміністрація
ОВД	оцінка пливку на довкілля
ОМС	органи місцевого самоврядування
ПАТ	публічне акціонерне товариство
ПЗФ	природно-заповідний фонд
ПТНЗ	професійно-технічні навчальні заклади
РГ	робоча група
РДА	районна державна адміністрація
СЕО	стратегічна екологічна оцінка
СР	сільська / селищна рада
ТГ	територіальна громада
ТЗ	технічне завдання на проект місцевого розвитку
ТПВ	тверді побутові відходи
ЦНАП	центр надання адміністративних послуг

Перелік таблиць

Таблиця 1.1. Оновлений SWOT-аналіз Волинської області	9
Таблиця 1.2. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії розвитку Волинської області	16
Таблиця 1.3. Узгодженість проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області до 2027 р. з проектом змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 рр.	20
Таблиця 1.4. Зв'язок Цілей сталого розвитку та стратегічних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.....	24
Таблиця 2.1. Результати радіологічного контролю сільськогосподарської продукції Волинській області.....	28
Таблиця 2.2. Використання та відведення води підприємствами галузей економіки Волинської області	30
Таблиця 2.3. Структура та динаміка забезпечення централізованим водопостачанням області за період 2020-2022 рр.....	31
Таблиця 2.4. Порівняння показників Волинської обл. із загальноукраїнськими показниками.	32

Таблиця 3.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у Волинській області.....	39
Таблиця 3.2. Перелік підприємств найбільших забруднювачів довкілля Волинської області	40
Таблиця 3.3. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності у 2022 році.....	41
Таблиця 3.4. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферного повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам.....	41
Таблиця 3.5. Використання та відведення води у Волинській області.....	43
Таблиця 3.6. Накопичення відходів у Волинській області.....	50
Таблиця 3.7. Показники утворення відходів в Волинській області.....	51
Таблиця 3.8. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) ТПВ згідно обласного реєстру місць видалення відходів.....	52
Таблиця 3.9. Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки.....	52
Таблиця 3.10. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.....	54
Таблиця 4.1. Структура природно-заповідного фонду області.....	59
Таблиця 4.2. Екомережозформувальні вузли та природні ядра у межах ландшафтних районів Волинської області.....	61
Таблиця 5.1. Узгодженість стратегічних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року.....	66
Таблиця 5.2. Відповідність операційних цілей стратегії національним екологічним цілям.....	68
Таблиця 5.3. Відповідність цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.....	71
Таблиця 5.4. Зв'язок операційних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. з діючими галузевими програмами Волинської області.....	74
Таблиця 6.1. Ключові екологічні проблеми Волинської області.....	75
Таблиця 7.1. Рекомендації щодо реалізації окремих завдань проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.....	81
Таблиця 9.1. Екологічні індикатори моніторингу виконання проекту змін до Стратегії.....	93

Перелік рисунків

Рисунок. 2.1. Розподіл постійного населення Волинської області за статтю та віком.....	Error!
Bookmark not defined.	
Рисунок. 3.1. Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних та пересувних джерел.....	39
Рисунок 3.2. Розподіл скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти в 2022 році.....	44
Рисунок 3.3. Структура земельного фонду області.....	47
Рисунок 4.1. Структурно-функціональні елементи регіональної екомережі Волинської обл. .	60

1. Зміст та основні цілі документа державного планування – проекту Змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р., його зв'язок з іншими документами державного планування

1.1. Загальні положення

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого розвитку, що спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Один з інструментів екологічної політики, який дозволяє поряд з економічними та соціальними факторами враховувати в процесах планування та управління екологічні фактори - екологічна оцінка. Екологічна оцінка заснована на простому принципі: легше виявити і запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії її впровадження. Екологічна оцінка зосереджена на всебічному аналізі можливого впливу запланованої діяльності на довкілля і використанні результатів цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків.

Стратегічна екологічна оцінка упродовж останнього десятиріччя застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 р. СЕО обов'язкова для держав-членів Європейського Союзу. Застосування СЕО в ЄС регулюється «Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище». Основні положення цієї директиви стали основою для підготовки Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Протокол про СЕО був підписаний у травні 2003 р. в Києві на 5-й Всеєвропейській конференції міністрів охорони навколишнього природного середовища «Довкілля для Європи».

Безпосередні вигоди від СЕО полягають у зборі інформації, яка допомагає приймати виважені рішення, а також у подальших досягненнях в галузі охорони довкілля та збалансованого розвитку. Крім того, існують інші вигоди, які є невід'ємною частиною принципу залучення громадськості та прозорих процедур, яких необхідно дотримуватися. Таким чином, проведення СЕО:

- забезпечує високий рівень захисту довкілля;
- поліпшує якість розробки планів і програм;
- підвищує ефективність прийняття рішень;
- сприяє виявленню нових можливостей розвитку;
- допомагає запобігти помилкам, які можуть бути дуже дорогими;
- поліпшує систему управління;
- сприяє транскордонній співпраці.

«Стратегічність» СЕО полягає в тому, що процес екологічного оцінювання інтегрується в процес розробки планів і програм. Таким чином СЕО можна розглядати як інструмент планування. СЕО може підвищити якість планування декількома способами, зокрема шляхом забезпечення сфокусованого, відкритого до альтернатив підходу, а також шляхом аналізу цілого ряду потенційних наслідків і можливостей для досягнення більш збалансованих форм розвитку.

Об'єктом оцінки даного звіту є документ державного планування – проект Змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року (далі - Стратегія), розробка якої безпосередньо проводилася за керівництва Волинської облдержадміністрації (далі - ОДА), у 2019-2020 роках, для якої також проводилася СЕО.

Необхідно брати до уваги і той факт, що Зміни до Стратегії відображають загальні пріоритети та цілі розвитку області загалом, без акценту на конкретні населені пункти чи

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

території, в межах яких існують соціальні, економічні чи екологічні проблеми, які потрібно вирішувати на більш низькому рівні планування, в тому числі на рівні реалізації конкретної планової діяльності.

Для проведення СЕО проекту Змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року застосована методологія, що ґрунтується на вимогах Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» та досвіді інших країн, що дозволило оцінити потенційні впливи на довкілля від реалізації Стратегії.

В рамках розробки проекту Змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року відповідно до ст. 9 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про визначення обсягу СЕО Департаментом економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів Волинської обласної державної адміністрації в Єдиному реєстрі стратегічної екологічної оцінки Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України через Єдину екологічну платформу «ЕкоСистема» від 02.01.2024 р. за реєстраційним номером справи №02-01-4122-24, на яку надійшли зауваження та пропозиції за №92/1.15/2-24 від 11.01.2024 р. від Управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації, що передбачено ст. 8 та пунктом 6 статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) ... у строк, що не перевищує 10 днів з дня внесення до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки, надають свої зауваження і пропозиції шляхом їх внесення до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки».

За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку.

1.2. Стратегічне планування в Волинській області

Стратегія розвитку області необхідна для визначення головних напрямків розвитку її інфраструктури, проведення системної роботи з поліпшення бізнес-клімату, розширення інвестиційних можливостей, покращення інфраструктури територій. Вона не просто вирішить її проблеми, а й буде чітким планом збалансованого розвитку області для визначення свого місця на економічній та культурній карті країни.

Адже стратегічне планування – системний шлях до управління змінами й досягнення консенсусу у регіоні, а також створення спільного бачення майбутнього розвитку, творчий процес визначення проблем та погодження реалістичних цілей, завдань і стратегій, здійснення яких вирішить ці проблеми. Стратегічне планування також потужний інструмент об'єднання бізнесу і місцевої влади для створення публічно-приватних партнерств, що має позитивний вплив на місцевий діловий клімат та конкурентне становище, а також на вирішення інших питань, пов'язаних з рівнем життя громадян.

Для цього на підставі Законів України «Про місцеві державні адміністрації» №586-XIV від 09.04.1999 р., «Про місцеве самоврядування в Україні» №280/97-ВР від 21.05.1997 р., «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» №1602-III від 23.03.2000 р., «Про стимулювання розвитку регіонів» №2850-IV від 08.09.2005 р., «Про засади державної регіональної політики» № 56-VIII від 05.02.2015 р. на виконання доручення Кабінету Міністрів України від 09.01.2019 р. №49960/0/1-18 з урахуванням Указу Президента України від 30.09.2019 р. №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Програми діяльності Кабінету міністрів України, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України №849 від 29.09.2019 р., згідно розпорядження начальника обласної військової адміністрації від 20 листопада 2023 року №485 «Про новий склад робочої групи з актуалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року та розробки Плану заходів з її реалізації на 2024–2027 роки» було оновлено Стратегію розвитку Волинської області на період до 2027 року.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

А у зв'язку з масштабною агресією росії, що призвела до зміни стратегічних векторів розвитку Волинської області, соціально-економічної ситуації, що склалася в умовах воєнного стану, відповідно до Законів України «Про правовий режим воєнного стану», «Про засади державної регіональної політики (зі змінами)», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій», Указів Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні (зі змінами)», від 24 лютого 2022 року №68/2022 «Про утворення військових адміністрацій», постанови Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 року №816 «Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів», наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 року №79 «Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 26 квітня 2016 року за №632/28762 з метою актуалізації Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року розроблений проект змін до неї.

Розробка проекту змін до Стратегії мала висхідний характер. Вона відпрацьовувалася робочою групою, що визначала напрями розвитку та сфери прикладання необхідних зусиль.

Строковість інструментів планування визначалася на основі поєднання довгострокового стратегічного плану та середньострокових циклів планування його реалізації. Визначені на основі цього підходу стратегічні цілі мають характер довгострокових (на 7 років) напрямів розвитку, тоді як операційні цілі / програми орієнтуються на реалізацію пріоритетних завдань (3 роки). Саме вони, будучи ключовими елементами Стратегії, визначають сценарії та шляхи досягнення стратегічних цілей.

Модель розробки Стратегії було обрано, виходячи з потреб регіону.

Основні завдання проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області виходять з нових викликів, які потребують реагування на рівні Стратегії:

- необхідності переорієнтації значної частини господарського комплексу області на підтримку обороноздатності держави та післявоєнне відновлення економіки і соціальної сфери;
- потреби у посиленні енергетичної безпеки;
- реалізації в регіоні державної програми релокації бізнесу з районів, найбільш постраждалих внаслідок російської агресії;
- зростання навантаження на систему охорони здоров'я та соціального захисту, адже від початку повномасштабного вторгнення в територіальних громадах області знайшли прихисток 78,7 тис. переміщених осіб (за даними Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб у Волинській області станом на 20.03.2024 р. перебуває 46301 особа, з них 22514 осіб працездатного віку);
- змін у демографічній ситуації в регіоні (трудова міграція, зростання біженців від війни);
- забезпечення зростання обсягів експорту товарів у 2022 р. до 1065676,8 тис. дол. США або 128% до 2021 р., в т. ч. продукції АПК, обсяг якої за 2022 рік зріс з 152 млн. до 388 млн. доларів США, послуг – до 97232,7 тис. дол. США або 111,7% до 2021 р., хоча 2023 р. експорт товарів знизився до 823803,3 тис. дол. США або 77,3% до 2022 р. (при спаді по Україні відповідно на 35,1% та 28,3%);
- 2023 року в області прийнято в експлуатацію на 15,2% більше загальної площі житлових будівель ніж 2022 року;
- за період з квітня 2022 р. по серпень 2023 р. відкрито на 4057 фізичних осіб-підприємців більше ніж закрилось, а частка нових фізичних осіб-підприємців, відкритих жінками, становить 56,44%;
- Волинська область, одна з дев'яти областей України, включена до Програми релокації бізнесу, якою передбачено надання підтримки бізнесу з районів бойових дій у пошуку нової локації, розселенні персоналу та підборі нових працівників, пошуку партнерів для постачання сировини та потенційного збуту продукції, налагодженні логістичних ланцюжків;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- на територію області релоковано 40 підприємств, переважно з Харківської та Київської областей: ТОВ «Северодонецький асфальтно-бетонний завод», яке перемістило обладнання у Ківерцівську громаду та має перші замовлення щодо поточного ремонту доріг; швейне виробництво ТОВ «Варно» (релокація з Краматорська), що на початку травня розпочало повноцінну роботу у Турійській громаді, де працевлаштовано 30 осіб та виконуються контракти для покупців з ЄС; ФОП Олександр Мосійчук з Харкова, що налагодив виробництво у Луцьку ортодонтичних апаратів; ФОП Владислав Буданов з Харкова, що налагодив у Нововолинську пошиття продукції легкої промисловості для військових (розгрузки, плитоноски тощо); ТОВ ПЗІІ «ГАБАСИТ Україна» у Нововолинську розпочало виробництво промислової стрічки для волинського підприємства «Кроноспан Україна»; встановлено обладнання та запущено випуск побутової хімії та м'яких засобів у Луцькій громаді компанії-виробника ТОВ «Юнілайф ПВ» (релокація з Павлограда).

Початковим етапом розробки проекту змін до Стратегії було створення робочої групи з підготовки проекту змін до Стратегії, склад якої затверджений розпорядженням начальником Волинської обласної військової адміністрації від 20 листопада 2023 року №485.

До складу робочої групи увійшли представники органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, неурядових організацій, фахівці різних сфер, представники бізнесу, підприємств та установ, дослідників, науковці та громадських активістів, а також експерти програм і проєктів міжнародної технічної допомоги (Програми розвитку ООН в Україні та USAID «Говерла»), що забезпечило інклюзивність та відкритість процесу. Визначено головного розробника документу – департамент економічного розвитку, зовнішніх зносин та з питань туризму і курортів.

Саме на засіданнях Робочої групи презентувалися, обговорювалися усі напрями роботи та ухвалювалися відповідні рішення.

Відправним пунктом розробки змін до Стратегії був соціально-економічний аналіз в умовах воєнного стану, оновлення SWOT-аналізу та завдань до стратегічних та операційних цілей.

За результатами проведеного аналізу стратегічні цілі розвитку області, затверджені Стратегією її розвитку на період до 2027 року, залишилися актуальними і в умовах воєнного стану. Зокрема: підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки, розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення, розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації), розвиток транскордонного співробітництва. Лише стратегічна ціль 5 була доповнена **зменшенням впливів та наслідків зміни клімату**.

Оновлений SWOT-аналіз приведений в табл. 1.1.

Таблиця 1.1. Оновлений SWOT-аналіз Волинської області

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
<p>1. Вигідне економіко-географічне розташування. <i>Волинь – один з небагатьох регіонів, що має кордон з країною Європейського Союзу (Польща).</i></p> <p>2. Наявність унікальних рекреаційних та природних ресурсів, їх просторова дислокація по території області. <i>Область входить в 7 лідируючих областей по заповідності в Україні. (З національні природні парки, природний заповідник, численні регіональні ландшафтні парки). Відсоток заповідності в області становить близько 11 відсотків при середньому по Україні 5,5 відсотка. На Волині понад 683 тис. га лісів та лісовкритих площ,</i></p>	<p>1. Слабка промоція регіону в Україні і світі. <i>Недофінансування галузі туризму з обласного бюджету, найнижчий показник серед усіх регіонів України</i></p> <p>2. Відсутні комплексні підходи поводження зі сміттям та перевантаження місцевих полігонів ТПВ. <i>На території області за рік накопичується близько 1,0 млн. м³ ТПВ. Збирання побутових відходів не носить систематичного і організованого характеру.</i></p> <p>3. Значні диспропорції у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців).</p>

що становить третину території області і 6 відсотків площі лісів України. Серед західних областей України вона має найбільше озер.

3. Розвинена магістральна транспортна та прикордонна інфраструктура із значним транзитним потенціалом.

Станом на 01.01.2023 року мережа автомобільних доріг загального користування області складає 6195,3 км і 4399,6 км – дороги місцевого значення, у т.ч. 5798,8 км доріг з твердим покриттям.

У складі доріг державного значення 326,8 км – дороги міжнародного значення, 182,4 км – національні дороги, 242 км – регіональні і 1040,5 км - територіальні дороги. У складі доріг місцевого значення 2107,5 км – обласні дороги і 2292,1 км – районні дороги.

4. Великі площі природних пасовищ та сінокосів, наявність значної кількості с/г угідь.

Область займає 2014,4 тис. га – 3,3% території України, в т.ч. сільськогосподарські угіддя - 1047,5 тис. га, рілля – 672,3 тис. га та виробляє 3% загальнодержавних обсягів продукції сільськогосподарства.

5. Значний туристичний потенціал (наявність пам'яток історії та культури).

На території області під охороною держави перебуває 1529 об'єктів культурної спадщини, налічується 20 історичних населених місць, діють два історико-культурні заповідники.

6. Наявні індустріальні парки.

На даний момент в області зареєстровано два індустріальні парки: «Нововолинськ» та «Володимир». ТзОВ «ІНТЕРКОЛЕСО» подані документи Міністерству економіки України про включення Індустріального парку «ВОЛИНЬ» до Реєстру індустріальних (промислових) парків, що створений на території Вишнівської сільської ради Ковельського району.

7. Наявність трудових ресурсів.

Населення області на 1 січня 2022 року становило 1021356 осіб (2,28% загальноукраїнського населення). Міське населення становить 544632 особи (52,3%), сільське - 497639 осіб (47,7%). Середня густина населення – 51,7 ос./км².

8. Успішно діючі потужні промислові підприємства у провідних галузях промисловості (машинобудування, харчова та деревообробна промисловість).

Частка цих галузей у загальному обсязі реалізованої промислової продукції

В цілому у Волинській області централізованим водопостачанням охоплено 11 міст (100%), 18 селищ міського типу (82%) та 319 сіл (30%). У всіх населених пунктах вода подається цілодобово.

Централізованим водовідведенням забезпечено 9 міст (81,8%), 19 селищ міського типу (86%) та 48 сільських населених пунктів (4,6%).

4. Низько ефективні та низько технологічні особисті селянські господарства залишаються переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області.

За 2022 рік домогосподарства виробили продукції на суму 7,6 млрд. гривень, або 46% у загальному виробництві.

5. Неприятлива вікова та соціальна структура населення в сільській місцевості

Збільшення чисельності населення прослідковується лише у міських населених пунктах, натомість у сільських відбувалось зниження.

Найбільша диспропорція між чоловічим і жіночим населенням є помітною у віковій групі старше 55 років. При цьому, у віці понад 70 років чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків у 2,4 раза.

6. Низька інноваційна активність виробничо-господарського комплексу регіону.

Обсяг реалізованої інноваційної продукції області з 2012 р. зменшився майже на 60% і у 2017 р. становив 66,8 млн. грн. На підприємствах та в організаціях, які здійснювали наукові дослідження і розробки, кількість виконавців таких робіт протягом 2020 р. зменшилась на 24 особи і становила 127 працівників

7. Міграція трудових ресурсів, в т.ч. кваліфікованих кадрів за кордон.

З початком повномасштабного вторгнення за даними Центру економічної стратегії з Волинської області за кордон виїхало 10% населення, в тому числі висококваліфікованих спеціалістів та творчої молоді.

8. Незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, інженерних мереж.

Фактична зношеність основних фондів підприємств, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення становить 61 відсоток.

9. Низький рівень інституційної та

становить понад 60 відсотків. 73 відсотки іноземних інвестицій спрямовано у промисловість.

9. Наявність значної кількості інвестиційно привабливих об'єктів промислової нерухомості та земельних ділянок для інвестування.

На території області станом на 01.12.2023 року за інформацією територіальних громад є 94 вільних земельних ділянок типу Greenfield загальною площею близько 995 га, що можливі для передачі потенційним інвесторам на різних умовах (продаж, оренда). Також наявні 18 земельних ділянок типу Brownfield, загальною площею близько 30 га, на яких є вільні виробничі та інші промислові приміщення.

Серед зазначених вільних земельних ділянок значна кількість дуже привабливі, оскільки мають всі необхідні для ведення виробничої діяльності комунікації та знаходяться в місцях з розгалуженою транспортною та логістичною інфраструктурою.

10. Впроваджені інформаційно-телекомунікаційні системи регіонального рівня в місцевих органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування.

Система відеоконференцз'язку; корпоративна електронна пошта; електронний документообіг між облдержадміністрацією, усіма райдержадміністраціями, органами місцевого самоврядування області, територіальними підрозділами міністерств, інших центральних органів виконавчої влади в області, застосування електронних цифрових підписів в електронному документообігу; електронні системи організації роботи ЦНАП із застосуванням електронних цифрових підписів; системи електронних черг у ЦНАПах; веб-сайт «Адміністративні послуги органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування області», підключення до Інтернету органів виконавчої влади та місцевого самоврядування обласного і районного рівнів.

11. Діючі угоди транскордонного співробітництва.

Між адміністративно-територіальними одиницями іноземних держав та Волинською областю на кінець 2023 року укладено 133 міжнародні угоди (з них 16 укладено в 2023 році). Основним партнером Волинського регіону виступає Республіка Польща, а також Федеративна Республіка Німеччина, Литва, Словацька Республіка, Чехія, Франція, Туреччина, Азербайджан, Румунія, Китай та

інфраструктурної підтримки підприємництва.

Відсутні дешеві банківські кредити для суб'єктів малого і середнього підприємництва. Високі відсоткові ставки для суб'єктів підприємницької діяльності. Недостатнє запровадження стимулюючих факторів для активного впровадження суб'єктами малого і середнього підприємництва передових технологій та інноваційного виробництва, виробництва конкурентоспроможної продукції і послуг.

10. Морально застаріла та фізично зношена навчально-матеріальна база об'єктів соціальної інфраструктури, в т.ч. профтехосвіти.

Особливо з професій сільськогосподарського спрямування, транспорту, металообробки, деревообробки, швейного виробництва, що негативно впливає на якість підготовки робітничих кадрів, знижує можливість самореалізації.

11. Слабо розвинена база для здійснення наукової та дослідницької діяльності

Продовження будівництва потребують заклади загальної середньої освіти у с.Башлики Ківерцівського району (396 учн. м.) та смт Головно Любомльського району (600 учн. м.). Першочергового будівництва потребують заклади освіти, де умови для організації освітнього процесу не відповідають сучасним вимогам (10 сіл області).

12. Дотаційність бюджету Волинської області, значне соціальне навантаження бюджетів області при вкрай недостатніх обсягах бюджетів розвитку.

Об'єднання територіальних громад на території поліських районів області без достатньої економічної бази, створення нових органів управління в мало чисельних адміністративних центрах, або з недостатньою чисельністю населення територіальних громад не сприяє збільшенню фінансової спроможності відповідних органів місцевого самоврядування та вирішенню основних питань соціально-економічного розвитку області.

13. Незначне використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму.

<p>інші.</p> <p>12. Зростання світового попиту на продовольство. Вихід аграрних та переробних підприємств на європейський ринок.</p> <p><i>Волинські с/г підприємства освоюють світові ринки, презентують власну продукцію на міжнародних виставках і форумах. З року в рік зростає експортний потенціал Волині. Експорт продукції АПК за 2022 рік зріс з 152 млн до 388 мільйонів доларів США. Позитивне сальдо становило 253 мільйони. Експорт агропродукції становить 49 відсотків до загального експорту області, з них 36 відсотків - продукти рослинного походження. Якщо у 2021 році було експортовано 119,6 тис. т агропродукції, у 2022 – 842,7 тис. т, за 10 місяців 2023 року – 575,1 тис. т.</i></p>	
<p align="center">МОЖЛИВОСТІ</p>	<p align="center">ЗАГРОЗИ</p>
<p>1. Поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу з акцентом на розвиток жіночого підприємництва, в т.ч туристичного.</p> <p>2. Зростання світового попиту на продовольство. Вихід с/г та переробних підприємств на європейський ринок.</p> <p>3. Зростання популярності внутрішнього туризму, збільшення кількості міжнародних туристичних проєктів.</p> <p>4. Підвищення інвестиційної привабливості України зумовить:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>прихід українських та закордонних інвесторів, зацікавлених у розміщенні своїх виробництв на території області;</i> • <i>збільшити можливості підприємств у залученні інвестицій.</i> <p>5. Залучення іноземних партнерів в рамках транскордонної співпраці до інноваційного перепрофілювання економіки регіону з метою інтеграції у ЄС.</p> <p>6. Набуття Україною статусу членства в ЄС та НАТО.</p> <p>7. Продовження діяльності програм міжнародної технічної допомоги.</p> <p><i>У 2023 році здійснювалася підготовка трьох великих інфраструктурних проєктів у рамках Програми Interreg NEXT «Польща – Україна 2021–2027» за тематичними цілями «Довкілля» (1 проєкт з будівництва та реконструкції мереж водопостачання та водовідведення) та «Здоров'я» (2 проєкти). Партнерами з розвитку проєктів Волинської області були також Європейський банк реконструкції та розвитку, Уряд Федеративної Республіки Німеччина через Федеральне</i></p>	<p>1. Довготривала позиційна війна рф проти України.</p> <p>2. Неврегульована тарифна політика.</p> <p>3. Критична екологічна ситуація внаслідок нераціонального використання природних ресурсів.</p> <p><i>Відсутність постійного моніторингу стану біологічного та ландшафтного різноманіття науковцями та науковими установами також недостатній рівень екологічної освіти серед населення в напрямку збереження біологічного і ландшафтного різноманіття.</i></p> <p>4. Втрата транзитних можливостей та скорочення внутрішнього ринку.</p> <p>5. Скорочення державної підтримки розвитку галузі АПК.</p> <p>6. Зниження рівня державного фінансування інновацій та науки.</p> <p>7. Посилення природних катаклізмів за рахунок зменшення лісистості області, деградація ґрунтів, розробка Хотиславського кар'єру (Республіка Білорусь), забруднення водних об'єктів, засушення.</p> <p>8. Високі показники захворюваності, смертності та інвалідності, особливо, що стосується чоловіків, особливо від онкологічних захворювань, хвороб системи кровообігу та цереброваскулярної системи.</p>

міністерство економічного співробітництва та розвитку (BMZ) та НЕФКО (Фонд Східноєвропейського партнерства з енергоефективності та довкілля).

8. Запровадження «промислового безвізу» до країн ЄС.

9. Зростання бюджетної самостійності громад у зв'язку із децентралізацією влади, проведення адмінреформи.

10. Популяризація екологічного способу життя, споживання органічної продукції та здорового способу життя жінок та чоловіків.

Джерело: проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

Порівняльні переваги, виклики та можливі ризики для Волинської області

Порівняльні переваги

(визначені в результаті аналізу сильних сторін і можливостей)

Основною **перевагою** Волинської області є наявність унікальних рекреаційних та природних ресурсів, а також її економіко-географічне розташування (кордон з Польщею), що дозволяє використовувати транзитний рух товарів і послуг, співпрацювати з сусідніми регіонами (особливо з Люблінським воєводством), дає можливість транскордонного співробітництва, вихід промислових, с/г підприємств на європейський ринок. Розвинена магістральна транспортна та прикордонна інфраструктура із значним транзитним потенціалом.

В області представлена велика кількість пам'яток історії та культури, музеїв, які дають можливість розвивати значний туристичний потенціал.

Важливою сильною стороною області є успішна реалізація реформи децентралізації влади та формування фінансово-спроможних територіальних громад області.

Такі сильні сторони, як успішно діючі потужні промислові підприємства у провідних галузях промисловості (машинобудування, харчова та деревообробна промисловість), наявність значної кількості інвестиційно привабливих об'єктів промислової нерухомості та земельних ділянок для інвестування, а також наявність трудових ресурсів можуть підсилюватися такими можливостями, як запровадження «промислового безвізу» до країн ЄС, поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу.

Продовження діяльності програм міжнародної технічної допомоги дасть можливість подальшому розвитку економічного потенціалу, сприятиме активному розвитку територіальних громад, подальшому розвитку магістральної транспортної та прикордонної інфраструктури.

Виклики

Поліпшення бізнес-клімату в Україні, стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу, з акцентом на розвиток жіночого та молодіжного підприємництва, у тому числі туристичного в сфері послуг та переробки сприятиме поліпшенню використання природного та культурного потенціалу для розвитку туризму, створенню регіонального продукту. Сприятиме зниженню рівня безробіття жінок та чоловіків, значної тіньової зайнятості.

Розширення міжнародних транспортних коридорів по території України дасть можливість ліквідувати незадовільний стан автомобільних доріг регіонального та місцевого значення.

Продовження реалізації програм міжнародної технічної допомоги сприятиме покращенню технічного та технологічного стану значної частини основних фондів систем водопостачання та водовідведення, енергопостачання, в тому числі заснованого на альтернативних джерелах енергії, інженерних мереж у житловому фонді, ліквідує значні диспропорції у

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців).

Зростання бюджетної самостійності громад у зв'язку із децентралізацією влади, проведення адмінреформи сприятиме покращенню стану автомобільних доріг регіонального та місцевого значення, швидшому використанню економічного, соціального та культурного потенціалу для розвитку регіону. Сприятиме ліквідації значних диспропорцій у розвитку сільських та міських територіальних громад (інженерно-технічні комунікації та організація побуту мешканців). Зменшиться дотаційність бюджету Волинської області.

Ризики

Нестабільність економічної та політичної ситуації в Україні може посилити високий рівень безробіття, тіньову зайнятість. Це в свою чергу збільшить дотаційність бюджету області, значне соціальне навантаження бюджетів області при вкрай недостатніх обсягах бюджетів розвитку.

Відтік трудових ресурсів за кордон несе загрозу подальшому відтоку молоді в інші регіони країни та за кордон та призведе до скорочення трудових ресурсів. Особливої уваги також потребує піклування про найбільш вразливі категорії громадян, до яких відносяться жінки пенсійного віку, частка яких у Волинській області складає 67% серед усіх осіб віком від 65 років та старше.

Скорочення державної підтримки розвитку галузі АПК посилить такі слабкі сторони як особисті низько ефективні та низько технологічні селянські господарства, які залишаються переважаючою формою господарювання в аграрному секторі області та високий рівень безробіття.

Зниження рівня державного фінансування інновацій та науки несе ризик подальшому існуванню незначної частки високотехнологічної інноваційної продукції у структурі виробництва регіону, і морально застарілої та фізично зношеної навчально-матеріальної бази об'єктів соціальної інфраструктури, в т.ч. профтехосвіти.

Визначення Місії, стратегічного Бачення

Виходячи з матеріалів дослідження соціально-економічного стану області, думок місцевих експертів, науковців, працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, сформульовано стратегічне бачення розвитку Волинської області.

Волинь - інтегрований у європейський простір конкурентоспроможний регіон України збалансованого модернізаційного розвитку, орієнтованого на досягнення високого рівня життя і забезпечення добробуту мешканців, підтримку ґендерної рівності, посилення потенціалу людського капіталу, збереження і капіталізацію унікального природного потенціалу, культурних цінностей, національних традицій у площині динамічного національного розвитку і тісної міжрегіональної та транскордонної співпраці.

1.3. Стратегічні та операційні цілі проекту змін до Стратегії

Актуалізація Стратегії зумовлена необхідністю врахування викликів, відображених у Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року, серед яких:

- наслідки повномасштабної війни російської федерації проти України та їх вплив на територіальні громади регіону, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами, та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності забезпечення зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- міжнародних кліматичних зобов'язань України.

Моделювання сценаріїв розвитку Волинської області на період до 2027 року здійснюється з урахуванням таких базових сценарних припущень:

- Україна втратила значний економічний потенціал, податкові та митні надходження, робочі місця, відтак, підтримка бюджету значною мірою здійснюється за рахунок зовнішньої допомоги;
- в умовах продовження військових дій такий стан справ не дозволяє прогнозувати динаміку ВВП;
- складні соціально-економічні, безпекові умови, у яких знаходиться Україна, а також початок діалогу про можливості вступу в Європейський Союз вимагають від української влади інтенсивного проведення реформ. Однією зі сфер, яка зазнає змін та набуде більшої ваги, буде державна регіональна політика. Ймовірно, будуть удосконалені цифрові інструменти для більш тісного зв'язку між елементами планування – фінансування – реалізації - моніторингу проектів регіонального розвитку;
- передбачається нарощення міжнародної грантової підтримки, що може мати позитивний вплив на поширення навичок проектного управління серед представників органів влади, місцевого самоврядування, організацій громадянського суспільства, бізнесу;
- зростання світового попиту на продукцію сільського господарства та харчової промисловості стимулюватиме виробників підвищувати якість продукції та у подальшому впроваджувати стандарти Європейського Союзу до виготовленої в Україні продукції;
- очікується, що внаслідок проведення низки реформ бізнес-клімат в Україні покращиться, а після припинення військових дій активізується процес залучення інвестицій в Україну. Додатковим чинником, який стимулює інвесторів шукати нові виробничі майданчики неподалік європейських ринків збуту, є відтік інвестицій з Китаю;
- покращиться доступ підприємств до позичкового капіталу та грантів, розшириться спектр можливостей, для яких бізнес (у тому числі, малий та мікро-) зможе отримувати кошти та інші види підтримки;
- внаслідок впливу повномасштабної війни в Україні зазнала суттєвої трансформації транспортна логістика, зокрема, на період військових дій закритися білоруський напрям та авіап перевезення, суттєво ускладнилися морські перевезення, посилюються залізничні та автомобільні перевезення у напрямках країн ЄС;
- посилення безпекових умов для забезпечення життєдіяльності, підтримка енергонезалежності стали більш актуальними та будуть залишатися в переліку пріоритетів у середньостроковій перспективі. Частина територій України на відстані 30 км до кордонів з РФ та Білоруссю стали високо ризикованими для економічного використання, і матимуть такий статус надовго після завершення військових дій;
- у найближче десятиліття буде спостерігатися зростання попиту на послуги у сфері охорони здоров'я, а також реабілітації та реінтеграції постраждалих унаслідок війни осіб.

Тому до завдань операційних цідей додані нові та внесені коригування до існуючих, що виділені жирним шрифтом:

1.1.1. Підготовка та розвиток інфраструктури залучення інвестицій.

1.1.2. Розвиток інструментів та механізмів залучення інвестицій.

1.2.4. Збереження та відродження історико-архітектурної спадщини регіону.

1.3.3. Розвиток інституційної підтримки бізнесу

1.4.1. Посилення енергетичної безпеки регіону, в т.ч. за рахунок впровадження альтернативних джерел енергії та палива.

1.6.2. Диверсифікація аграрного виробництва, вирощування нішевих культур (овочівництво, ягідництво), в т.ч. органічної продукції

1.7.2. Збереження, розвиток та популяризація культурної спадщини регіону.

2.1.2. Розвиток та модернізація системи професійно-технічної освіти в регіоні.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

2.1.4. Покращення стану здоров'я, в т.ч. ментального, населення шляхом підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування. **Реабілітація та інтеграція ветеранів та їх членів сімей в цивільне життя.**

2.1.5. Розвиток культури, молодіжного лідерства. Створення рівних можливостей задля самореалізації чоловіків та жінок.

2.2.3. Створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з інвалідністю, батьків з дітьми, людей похилого віку.

4.2.1. Підтримка та розвиток міжмуніципального, міжрегіонального співробітництва територіальних громад регіону.

4.2.2. Підтримка та розвиток транскордонного співробітництва територіальних громад регіону.

5.3.1. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, **винесення в натуру меж природно-заповідних територій.**

Таблиця 1.2. Стратегічні, операційні цілі та завдання Стратегії розвитку Волинської обл.

Оперативні цілі	Завдання
Стратегічна ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	
1.1. Підвищення інвестиційної привабливості	1.1.1. Підготовка та розвиток інфраструктури залучення інвестицій. 1.1.2. Розвиток інструментів та механізмів залучення інвестицій.
1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу	1.2.1. Розвиток туристичних продуктів (подієвий, історико-культурний, культурно-мистецький, спортивний, «зелений», медичний туризм тощо) 1.2.2. Туристична промоція області, підтримка інноваційних проєктів, заходів, що формують імідж регіону 1.2.3. Розвиток рекреаційно-курортних зон. 1.2.4. Збереження та відродження історико-архітектурної спадщини регіону.
1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу	1.3.1. Механізми фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу 1.3.2. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу 1.3.3. Розвиток інституційної підтримки бізнесу
1.4. Ефективна регіональна енергетика	1.4.1. Посилення енергетичної безпеки регіону, в т.ч. за рахунок впровадження альтернативних джерел енергії та палива. 1.4.2. Підвищення ефективності комунальної енергетики
1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектору	1.5.1. Сприяння розвитку та спроможності виробників сільськогосподарської продукції та їх об'єднань 1.5.2. Підтримка та розвиток переробки сільськогосподарської продукції 1.5.3. Промоція агропромислового сектору
1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	1.6.1. Розвиток фермерських господарств, в т. ч. сімейних м'ясо-молочних ферм 1.6.2. Диверсифікація аграрного виробництва, вирощування нішевих культур (овочівництво, ягідництво), в т.ч. органічної продукції
1.7. Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку громад	1.7.1. Створення умов для ефективного використання економічного потенціалу культурної спадщини 1.7.2. Збереження, розвиток та популяризація культурної спадщини регіону.
Стратегічна ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	
2.1. Збереження та розвиток людського капіталу	2.1.1. Розвиток мережі дошкільної освіти, формування оптимальної мережі загальної середньої освіти області відповідно до реальних потреб місцевих громад, у тому числі профільних ліцеїв, опорних шкіл.
Оперативні цілі	Завдання

	2.1.2. Розвиток та модернізація системи професійно-технічної освіти в регіоні.
	2.1.3. Розвиток мережі закладів вищої освіти з урахуванням потреб ринку праці.
	2.1.4. Покращення стану здоров'я населення, в т.ч. ментального шляхом підвищення доступності та ефективності медичного обслуговування. Реабілітація та інтеграція ветеранів та їх членів сімей в цивільне життя.
	2.1.5. Розвиток культури, молодіжного лідерства. Створення рівних можливостей задля самореалізації чоловіків та жінок.
2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців	2.2.1. Розбудова інженерної інфраструктури та благоустрій територій
	2.2.2. Зміцнення громадської безпеки
	2.2.3. Створення доступної інфраструктури та інших послуг для людей з інвалідністю, батьків з дітьми, людей похилого віку.
	2.2.4. Покращення системи надання адміністративних послуг, в т.ч. розвитку відповідної інфраструктури.
	2.2.5. Створення сприятливих умов для розвитку житлового будівництва шляхом вдосконалення існуючих та створення нових механізмів придбання житла, забезпечення подальшого розвитку системи іпотечного житлового кредитування.
2.3. Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі	2.3.1. Посилення системи підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.
	2.3.2. Удосконалення системи збору та аналізу даних для забезпечення ефективної регіональної політики.
Стратегічна ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)	
3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації	3.1.1. Стимулювання розвитку інноваційних досліджень та технологій
	3.1.2. Створення та впровадження інноваційного продукту
3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури	3.2.1. Організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств
	3.2.2. Створення та підтримка інформаційної бази інноваційних проектів
	3.2.3. Розбудова інноваційної інфраструктури, в т.ч. наукових, технологічних парків, ІТ-кластерів
3.3. Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації	3.3.1. Підвищення професійних компетенцій науково-педагогічних кадрів
	3.3.2. Підтримка та розвиток співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіону
3.4. «Цифрова трансформація»	3.4.1. Формування системи електронних інформаційних ресурсів на території області;
	3.4.2. Запровадження новітніх цифрових технологій та швидкісного інтернету;
	3.4.3. Забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері.
Стратегічна ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва	
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва	4.1.1. Поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій
	4.1.2. Розвиток прикордонної інфраструктури.
Оперативні цілі	Завдання

	4.1.3. Розширення, відкриття нових транскордонних коридорів, в т.ч. авіаційних, та реалізація проектів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва.
	4.1.4. Розвиток транспортно-логістичного потенціалу .
4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва регіону	4.2.1. Підтримка та розвиток міжмуніципального, міжрегіонального співробітництва територіальних громад регіону.
	4.2.2. Підтримка та розвиток транскордонного співробітництва територіальних громад регіону.
	4.2.3. Підтримка місцевих ініціатив з реалізації екологічних завдань з метою досягнення транскордонного ефекту.
Стратегічна ціль 5. Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату	
5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу	5.1.1. Відновлення водного балансу та збереження болотних угідь
	5.1.2. Зменшення забруднення водних ресурсів скидами стічних вод (в т.ч. забезпечення централізованим водопостачанням та водовідведенням населених пунктів)
	5.1.3. Зменшення забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проектів з використання альтернативних джерел енергії
5.2. Покращення управління відходами	5.2.1. Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування і т.п.)
	5.2.2. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів
	5.2.3. Підвищення рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ
5.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області	5.3.1. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, винесення в природу меж природно-заповідних територій.
	5.3.2. Збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень
	5.3.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів

Примітка: жирним шрифтом виділені оновлення оперативних цілей та завдань до них проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області

Джерело: проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

1.4. Зв'язок проекту змін до Стратегії з іншими документами державного планування

Проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. узгоджується із Законами України «Про стимулювання розвитку регіонів» №2850-IV від 08.09.2005 р., «Про засади державної регіональної політики» №56-VIII від 05.02.2015 р., «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій» №2389-IX від 09 липня 2022 року, проектом змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України №695 від 5 серпня 2020 р., Програмою діяльності Кабінету міністрів України, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України №849 від 29.09.2019 р., з положеннями та завданнями Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.», методикою розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, затвердженою наказом Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України №79 від 31.03.2016 р.

Проте залишається під питанням узгодженість механізмів реалізації запропонованих проектом змін до Стратегії ініціатив із існуючою в державі системою програмно-цільового бюджетування та фінансування заходів. Стратегія сама по собі як інструмент планування регіонального розвитку не підлягає фінансуванню з обласного чи державного бюджету, тому

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Стратегія має реалізуватись через програми соціально-економічного розвитку, цільові регіональні програми, проекти розвитку. В основі досягнення цілей Стратегії є створення на основі її пріоритетів Плану реалізації Стратегії на новій, інноваційній для української системи регіонального розвитку, основі – як взаємоузгодженого у просторі та часі набору конкретних проектів та заходів регіонального розвитку.

Таким чином всім конкретним пропонованим Стратегією заходам мають відповідати технічні завдання Плану реалізації, які, в свою чергу, для забезпечення їх виконання повинні бути включені у відповідні регіональні програми. Виходячи з того, що підставою для виконання Стратегії стане саме План її реалізації, можна стверджувати, що цей документ також має підлягати стратегічній екологічній оцінці, адже саме він деталізуватиме, яким чином досягатимуться стратегічні та операційні цілі Стратегії.

При розробці проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області до 2027 року в першу чергу необхідна узгодженість з ключовими аспектами проекту змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 роки, актуалізація якої сричинена перш за все необхідністю врахування:

- наслідків повномасштабної війни російської федерації проти України та їх впливу на територіальні громади та регіони, підвищення ролі безпеки та стійкості до зовнішніх чинників;
- набуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС, поглиблення ступеня виконання положень Угоди про асоціацію між Україною і ЄС та її державами-членами та переходу до початку переговорів про вступ України до ЄС;
- рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку щодо необхідності оновлення Стратегії для забезпечення її зв'язку з процесом відновлення України;
- внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики»;
- кліматичних зобов'язань України, зокрема щодо:
- загальноекономічного зниження викидів парникових газів на 65% до 2030 року порівняно з 1990 роком (Другий Національно визначений внесок України до Паризької угоди);
- відмови від використання вугілля на державних електростанціях до 2035 року (COP26, вступ до платформи Powering Past Coal Alliance (PPCA));
- скорочення викидів метану на 30% до 2030 року від рівня 2020 року (COP26, долучення до ініціативи Global Methane Pledge) та ін.,

які формують три стратегічні цілі актуалізованої Державної стратегії регіонального розвитку до 2027 року:

- Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах;
- Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів;
- Розбудова ефективного багаторівневого врядування.

Аналіз відповідності стратегічних та оперативних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області до 2027 року проекту змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 роки представлений в табл. 1.3.

За 2-ма стратегічними цілями проекту змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 роки «**I.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах**» та «**II.Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів**» простежується сильний зв'язок зі змістом стратегічних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області

Таблиця 1.3. Узгодженість проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області до 2027 р. з проектом змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 рр.

Стратегічні та оперативні цілі проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року	Стратегічні та оперативні цілі проекту змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 рр.												
	I. Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах	1.1. Відновлення інфраструктури, економічної активності та балансу екосистем, створення безпекових умов життєдіяльності на територіях відновлення	1.2. Підтримка та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку	1.3. Поширення позитивного впливу регіональних полюсів зростання та територій сталого розвитку	II. Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів	2.1. Створення умов для відновлення та розвитку людського капіталу	2.2. Відновлення та стимулювання розвитку регіональних та місцевих економік	2.3. Розвиток сталого, інклюзивної та стійкої до безпекових загроз інфраструктури	2.4. Сприяння інноваційному розвитку регіональних економік	III. Розбудова ефективного багаторівневого врядування	3.1. Забезпечення стійкості та ефективності публічного управління відповідно до безпекових, демографічних та економічних викликів	3.2. Підвищення ефективності та підзвітності публічного інвестування	3.4. Наближення системи управління регіональним розвитком до процедур та кращих практик ЄС
1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	+	+	++	+	+	+	+	+			+		
1.1. Підвищення інвестиційної привабливості						+		+			+		
1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу		+	++	+		+		+					
1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу		+	+	+		++		+			+		
1.4. Ефективна регіональна енергетика		+	++	+		+	+	+					
1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектору		+		+		+		+					

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва								+		+				
1.7. Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку громад		+	++	+						+				
2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	+	+				+	+				++	++	++	+
2.1. Збереження та розвиток людського капіталу							++							
2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців		+					+							
2.3. Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі												++	++	+
3. Розвиток інноваційної економіки	+	+		+	++	++	++			++	+			+
3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації		+		+			++							
3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури										++				
3.3. Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації						++								
3.4. «Цифрова трансформація»														+
4. Розвиток транскордонного співробітництва	+	+			+		+				+			+
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва		+					+							+
4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва регіону														
5. Рациональне використання природних ресурсів, екологічна	+	+	+		+		+	+		+				+

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату													
5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу		+	+				+	+					
5.2. Покращення управління відходами		+	+				+	+					+
5.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області		+	+				+						

*У клітинках ступінь зв'язку окремих цілей відмічається як ++ (сильний зв'язок) або + (опосередкований зв'язок)

Джерело: власні напрацювання

на період до 2027 року за рахунок сильного зв'язку стратегічних цілей **«І.Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, кліматичному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах»** Державної стратегії зі стратегічною ціллю **«5.Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату»** Стратегії розвитку Волинської області та стратегічної цілі **«ІІ.Підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів»** Державної стратегії зі стратегічною ціллю **«1.Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки»** Стратегії розвитку Волинської області.

На рівні оперативних цілей є сильний зв'язок оперативної цілі **«1.2.Підтримка та ефективне використання потенціалу територій з особливими умовами для розвитку»** Державної стратегії з оперативними цілями Стратегії розвитку Волинської області **«1.2.Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу»**, **«1.4.Ефективна регіональна енергетика»** та **«1.7.Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку громад»**; оперативної цілі **«2.1.Створення умов для відновлення та розвитку людського капіталу»** Державної стратегії з оперативною ціллю **«2.1.Збереження та розвиток людського капіталу»** Стратегії Волинської області; оперативної цілі **«2.2.Відновлення та стимулювання розвитку регіональних та місцевих економік»** Державної стратегії з оперативною ціллю **«1.3.Розвиток малого та середнього бізнесу»** Стратегії Волинської області; оперативних цілей **«3.1.Забезпечення стійкості та ефективності публічного управління відповідно до безпекових, демографічних та економічних викликів»** та **«3.2.Підвищення ефективності та підзвітності публічного інвестування»** Державної стратегії з оперативною ціллю **«2.3.Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі»** Стратегії Волинської області.

Решта оперативних цілей Державної стратегії регіонального розвитку або мають опосередкований зв'язок з оперативними цілями Стратегії розвитку Волинської області, або нейтральні до них.

З огляду на участь в глобальних процесах сталого розвитку в 2017 році Україна адаптувала 17 Цілей сталого розвитку (Національна доповідь «Цілі сталого розвитку: Україна»).

Згідно з Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. №722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» зазначені Цілі сталого розвитку України є орієнтирами для розроблення проєктів прогнозних і програмних документів.

Найбільш сильний зв'язок з цілями сталого розвитку України має стратегічна ціль проєкту змін до Стратегії розвитку Волинської області **«2.Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення»**. Стратегічні цілі **«1.Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки»**, **«3.Розвиток інноваційної економіки»** та **«5.Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату»** здебільшого мають опосередкований зв'язок з Цілями сталого розвитку України. Такий зв'язок свідчить, що проєкт змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року відповідає баченню орієнтирів досягнення Україною Цілей сталого розвитку на період до 2030 року (таблиця 1.4).

При цьому ціль **«14.Збереження морських ресурсів»** не відноситься до Волинської області. А стратегічна ціль **«4.Розвиток транскордонного співробітництва»** Стратегії розвитку Волинської області нейтральна до більшості цілей сталого розвитку України, окрім цілей **«4.Якісна освіта»**, **«5.Гендерна рівність»**, **«11.Сталий розвиток міст і громад»** та **«16.Мир, справедливість та сильні інститути»**, які мають з нею опосередкований зв'язок та **«17.Партнерство заради сталого розвитку»**, яка має з нею сильний зв'язок.

Таблиця 1.4. Зв'язок Цілей сталого розвитку та стратегічних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Глобальні Цілі сталого розвитку	Стратегічні цілі проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р.				
	1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	3. Розвиток інноваційної економіки	4. Розвиток транскордонного співробітництва	5. Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату
1. Подолання бідності	+	++	+		+
2. Подолання голоду, розвиток сільського господарства	+	++	+		+
3. Міцне здоров'я і благополуччя	+	++	+		+
4. Якісна освіта	+	++	++	+	+
5. Гендерна рівність		++		+	
6. Чиста вода та належні санітарні умови	+	++	+		++
7. Доступна та чиста енергія	+	++	++		++
8. Гідна праця та економічне зростання	+	++	+		+
9. Промисловість, інновації та інфраструктура	++	+	++		+
10. Скорочення нерівності		++	+		
11. Сталий розвиток міст і громад	+	++	+	+	++
12. Відповідальне споживання та виробництво	+	+	+		+
13. Пом'якшення наслідків зміни клімату	+	+			+
14. Збереження морських ресурсів					
15. Захист та відновлення екосистем суші		+			++
16. Мир, справедливість та сильні Інститути		+		+	
17. Партнерство заради сталого розвитку	+	+	+	++	+

Примітка: «++» – сильний зв'язок, «+» – опосередкований зв'язок

Джерело: власні напрацювання.

2. Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення та прогнозі зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Область належить до регіонів із відносно збереженими природно-територіальними комплексами (геосистемами). Хоча простежують суттєві відмінності в їх освоєності у різних частинах області. Найбільше перетворені ландшафти південної лісостепової частини Волинської області.

Основні фізико-географічні особливості ландшафтів області Волинського Полісся – це наявність крейдових порід, рівнинність, значний розвиток льодовикових форм рельєфу, карсту, високе залягання ґрунтових вод, значні показники густини річкової мережі та заозереності, перезволоженість і заболоченість, широкий розвиток долинних ландшафтів.

Всі складові довкілля (атмосферне повітря, водні та земельні ресурси) зазнають антропогенного навантаження, що супроводжується збільшенням обсягів викидів в атмосферу та скидів у поверхневі водні об'єкти зворотних вод підприємств, накопиченням відходів усіх класів небезпеки.

При цьому просторовий розподіл техногенного навантаження на довкілля Волині нерівномірний, що викликане промисловою спеціалізацією області, яку визначають харчова, машинобудівна, деревообробна та виробництва паперу промисловість, промисловість виробництва гумових та пластмасових виробів, меблів, металургійного, текстильного та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей, які найважливіші складові господарського комплексу області. Найбільшу питому вагу в переробній промисловості займають: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (26,6%), вироблення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (18,9%), машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування (13,3%).

За даними Головного управління статистики в області загальний обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2022 році від стаціонарних джерел склав 4,8 тис. т, що на 0,8 тис. т або на 20% менше 2021 року,. У загальному обсязі викидів від стаціонарних джерел забруднення переважають метан (19%), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (10,4%), оксид вуглецю (23%) та сполуки азоту (18,7%). У сумарній кількості шкідливих речовин викиди метану та азоту оксиду (N₂O), які належать до парникових газів, становили відповідно 0,9 та 0,04 тис. т. Крім того, від стаціонарних джерел в атмосферу потрапило 486,5 тис.т діоксиду вуглецю, який також впливає на зміну клімату.

Основними забруднювачами повітря є підприємства добувної та переробної промисловості, сільського, лісового та рибного господарства, а також здійснення діяльності у сфері постачання електроенергії, газу, пари та конденсованого повітря. На них припадає понад 91% загальнообласних викидів.

Серед основних забруднювачів ТзОВ «Птахокомплекс Губин» (6,3%), Локачинський ЦВНТК ПАТ «Укргазвидобування» (8,3%), ТзОВ «Луцька аграрна компанія» (16,6%), ДП «Волиньторф» (6,2 %), ТзОВ «Агротехніка» (4,2 %).

Волинь є одним із найбільш заліснених регіонів України, де ліси займають третину території області і 6% площі лісів України. Найбільш заліснені Маневицька, Камінь–Каширська та Шацька територіальні громади.

Площа лісових угідь Волинської області становить 695 тис. га, із них ліси державного значення займають площу 447 тис. га, у тому числі 368,8 тис. га покриті лісом (88,2%). Це 34% від загальної площі області. До сфери управління Держлісагентства належить 615 тис. 735 га лісів.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

У лісостанах переважають хвойні (сосна, ялина), м'яколистяні та твердолистяні породи. Найбільш поширені хвойні породи, які займають 225,0 тис. га (60%), друге місце – м'яколистяні – 87,3 тис. га (24%), а третє – твердолистяні – 57,7 тис. га (16%).

Потребують постійної уваги та фінансування відтворення лісів та рекультивация земель, порушених внаслідок незаконного видобутку бурштину, піску та інших корисних копалин, запобігання поширенню осередків висихання соснових насаджень.

Пріоритетний напрямок розвитку лісогосподарської галузі Волинської області на сьогодні - забезпечення розширеного відтворення лісів через лісовідновлення та збільшення лісистості області до рівня 36%.

Відповідно до Указу Президента України від 07.06.2021 р. №228/2021 «Про деякі заходи щодо збереження та відтворення лісів», постанови Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 р. №303 «Про затвердження Правил відтворення лісів», статті 57 Земельного кодексу України, статті 81 Лісового кодексу України, Доручення начальника Волинської обласної військової адміністрації від 20.09.2022 р. №5156/17/2-22 «Інвентаризація самозаліснених земель» проводяться роботи для збереження існуючого та поповнення знищеного в ході бойових дій на території держави ресурсу, а саме лісових насаджень.

Роботи, пов'язані з інвентаризацією самозаліснених земель державної та комунальної власності (землі запасу), вкритих лісовою рослинністю (зруби, згарища, рідколісся, насадження, що загинули тощо), заліснення яких пройшло (відбулося) природним або іншим шляхом, виконані орієнтовно на площі 2844,75 га.

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин області створена мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2023 р. віднесено 399 територій та об'єктів загальною площею 236013,892 га, що складає 11,715% площі області (у тому числі 27 об'єктів загальнодержавного значення та 372 об'єкти місцевого значення).

Основними об'єктами природно-заповідного фонду області є:

- Черемський природний заповідник площею 2975,7 га в Камінь-Каширському районі Волинської області, створений з метою збереження типових та унікальних природних комплексів Українського Полісся. Територія заповідника входить до складу водно-болотного угіддя міжнародного значення «Заплава р.Стоходу», яке згідно з критеріями Рамсарської конвенції, має велику цінність і міжнародне значення, головним чином як місце оселення водоплавних птахів;
- Шацький національний природний парк площею 48977 га на території Ковельського району, що представляє озерні та болотні екосистеми західнополіського типу і за характером озерного комплексу, флористичними, фітоценотичними і геоморфологічними особливостями, орнітофауни не має аналогів в Україні. Рішенням 17-ї сесії Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО-МАВ від 29 березня 2002 р. йому надано статус «Шацького біосферного резервату ЮНЕСКО МАВ». Парк створено з метою збереження, відтворення та раціонального використання унікальних природних комплексів Шацького поозер'я, посилення охорони водно-болотних угідь міжнародного значення, сприяння розвитку міжнародної співпраці у галузі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;
- Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» площею 39315,5 га на території Камінь-Каширського району Волинської області, який об'єднав усі заповідні об'єкти бувшого Любешівського району;
- Національний природний парк «Цуманська Пуща» площею 34467,89 га. Розташований у межах Ківерцівського району Волинської області, на території однойменного лісового масиву поблизу селища Цумань, в межиріччі Стиру та Горині. Парк займає 43% відносно усієї площі Цуманської пущі;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- Ботанічний сад «Волинь» (Луцький ботанічний сад) загальнодержавного значення у Луцьку площею 20 га на берегах річки Стир — вздовж річки Сапалаївки на вулиці Потебні у віданні Волинського національного університету імені Лесі Українки;

парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення:

- «Байрак» площею 13 га в межах Луцького району Волинської області при західній околиці смт Рокині у віданні Музею історії сільського господарства Волині;
- «Дубечнівський» площею 2,0 га в Ковельському районі Волинської області на території виділу 24 кварталу 29, виділу 27 кварталу 30 Дубечнівського лісництва ДП «Старовижівське ЛГ», утворений Указом Президента України №715/96 від 20.08.1996 року з метою збереження місць зростання 123-х видів рідкісних та екзотичних порід дерев і чагарників, зокрема платану західного, тюльпанового дерева, софори японської;
- «Здоров'я» площею 13,6 га у межах Турійського району Волинської області біля південної околиці смт Луків у віданні тублікарні ст. Мацеїв Львівської залізниці.

17.01.2005 року створена обласна Координаційна рада з питань формування національної екологічної мережі, а 17.08.2007 року – Координаційна рада з питань розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду в області.

Формування регіональної екомережі регіону інтегровано у плани економічного та соціального розвитку області шляхом узгодження заходів із збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки буде оцінено ймовірні наслідки для них.

За даними головного управління Держгеокадастру в області станом на 01.01.2023 року загальна площа земель становить 2014,4 тис. га. Сільськогосподарські угіддя становлять 51% (1033,5 тис. га), в тому числі рілля – 34% (684,1 тис. га), багаторічні насадження – 0,4% (7,6 тис. га), сіножаті – 8% (153,5 тис. га), пасовища – 9% (188,3 тис. га), що свідчить про високий рівень сільськогосподарської освоєності земель.

Під лісами та лісовкритими площами знаходиться – 686,1 тис. га (34%), забудовані землі займають – 118,1 тис. га (6%), болота – 104,3 тис. га (5,2%), відкриті землі без рослинного покриву – 13,9 тис. га (0,7%), води – 44,5 тис. га (2%).

В області нараховується 14,2 тис. га сильно розмитих, 20,7 тис. га – сильно дефляційно небезпечних та 52,5 тис. га – перезволожених деградованих сільськогосподарських земель, що складає 4,3% від площі області.

Перехід до ринкових відносин, зміна форм власності вимагають нових підходів щодо розробки шляхів збереження, відтворення та підвищення родючості ґрунтів. Нині виробник сільськогосподарської продукції повинен орієнтуватися як на соціальні умови, так і на рівень ринково-господарських відносин, враховувати екологічні наслідки свого господарювання та виконувати вимоги щодо захисту ґрунтів від деградації, забезпечувати відтворення родючості наданих йому в оренду й приватну власність земель.

Погіршенню екологічної ситуації та недобору врожаю сприяє зниження родючості ґрунтів через порушення особливо останніми роками сільськогосподарськими підприємствами землеробських технологій – недотримання сівозмін, низькі норми внесення органічних і мінеральних добрив, невапнування кислих ґрунтів.

Найнебезпечніший вид деградації ґрунтів - радіоактивне забруднення земель. В харчовому ланцюзі наявність довготривалих, біологічно значимих радіонуклідів чорнобильського походження ¹³⁷Cs та ⁹⁰Sr спричинює внутрішнє опромінення людини і тварин ще протягом багатьох десятиріч після забруднення. На сучасному етапі радіаційний вплив на довкілля, передусім на агропромислове виробництво, зумовлений довготривалою дією саме цих радіонуклідів.

Внесок у забруднення інших радіонуклідів незначний.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

За «пост чорнобильський» період радіологічна ситуація на землях сільськогосподарського призначення внаслідок процесів природного самоочищення (природний розпад, фіксація ґрунтом, заглиблення радіонуклідів) значно поліпшилася. Радіаційний вплив на довкілля на сучасному етапі зумовлений довготривалою дією довгоживучих, біологічно значимих радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr .

В зв'язку з забрудненістю північної частини території області радіонуклідами після Чорнобильської катастрофи (бувших Камінь-Каширського, Любешівського і Маневецького районів) важливе проведення радіологічного контролю сільськогосподарської продукції: молока, овочів, зерна.

Радіаційний моніторинг довкілля у сфері агропромислового комплексу відіграє важливу роль під час оцінки впливу радіаційних чинників на людину.

Згідно розпису асигнувань державного бюджету на 2022 рік за КПКВ 2408070 «Радіологічний захист населення та екологічне оздоровлення територій, що зазнали радіоактивного забруднення» передбачалось фінансування на суму 976,0 тис. гривень. Радіологічний контроль за якістю продукції, що виробляється на забруднених територіях, проводили 9 радіологів державної мережі радіологічного контролю.

Протягом 2022 року проведені дослідження 14617-и проб різноманітної сільськогосподарської, лісогосподарської продукції, сировини у всіх населених пунктах зони радіоактивного забруднення. Виявлено перевищення допустимих рівнів вмісту цезію-137 у 77-и пробах свіжих та сухих лісових грибів.

Максимальний рівень забруднення сухих грибів цезієм-137 становить 7370 Бк/кг у с.Полиці бувшого Камінь-Каширського району.

Результати проведених радіологічних досліджень сільськогосподарської продукції у 2022 році агропромислового комплексу Волинської області наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Результати радіологічного контролю сільськогосподарської продукції Волинській області

Назва продукції	Кількість досліджених проб	Кількість перевищень ДР-2006	Виявлені тах рівні забруднень Бк/л (кг)	Допустимий рівень забруднення згідно ДР-2006 Бк/л (кг)
Молоко	4793	-	92	100
Гриби та ягоди лісові сухі	870	16	7370	2500
Гриби та ягоди лісові свіжі	896	61	3005	500
<i>В т.ч. сільськогосподарської</i>	12384	-	-	
<i>- лісогосподарської</i>	2233	77	-	
Всього по зоні забруднення	14617	77	7370	

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Слід відмітити, що рівень забруднення сухих лісових грибів залишається досить високим.

Однією із перших адвентивних рослин, відомих на Волині, можна вважати нетребу звичайну. Серед, порівняно недавно заселених нових видів рослин, можна назвати борщівник Сосновського та золотушник канадський.

За рахунок місцевих бюджетів проведені заходи щодо запобігання поширення чужорідних видів рослин, які загрожують природним екосистемам, зокрема локалізація та ліквідація борщівника Сосновського у м. Луцьку та м. Ковелі на загальну суму 225,0 тис. гривень.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Все більшої гостроти набуває проблема забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання.

Відсутність ефективної системи поводження з відходами на рівні регіону зумовлює накопичення їх значної кількості у місцях видалення, що призводить до антропогенного навантаження на довкілля, забруднення його основних компонентів: землі, водних ресурсів та атмосферного повітря, погіршення умов проживання населення області.

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничодобувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів.

Протягом 2022 року в області утворювалися відходи I-III класу небезпеки (відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), IV класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості), а також побутові відходи та відходи вуглевидобувної промисловості.

В області існує проблема поводження з твердими побутовими відходами, яких на території області за рік накопичується близько 1,0 млн. т.

У 2022 році збільшилась кількість населених пунктів області, де запроваджено часткове роздільне збирання побутових відходів.

Частковим роздільним збиранням побутових відходів охоплено орієнтовно до 69% населення.

На даний час таке збирання проводиться в містах Луцьку, Ковелі, Володимирі, Нововолинську, Горохові, Ківерці, селищах міського типу Шацьк, Локачі, Турійськ, Олика та в окремих населених пунктах області.

В окремих населених пунктах, крім ПЕТ-пляшки, ще роздільно збирається скло та папір.

Разом з тим, органи місцевого самоврядування та виконавчої влади визначаються з методами та засобами роздільного збирання компонентів твердих побутових відходів з урахуванням їх морфологічного складу, річного обсягу утворення, потреб у вторинних енергетичних та матеріальних ресурсах, органічних добривах, наявності підприємств, які можуть переробляти окремі компоненти твердих побутових відходів та інших економічних факторів.

В основному компоненти ТПВ, які збираються окремо, - це ПЕТ-пляшка та інші вироби з поліетилену, скло, папір.

Для забезпечення впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, придбання відповідного обладнання та впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами необхідні додаткові джерела та збільшення обсягів фінансування, а також підтримка з боку держави.

Станом на 01.01.2023 року на території області налічується 254 діючих місць видалення відходів, а це 11 полігонів твердих побутових відходів та 243 сміттєзвалища, з них паспортизовано лише 28% та 6% мають оформлені державні акти на земельні ділянки або договори оренди землі, а це близько 226 га земель, на яких накопичено понад 1 млн. т ТПВ.

Полігони ТПВ розташовані на території міст Луцька, Ковеля, Володимира, Нововолинська та Камінь-Каширського, Ковельського, Володимирського та Луцького районів та побудовані відповідно до розробленої та погодженої у встановленому законодавством порядку проектно-кошторисної документації.

Із 11-и діючих полігонів ТПВ 4 полігони (м.Луцьк, смт Шацьк, Любешів, Локачі) переповнені, полігони міст Нововолинськ та Ковель заповнені від 80 до 99%, решта 5 полігонів спроможні на певний період (від 2 до 5 років) забезпечити потребу своїх населених пунктів у розміщенні побутових відходів.

Погіршенню якості поверхневих вод 137-и річок довжиною 3447,7 км, більшість з яких беруть свій початок за межами Головного Європейського вододілу й лише деякі з них (Турія, Стохід,

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Вижівка та ін.) не виходять за межі області, сприяють скиди недостатньо очищених стічних вод комунальних підприємств області, які є їх найбільшими забруднювачами, таких як КП «Луцькводоканал», ВУЖКГ смт Ратно, ВУВКГ смт Турійськ і м.Ковель та забруднення, що потрапляють з р.Іква від ЖКП «Млинівське» та ДКП «Дубнівське», а також стічні води, що переносяться з Львівської області від КП «Радехівське ВКГ» через р.Острівка та КП «Бродиводоканал» через р.Бовдурка. Із річок, що належать до басейну Дніпра, найбільші Прип'ять, Стир, Турія, Стохід. Протяжність річок становить більше 10 км.

Серед західних областей України Волинська область має найбільшу кількість озер (266 шт). Найбільші і наймальовничіші з них Світязь, Пулемецьке, Турське, Люцимир, Перемут, Оріхове, Волянське, Біле, Любязь.

Площа дзеркала води в озерах становить 13097,6 га. Об'єм їх водної маси 943,65 млн. м³. Значна частина об'єму належить озерам площею 1,01–5,0 км² (18%) та 20,1–25 км² (13%).

Об'єм оз.Світязь становить майже половину об'єму всіх озер області (48,6%). За адміністративними районами озера розміщені досить нерівномірно, основна їх частина розміщена в поліських районах області.

У Волинській області в експлуатації станом на кінець 2022 року знаходиться 11 водосховищ. Площа дзеркала води у водосховищах становить 2170,7 га. Використовуються вони для зволоження осушених земель на меліоративних системах та риборозведення. Протягом року за допомогою водосховищ проводиться перерозподіл стоку річок області з метою збільшення їх водності та подальшого використання закумульованих об'ємів води для зволоження осушених земель в засушливі періоди.

На території області нараховується 1252 ставка загальною площею водного дзеркала 5435,5 га, основними джерелами живлення яких є талі, повеневі, дощові і підземні води.

Водні ресурси області мають значний нереалізований потенціал і можуть служити основою для будівництва на їх берегах будинків і баз відпочинку, пансіонатів, створення рекреаційних зон короткочасного відпочинку. Озера використовуються для рекреації та риборозведення.

В табл. 2.2 наведені галузі економіки, що використовували воду та скидали забруднені зворотні води 2022 р.

Таблиця 2.2. Використання та відведення води підприємствами галузей економіки Волинської області

Галузь економіки	Використано води, млн. м ³	З неї на: млн. м ³		Відведено зворотних вод у поверхневі водні об'єкти		
		побутово-питні потреби	виробничі потреби	Всього, млн. м ³	у т. ч. забруднених	з них без очищення
Житлово-комунальне господарство	17,479	15,967	1,512	17,958	-	-
Сільське господарство	8,046	0,111	7,095	2,219	-	-
Рибне господарство	4,203	-	4,203	2,219	-	-
Промисловість	3,449	0,248	3,222	2,588	-	-
в т.ч. енергетика	1,499	0,011	1,488	-	-	-
Інші	2,12	1,363	0,474	0,676	-	-
Всього	31,094	17,689	12,303	23,441	-	-

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stand-dovkillya/>.

Забезпечення споживачів питною водою здійснює 44 підприємства, в т.ч. 5 спеціалізованих, які створені у містах Луцьк, Ковель, Нововолинськ, Володимир та Ківерцях (водовідведення). В інших містах і селищах міського типу цю діяльність здійснюють районні і селищні виробничі управління житлово-комунального господарства (ВУЖКГ), комунальні підприємства (КП).

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

В цілому в області централізованим водопостачанням охоплено 11 міст (100%), 18 селищ міського типу (82%) та 319 сіл (30%) (табл. 2.3). У всіх населених пунктах вода подається цілодобово.

Для питних потреб населення області використовується вода виключно з підземних джерел водопостачання.

Серед існуючих проблем:

- незадовільний стан водопровідних мереж;
- незадовільний екологічний стан окремих підземних джерел питного водопостачання (підвищені концентрації заліза, органолептичних показників);

Таблиця 2.3. Структура та динаміка забезпечення централізованим водопостачанням області за період 2020-2022 рр.

Найменування показника	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Забезпечено централізованим водопостачанням населених пунктів:			
всього по області	348	348	348
Міста	11	11	11
Смт	18	18	18
Села	319	319	319

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkillya/>.

- незадовільний технічний стан і зношеність значної частини основних фондів систем питного водопостачання та водовідведення;
- застосування застарілих технологій та обладнання в системах питного водопостачання і водовідведення міських та інших населених пунктів;
- висока енергоємність обладнання, встановленого на об'єктах централізованого питного водопостачання та водовідведення;
- обмеженість інвестицій та дефіцит фінансових ресурсів, необхідних для розвитку, утримання в належному технічному стані та експлуатації систем питного водопостачання та водовідведення.

Спостереження за радіоактивним забрудненням поверхневих вод у зонах впливу атомних станцій виконувалися Рівненською гідрогеолого-меліоративною експедицією на пунктах спостережень в зоні Рівненської АЕС, що розташовані на території області на річках Турія, Стир, Західний Буг, Стохід. Кількісні значення ^{90}Sr та ^{137}Cs , які були зафіксовані в 2022 році, коливаються в допустимих межах.

У 2022 році органами виконавчої влади та підприємствами в області було заплановано виконання заходів на суму 42803,342 тис. гривень. Фактично освоєно кошти в сумі 37038,148 тис. гривень (87%), з них:

- 16163,935 тис. гривень – кошти обласного бюджету (в тому числі 4170,135 тис. гривень - кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища);
- 14826,713 тис. гривень – кошти місцевого бюджету (в тому числі 799,25 тис. гривень - кошти місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища);
- 2379,0 тис. гривень – власні кошти підприємств;
- 3668,5 тис. гривень – залучені кошти (кошти грантів).

Кошти, які були спрямовані на охорону і раціональне використання водних ресурсів, були використані в основному на заходи із забезпечення експлуатації загальнодержавних та міжгосподарських меліоративних систем, будівництва і реконструкції каналізаційно-очисних споруд та систем водовідведення в населених пунктах, зменшення шкідливого впливу на водні об'єкти промислових відходів, захисту сільських населених пунктів і

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

сільськогосподарських угідь від шкідливої дії вод та відродження і підтримання сприятливого гідрологічного стану річок.

За кошти обласного екологічного фонду у співфінансуванні з місцевими бюджетами у 2022 році виконані наступні природоохоронні заходи:

- розпочато нове будівництво очисних споруд на вул.Незалежності в смт Торчин Луцького району;
- покращено екологічну ситуацію у Шацькому національному природному парку шляхом каналізування населених пунктів навколо озера Світазь;
- виготовлено проектну-кошторисну документацію на реконструкцію очисних споруд в м.Камінь-Каширський;
- проведено поточний ремонт насосного та гідродинамічного очищення приймального відділень КНС (каналізаційно насосної станції) №3 в смт Люблинець Ковельського району Волинської області та капітальний ремонт мережі водовідведення та здійснення заходів щодо запобігання підтопленню, облаштування та очистки каналів на території Колодяжненської сільської ради Ковельського району Волинської області;
- здійснено заходи від підтоплення населених пунктів та сільськогосподарських угідь на території с.Милятин Павлівської сільської ради Володимир-Волинського району;
- проведено очистку меліоративних каналів на території Центрального парку ім.Лесі Українки з метою покращення санітарного стану парку та прилеглої території в межах м.Луцька.

В результаті виконання запланованих робіт створюється можливість запобігання забрудненню навколишнього середовища (в тому числі водних об'єктів) стічними водами, відходами та недопущення попадання стічних вод на рельєф та у підземні водоносні горизонти, а також захищення від підтоплення повеневидами і паводковими водами населених пунктів області.

Загалом аналіз водного балансу засвідчує, що запасів води достатньо для забезпечення в необхідній кількості водокористувачів і водоспоживачів усіх галузей господарства. Забір прогнозних експлуатаційних запасів водних ресурсів області достатній, що становить 10,4%, щоб забезпечити не лише побутові потреби населення, а й технічні потреби значної кількості промислових підприємств. Основними водоспоживачами в області є комунальне господарство, сільське господарство та промисловість (харчова, цукрова).

Таким чином запаси поверхневих вод області достатні для їх використання на різні потреби. Використання водних ресурсів в області є раціональним, водний баланс бездефіцитний.

Великої шкоди доквітлю області, зокрема її лісовим ресурсам і ґрунтам, завдає несанкціонований видобуток бурштину-сирцю в північній частині області, який значно зменшився останніми двома роками.

Волинська обл. займає площу 20,1 тис. км², а за даними Головного управління статистики в області станом на 01.01.2022 р. чисельність наявного населення становила 1021,3 тис. осіб, в т. ч. міське населення - 533,5 тис. осіб, сільське – 487,8 тис. осіб, що складає 2,28% населення України, яке проживає в 4-х адміністративних районах, 11-и містах, 22-х селищах міського типу, 1054-х сільських населених пунктах 54-х ТГ, з яких 11 – міські, 18 – селищних, 25 – сільських. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4. Порівняння показників Волинської області із загальноукраїнськими показниками

Регіон	Площа, тис. км ²	Площа у % до загальної площі України	Населення, млн. осіб	Населення у % до загального населення України	Густина населення, осіб/км ²
Область	20,1	3,3%	1021,3	2,28%	51,7

Джерело: власні напрацювання

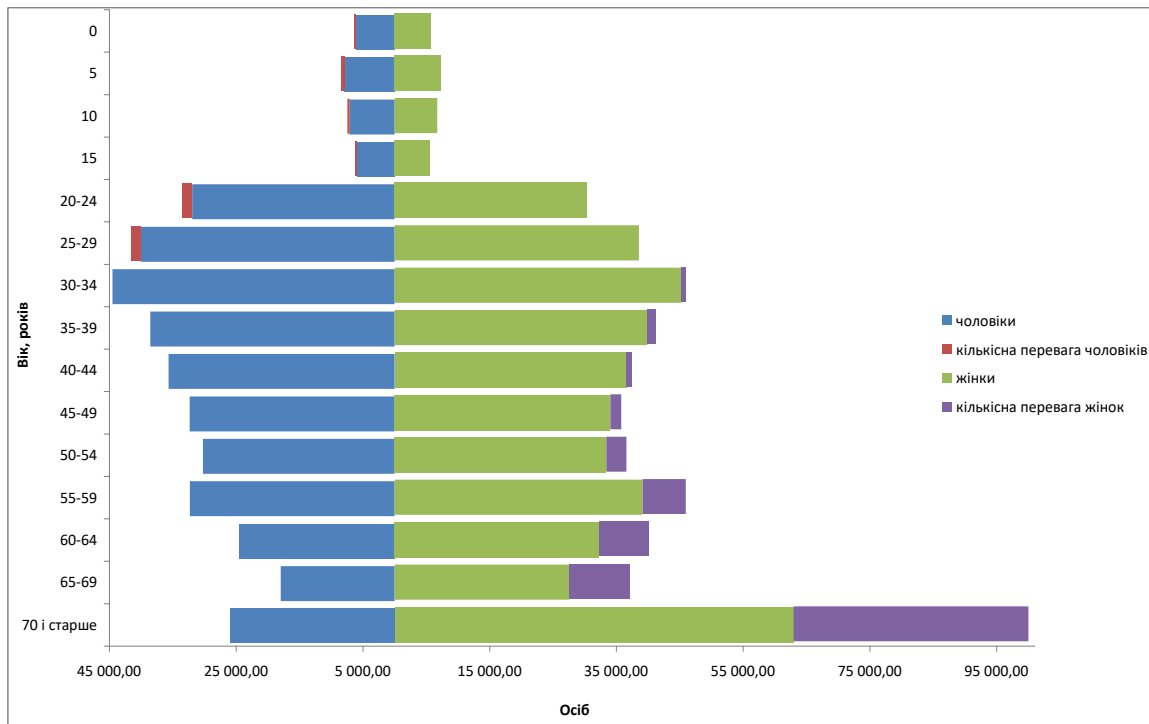
На початок 2023 р. на обліку в органах Пенсійного фонду області перебувало 255,04 тис. осіб, що на 3,8% менше, ніж у 2019 році.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Демографічні процеси відзначаються великою інерційністю, а отже, якісь значні демографічні кризи, які відбуваються в певний історичний період, відбиваються на демографічних процесах впродовж наступних десятиліть. Такою демографічною кризою в Україні був різкий спад народжуваності з середини і до кінця 1990-х років, що був спричинений різким падінням рівня життя населення (рис. 2.1).

На діаграмі виразно помітна так звана «демографічна яма» у віковій категорії близько 15 років. Вочевидь, ця «яма» впродовж наступного десятиліття переміститься по осі. Це означає, що у період дії проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. буде відчуватися брак працездатного населення у віці 20 років.

2.1. Розподіл постійного населення Волинської області за статтю та віком

Джерело: проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

Прогноз чисельності населення показує негативну динаміку, але на демографічну ситуацію суттєво впливають внутрішньо переміщені особи; трудові мігранти та біженці (зокрема, виїзд жителів області за межі території України); скорочення народжуваності.

З початком повномасштабного вторгнення за даними Центру економічної стратегії з Волинської області за кордон виїхало 10% населення.

За чисельністю населення станом на 01 лютого 2022 року область займала 20 місце в Україні, а питома вага населення області у загальній чисельності населення України становила 2,5 відсотка.

Причинами зменшення населення в цілому по області з 2016 по 2022 роки є природне скорочення, яке почалось ще у 2015 році, від'ємне міграційне сальдо з 2015 року. При цьому з 2016 по 2021 роки міграційне скорочення було значно меншим природного скорочення населення.

Статеві-віковий аналіз чисельності постійного населення області станом на 01.01.2022 р. свідчить, що дві третини населення області (67,2%) – особи у віці від 15 до 64 років. З них 480,9 тис. осіб (47,2%) – чоловіки, 537,7 тис. осіб (52,8%) – жінки.

Статеві-вікова піраміда населення області у молодших вікових групах виглядає відносно симетрично, зокрема відслідковується незначна кількісна перевага чоловіків у віковій групі від народження до 35 років.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

У старших вікових групах (понад 35 років) спостерігається дисбаланс між чисельністю чоловічого та жіночого населення за рахунок кількісної переваги жінок. Найбільша диспропорція між чоловічим і жіночим населенням помітна у віковій групі старше 55-и років. При цьому у віці понад 70 років чисельність жінок перевищує чисельність чоловіків у 2,4 рази. Відслідковується розширення діаграми у віковій групі 0-29 років (переважно за рахунок чоловічої частини населення), 30-69 років та 70 і старше – за рахунок жінок.

Частка населення працездатного віку та осіб, старших 60 років, в області нижче середньоукраїнського показника. А частка дітей у віці до 14 років, навпаки вища, ніж у середньому по Україні.

На умови життєдіяльності та стан здоров'я населення області впливають екологічні проблеми, адже аналіз нозогеографічних карт розподілу рівнів забрудненості навколишнього середовища, в т. ч. підвищений рівень забрудненості ґрунтів радіонуклідами, показує, що територіальний розподіл захворюваності населення тісно корелює з екологічними показниками ситуації на території України.

В останні роки частка впливу і інших екологічних факторів зростає. Особливо це характерно для територій з екологічно несприятливою ситуацією, територій з високою концентрацією промислових підприємств та територій, що постраждали від Чорнобильської катастрофи. Згідно В.В.Худолей та І.В.Мізгірев (1996) в найближчі 30-40 років (при збереженні існуючих тенденцій розвитку індустрії) здоров'я населення на 50-70% буде залежати від якості середовища перебування. Велику кількість нозологічних одиниць можна віднести до екологічно залежних. До таких ефектів на здоров'я можна віднести випадки, коли забруднення навколишнього середовища сприяє виникненню або ускладненню захворювання.

В матеріалах Всесвітньої організації охорони здоров'я вказується, що в сукупному вплив на здоров'я населення середовища перебування складає 20%.

В.П.Петленко (1996) приводить вплив екологічних факторів на здоров'я населення рівним 25%. За оцінками інших фахівців від 25% до 50% всіх захворювань можна віднести до впливу екологічних факторів.

Погіршення стану довкілля впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань.

До екологічно залежних нозологічних форм можна віднести захворювання органів дихання (у т. ч. бронхіальна астма), порушення чоловічого й жіночого репродуктивного здоров'я (у т. ч. ранні втрати плода, спонтанні аборти, уроджені пороки розвитку; порушення нервово-психічного розвитку дітей), злоякісні новоутворення (рак легенів, рак молочної залози, рак щитовидної залози) і багато інших змін стану здоров'я.

Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна поширеність враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

Важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою залишається зростання онкозахворюваності та захворюваності на туберкульоз. Не останню роль у захворюваності населення цими хворобами відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією. Особливо небезпечні радіонукліди, що потрапили у навколишнє середовище внаслідок аварії на ЧАЕС.

Багато захворювань протікають нетипово, і в умовах впливу забрудненого навколишнього середовища відбувається омолодження ряду нозологічних форм. У світі відбуваються певні глобальні зміни стану здоров'я населення й, згідно із прогнозом очікується ріст таких екологічно залежних захворювань, як хронічні легеневі захворювання, захворювання немовлят і деякі інші.

В цілому здоров'я населення можна оцінити такими показниками, як середня тривалість життя при народженні або після досягнення певного віку, загальна смертність та смертність дітей до одного року життя, захворюваність і функціональні відхилення, поширеність хвороб.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань. Захворюваність населення можна вважати найбільш чутливим показником, який характеризує вплив середовища на людину. При цьому первинна захворюваність визначається на основі лише вперше зареєстрованих випадків хвороби протягом року, загальна (поширеність) враховує всіх хворих, виявлених на момент обліку.

Спільна дія багатьох чинників (соціальних, медичних, біологічних, способу життя та забруднення атмосферного повітря й питної води) значною мірою зумовлює стан здоров'я населення і захворюваність людського організму. Темпи індустріалізації та урбанізації з одночасним розвитком стресових ситуацій призвели до того, що протягом останніх років стан здоров'я населення став погіршуватись.

Забруднення атмосферного повітря впливає на здоров'я людини та біорізноманіття різними шляхами – від прямої негайної загрози до повільного поступового руйнування систем життєзабезпечення організму. Постійні атмосферні забруднення несприятливо впливають на загальну захворюваність населення. Доведено прямий зв'язок між інтенсивністю забруднення повітря і станом здоров'я, а також зростанням хронічних неспецифічних захворювань, зокрема, таких, як атеросклероз, хвороби серця, рак легень тощо. Забруднене повітря значно знижує імунітет, впливає на органи дихання, сприяючи виникненню респіраторних захворювань, катарів верхніх дихальних шляхів, ларингіту, ларинготрахеїту, фарингіту, бронхіту, пневмонії. Забруднення спричиняє серцево-судинні та інші захворювання, зумовлює виникнення віддалених наслідків, тобто мутагенну, канцерогенну, токсичну, тератогенну, алергенну, ембріотоксичну і атеросклеротичну дію. Довготривале забруднення повітря відбивається також на генетичному апараті людини. Це призводить до зниження народжуваності, народження недоношених або ослаблених дітей, до їх розумової та фізичної відсталості тощо. Забруднене атмосферне повітря значно підвищує захворюваність та смертність населення від хронічного бронхіту, емфіземи легень, бронхіальної астми, раку легень та захворювань серцево-судинної системи, що різко знижує працездатність населення.

На сучасному етапі основна частина дози опромінення населення, яке проживає на забруднених територіях, обумовлена внутрішнім опроміненням за рахунок вмісту радіонуклідів штучного походження в основних продуктах харчування (молоці, овочах, лісових ягодах і грибах). Встановлено, що надходження радіоактивного цезію до організму людини з харчовими продуктами в умовах того чи іншого населеного пункту залежить не стільки від щільності забруднення цезієм, скільки від повноти проведення протирадіаційних заходів, особливості харчового раціону. Тому основним заходом запобігання внутрішнього опромінення є радіаційний контроль харчових продуктів і сировини, заборона виробництва та вживання місцевих продуктів з вмістом радіонуклідів вище допустимих рівнів, вилучення з раціонів харчування найбільш забруднених грибів, лісових ягід, молока, м'яса, овочів.

Так як частина області постраждала від наслідків Чорнобильської катастрофи, то в області просторовий розподіл рівнів первинної захворюваності також залежить від сумарного забруднення ґрунтів радіонуклідами та накопичення радіоактивного опромінення населення.

До Чорнобильської катастрофи середні рівні забруднення ґрунту цезієм-137 складали 0,046 Кі/км², стронцієм-90 - 0,037 Кі/км². За даними радіологічних досліджень радіоактивного забруднення зазнала вся територія області. В порівнянні з доаварійним періодом забруднення цезієм загалом по області зросло в 5-10 разів, а на території підвищеного радіоактивного забруднення – від 20 до 50 разів.

За результатами проведених досліджень по уточненню радіаційного стану на території області шляхом здійснення аерогаммаспектрозйомки у 1990 році, наземного обстеження у 1990-1993 роках усіх 1316-и населених пунктів області, включаючи хутори, сільськогосподарських угідь в 192-х господарствах на площі близько 500 тис. га, лісів

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Держлісфонду на площі 200 тис. га, міжгосподарських лісів на площі 180 тис. га, 491-го водного об'єкту було встановлено, що щільність забруднення ^{137}Cs населених пунктів області коливається від 0,2 до 2 $\text{Кі}/\text{км}^2$.

Площа міжколгоспних лісових масивів зі щільністю забруднення від 1 до 5 $\text{Кі}/\text{км}^2$ складає 15,3 тис. га, з них у бувших Камінь-Каширському районі – 6,3 тис. га, Любешівському – 3,2 тис. га, Маневицькому – 4,9 тис. га, Ковельському - 0,75 тис. га. Площа лісів Держлісфонду із забрудненням цезієм-137 складає 27,6 тис. га, з них у бувших Маневицькому районі – 21,0 тис. га, Камінь-Каширському – 3,05 тис. га, Любешівському – 3,02 тис. га.

Радіоактивне забруднення води у річках, озерах та ставках не перевищує 0,25 $\text{пКі}/\text{л}$ ^{137}Cs та 20 $\text{пКі}/\text{л}$ ^{90}S при допустимих концентраціях ^{137}Cs 500 $\text{пКі}/\text{л}$ та ^{90}S – 100 $\text{пКі}/\text{л}$.

Загальна площа території області зі щільністю забруднення ^{137}Cs від 1 до 5 $\text{Кі}/\text{км}^2$ складає близько 60 тис. га, серед них близько 12 тис. га сільськогосподарських угідь.

Станом на 1 січня 2023 року до зони радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи відноситься 167 населених пунктів області: 55 населених пунктів у Камінь-Каширській міській раді, 41 населений пункт у Любешівській селищній раді, 36 населених пунктів у Маневицькій селищній раді, 11 населених пунктів у Прилісненській сільській раді, 12 населених пунктів у Сошичненській сільській раді Камінь-Каширського району та 12 населених пунктів у Колківській селищній раді Луцького району, яким надано статус третьої зони гарантованого (добровільного) відселення.

Тому упродовж січня-вересня 2023 року безоплатним харчуванням забезпечено близько 9 тис. дітей, які навчаються в закладах освіти Камінь-Каширського та Луцького районів, віднесених до зони радіоактивного забруднення, на загальну суму 42,8 млн. гривень. На час відсутності гарячого харчування батькам потерпілих дітей виплачена грошова компенсація в сумі 37,0 млн. грн.

За десять місяців 2023 року відшкодовано витрати: на оплату додаткової відпустки особам, віднесеними до 1 і 2 категорій постраждалих унаслідок Чорнобильської катастрофи та відпустки працівникам, які працюють на територіях радіоактивного забруднення на суму 32,8 млн. грн; на оплату компенсацій за пільгове забезпечення харчовими продуктами 4,9 тис. громадянам, віднесених до 1 і 2 категорій на суму 19,6 млн. грн; за шкоду, заподіяну здоров'ю, та допомоги на оздоровлення 3704-м постраждалим особам на суму 537,8 тис. грн.

Також в області постійно проводиться оздоровлення постраждалого населення внаслідок аварії на ЧАЕС шляхом амбулаторного, стаціонарного та санаторно-курортного лікування, для чого задіюється мережа центрів ПМД комунальної власності, яка складається з 24-х центрів первинної медико-санітарної допомоги (ЦПМСД), в тому числі 3-х ЦПМСД у складі закладів спеціалізованої медичної допомоги.

До складу ЦПМСД входять 168 амбулаторій ЗПСМ (57 міських АЗПСМ та 111 сільських), 112 ФАПів, 34 ПЗ та 345 МПТБ.

Поточний стан системи охорони здоров'я Волинської області, як і України в цілому, характеризується досить високими показниками захворюваності, смертності та інвалідності, особливо внаслідок таких неінфекційних захворювань, як серцевосудинні та цереброваскулярні, онкологічні, хвороби обміну речовин.

До прикладу, кількість живонароджених протягом 2022 року становила 8429 осіб, Смертність становила 13076 осіб. Серед основних причин смертності: хвороби системи кровообігу, новоутворення, хвороби органів дихання.

Ймовірними причинами досить високих показників захворюваності можуть бути: недостатнє забезпечення лікувальних закладів сучасними медично-технічними засобами діагностики, несвоєчасно отримані медичні послуги та ймовірна відсутність обов'язкових поточних профілактичних оглядів.

При загальному незначному покращенні захворюваності населення області за окремими нозологічними формами, продовжує зростати захворюваність на злякисні новоутворення і

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

СНІД, що може бути у певній мірі пов'язане із забрудненням навколишнього природного середовища (атмосферного повітря, води, ґрунтів), радіаційного впливу. Практично незмінними залишаються показники кількості ВІЛ-інфікованих, однак дещо знизилась захворюваність на активний туберкульоз.

Переважає більшість випадків захворюваності на активний туберкульоз – це туберкульоз органів дихання (понад 90% усіх випадків). Відбувається незначне покращення за показником встановлення вперше у житті діагнозу активний туберкульоз органів дихання.

Загальна захворюваність (поширеність захворювань) населення Волинської області показує динаміку до зменшення за останні 10 років близько 3%, хвороб крові та кровотворних органів – 5%, хвороб ендокринної системи – 7%. Разом з тим яскраво виражена постійна динаміка зростання випадків онкологічних захворювань – на 7% та хвороб органів дихання – на 1,4%.

Первинна захворюваність населення за цей же період знижуються в загальному і за окремими показниками: загальна захворюваність – на близько 4,5%, онкологічні захворювання – на 3%, хвороби крові та кровотворних органів – на 9%, хвороби ендокринної системи – на 12%, хвороби системи кровообігу та інші захворювання – на 10% і зростає за показниками хвороб органів дихання – на 2,0%.

Тому пріоритетними напрямками розвитку на період до 2027 року в галузі охорони здоров'я мають бути:

1. Забезпечення надання населенню якісної первинної медичної допомоги, амбулаторних медичних послуг, в тому числі інтеграції супроводу і лікування хворих на психічні розлади на рівні надавачів послуг з первинної медичної допомоги, організації обов'язкових медичних оглядів, медичних втручань у межах первинної медичної допомоги для груп пацієнтів з підвищеним ризиком розвитку захворювань.

2. Забезпечення профілактики, ранньої діагностики і лікування неінфекційних захворювань, зокрема: серцево-судинних захворювань та церебро-васкулярних захворювань, а саме: артеріальної гіпертензії, гострого інфаркту міокарда, гострого мозкового інсульту; цукрового діабету 2 типу; бронхіальної астми, хронічних обструктивних захворювань легень; онкологічних захворювань; розладів психіки та поведінки.

3. Забезпечення надання якісних та доступних медичних послуг працівниками екстреної медичної допомоги та медицини катастроф пацієнтам у невідкладних станах, в тому числі шляхом запровадження регіональних маршрутів пацієнтів до закладів госпітального округу, зокрема при травматичних ураженнях, гострому коронарному синдромі, гострому мозковому інсульті, гострій хірургічній патології, пологах

4. Забезпечення надання спеціалізованої медичної допомоги, послуг з реабілітації в сфері охорони здоров'я та психологічної підтримки, в тому числі ветеранам війни та членам їх сімей, членам сімей загиблих (померлих) ветеранів війни, членам сімей загиблих (померлих) захисників та захисниць України, внутрішньо переміщеним особам.

5. Своєчасне лікування, локалізація та ліквідація спалахів інфекційних хвороб, епідемій, запобігання їх виникненню та поширенню, зокрема: вакцинованих захворювань; ВІЛ/СНІДу; туберкульозу; вірусних гепатитів В та С.

6. Підвищення рівня охоплення профілактичними щепленнями населення проти поліомієліту, дифтерії, правця, кору, кашлюку та туберкульозу.

7. Забезпечення потреб системи охорони здоров'я області в професійних медичних кадрах шляхом залучення нових фахівців, організації роботи по безперервному професійному розвитку, післядипломної підготовки та перекваліфікації існуючих працівників галузі.

8. Подальше впровадження електронної системи охорони здоров'я, впровадження якісних і доступних електронних сервісів в системі охорони здоров'я.

Таким чином, у випадку, якщо проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року не буде затверджено, ризик погіршення екологічної ситуації в області та її негативний вплив на здоров'я мешканців області може зрости. Водночас неприйняття проекту змін до Стратегії призведе до низки проблем, які будуть причиною поступового зниження умов життєдіяльності та здоров'я населення. Зокрема:

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- буде продовжуватись забруднення ґрунтів несанкціонованими сміттєвалищами;
- зменшуватиметься біорізноманіття флори та фауни, а також асиміляційна спроможність біоценозів через недостатню увагу до природоохоронних територій та об'єктів;
- зберігатиметься значна амортизація об'єктів житлово-комунальної інфраструктури громади, що не будуть модернізовані;
- збільшуватиметься фізичний знос мереж централізованого водопостачання та водовідведення, що спричинятиме значні витоки й втрати води, а також потрапляння стічних вод в ґрунти і поверхневі води;
- зберігатиметься невідповідний санітарний та екологічний стан водних об'єктів, що не сприятиме адаптації населення до змін клімату;
- недостатньо ефективною залишатиметься мережа закладів охорони здоров'я, соціального захисту, оздоровлення та відпочинку, наявні показники здоров'я населення більш ймовірно залишатимуться без змін;
- погіршуватиметься стан здоров'я населення через те, що рівень якості медичних послуг не зростатиме;
- низькою залишатиметься енергоефективність комунальних будівель в області, в т. ч. закладів освіти і охорони здоров'я;
- погіршуватиметься якість дорожнього покриття та дорожньої інфраструктури доріг місцевого та регіонального значення, на цьому фоні зростатиме негативний вплив транспорту на атмосферне повітря і здоров'я населення, що в подальшому призведе до зниження рівня комфортності проживання;
- зберігатиметься існуючий санітарний стан населених пунктів;
- знизиться рівень комфортності проживання населення.

В разі неприйняття проекту змін до Стратегії інерційний характер розвитку ситуації в економіці та соціальному житті області сприятиме накопиченню екологічних проблем.

Таким чином, якщо документ державного планування не буде затверджено, то у Волинській області буде спостерігатися інерційний сценарій розвитку, який формується за комплексу припущень, що тривкий у часі (горизонті планування) баланс зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на стан громади як соціально-економічної системи залишається незмінним, тобто послідовність станів системи змінюється за інерцією: громада рухається за інерцією, суспільно-економічний стан країни не сприяє розвитку, так як:

1. Триває війна російської федерації проти України;
2. Зростають видатки бюджету, викликані війною;
3. Продовжується інфляція;
4. Державні інвестиції у розвиток інфраструктури (дороги, транспортну інфраструктуру) не забезпечують необхідних обсягів;
5. Інвестиційна привабливість України залишається низькою, рівень залучення інвестицій не зростає;
6. В тіні продовжує залишатися значна частка малого і середнього бізнесу;
7. Доходи населення не зростають;
8. За суттєвої корекції тарифів на енергоносії підвищується вірогідність збільшення рівня неплатежів населення, що призводитиме до поглиблення кризи в ЖКГ.

Бізнес-клімат в області лишатиметься на тому ж рівні, рівень купівельної спроможності населення знижуватиметься.

Населення області до 2027 року буде скорочуватися. До 2027 року спостерігатиметься зменшення кількості дітей шкільного віку.

Малий і середній бізнес не розвиватиметься, доходів бюджету області буде недостатньо для суттєвого покращання інфраструктури громад.

Локальне покращання благоустрою спостерігатиметься лише на окремих територіях, сільські території надалі розвиватимуться мляво, фінансування відбуватиметься за залишковим принципом, що загалом залишить тенденції стану навколишнього природного середовища громади незмінними.

3. Характеристика стану довкілля та умов життєдіяльності населення на територіях ймовірного впливу та їх прогнозні зміни, якщо документ державного планування не буде затверджено

3.1. За станом атмосферного повітря

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2018-2022 рр. за даними Головного управління статистики в області представлена в таблиці 3.1 та рис. 3.1 [68].

Таблиця 3.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря у Волинській області

Роки	Викиди в атмосферне повітря, тис. т			Щільність викидів у розрахунку на 1 км ² , кг	Обсяги викидів у розрахунку на 1 особу, кг	Обсяг викидів на одиницю ВРП, тис.т/млн. грн.
	Всього	у тому числі				
		стаціонарними джерелами	пересувними джерелами			
2018	*	5,1	*	300,0	4,9	0,00008
2019	*	5,3	*	300,0	5,1	0,00007
2020	*	5,0	*	252,0	4,9	0,000001
2021	*	5,6	*	200,0	4,8	0,00000005
2022	*	4,8	*	200,0	4,7	**

* розрахунок викидів забруднюючих речовин та парникових газів від транспортних засобів не проводиться відповідно до наказу Державної служби статистики від 19.02.2015 р. №60 «Про визнання таким, що втратив чинність, наказ Державного комітету статистики України від 13 листопада 2008 р. №452 «Про затвердження Методики розрахунку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у повітря від транспортних засобів».

**значення ВРП за 2022 рік за даними Головного управління статистики у Волинській області не оприлюднено.

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Згідно таблиці 3.1 щільність викидів забруднюючих речовин залишилась незмінною, - 0,2 т на 1 км², шкідливих речовин, які припадали на одну особу, у 2022 році становили 4,7 кг, що на 0,1 кг менше ніж у 2021 році.

Причини забруднення атмосфери - використання технологій, які не відповідають сучасним екологічним вимогам, із значною часткою морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у встановлені терміни атмосферно-захисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

Перелік підприємств, найбільших забруднювачів довкілля Волинської області, представлений в таблиці 3.2, а викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності наведені - в табл. 3.3 [68].

За видами економічної діяльності частка викидів забруднюючих речовин найбільша в галузі сільського господарства – 30,0%, виробництва харчових продуктів – 14,0%, добувної промисловості – 9,1%

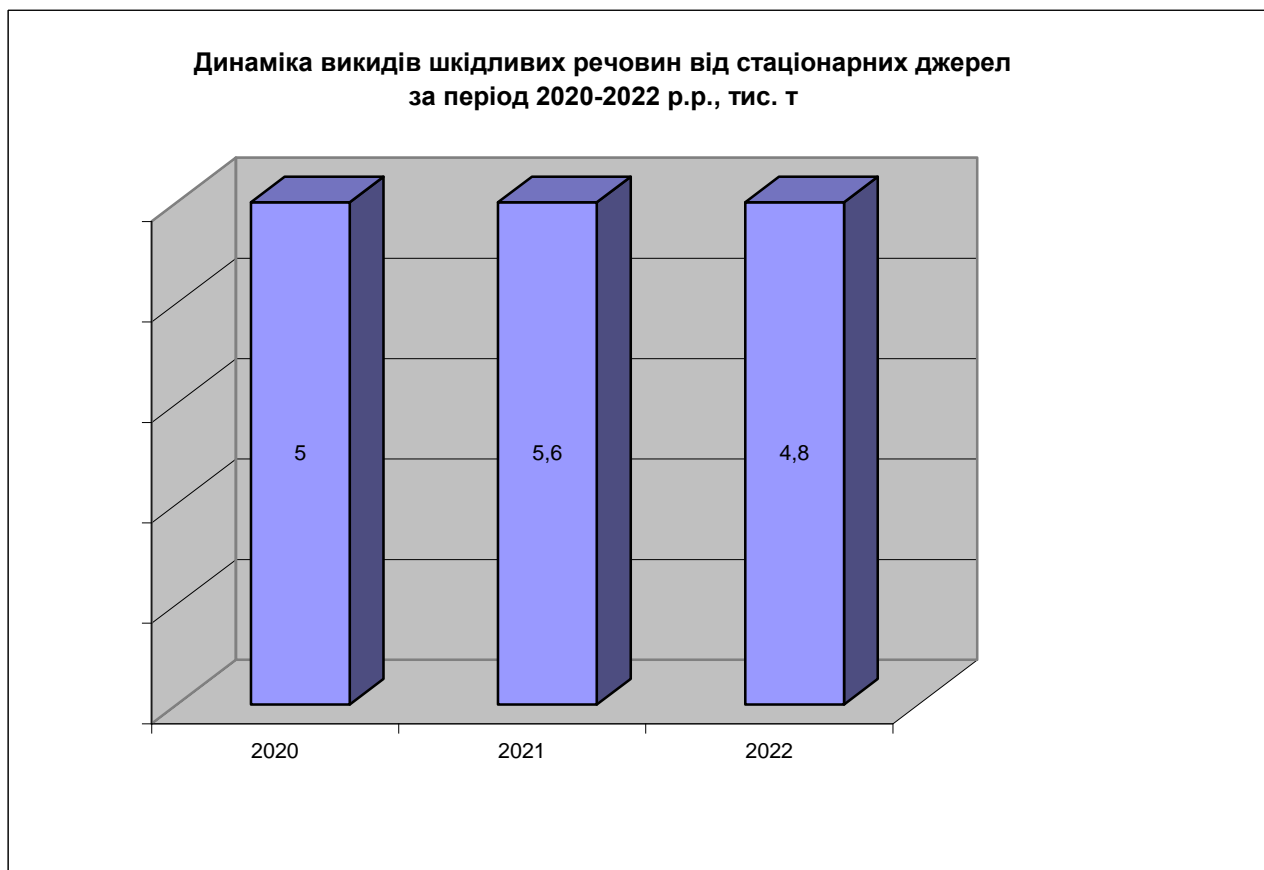
З 2002 р. на атмосферне повітря Волинської області додався вплив, спричинений збройною агресією РФ проти України.

Рівень забруднення атмосферного повітря м.Луцька середній по Україні. Індекс забруднення атмосфери ІЗА м.Луцька за 2022 рік становить 7,97, у 2021 році він складав 7,34.

Динаміку викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в районах Волинської області подано в табл. 3.4.

Забруднення атмосферного повітря, окрім прямої шкоди здоров'ю людей, негативно впливає на рослинний та тваринний світ, а саме призводить до уповільнення росту зелених насаджень, зменшення чисельності видів рослин та тварин, зниження родючості ґрунтів та якості сільськогосподарської продукції.

Рисунок. 3.1. Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферу від стаціонарних джерел

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkilliya/>.

Забруднення атмосферного повітря - визначаючий фактор росту, розвитку, продуктивності рослин і екологічного благополуччя наземних екосистем в цілому. Коли вміст деяких складових газів середовища перевищує критичний рівень адаптації і стійкості, настає стресова реакція і порушується функціонування найбільш чутливих компонентів системи.

Таблиця 3.2. Перелік підприємств найбільших забруднювачів довкілля Волинської області

№ з/п	Підприємство - забруднювач	Відомча приналежність	Валовий викид, т		Зменшення-збільшення +	Причина зменшення/збільшення
			2021 р.	2022 р.		
1.	Локачинський ЦВНТК ГПУ «Львівгазвидобування» ПАТ «Укргазвидобування»	Міністерство палива та енергетики	416,101	394,67	-21,431	Зменшення технологічних викидів
2.	ДП «Волиньторф»	-	240,319	248,923	+ 8,604	Збільшення технологічних викидів
3.	ТзОВ «Птахокомплекс Губин»	-	370,681	336,992	-33,689	Зменшення технологічних викидів
4.	ТзОВ «Луцька аграрна компанія»	-	805,544	805,544	-	Без змін у виробництві
5.	ТзОВ «Агротехніка»	-	300,5	184,326	-116,174	Зменшення технологічних викидів

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkilliya/>.

Таблиця 3.3. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря за видами економічної діяльності у 2022 році

№ з/п	Види економічної діяльності	Кількість підприємств, які мали викиди, одиниць	Обсяги викидів по регіону		Викинуто в середньому 1-м підприємством, т
			тис. т	у % до 2020 р.	
	Всі види економічної діяльності	180	4,8	86,7	26,9
1	Сільське, лісове та рибне господарства	36	1,2	86	33,02
2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3	0,5	109,8	162,4
3	Переробна промисловість	57	2,3	90,5	40,9
4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	22	0,4	102,9	18,5
5	Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	2	0,03	343,6	14,4
6	Будівництво	4	0,02	32,7	6,2
7	Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1	0,05	19,3	46,53
8	Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	12	0,05	56,1	4,03
9	Тимчасове розміщення й організація харчування	1	0,0001	69,5	0,098
10	Інформація та телекомунікації	1	0,002	61,3	2,063
11	Операції з нерухомим майном	4	0,002	209	0,48
12	Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	1	0,0002	59,5	0,248
13	Державне управління й оборона, обов'язкове соціальне страхування	7	0,1	60,4	20,6
14	Освіта	11	0,05	90,3	4,8
15	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	17	0,075	104,4	4,5
16	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	1	0,0008	146,5	0,844

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkilliya/>.

Серед впливів забруднюючих речовин, що містяться у атмосферному повітрі, на різні рівні екосистем, виділяють:

- накопичення забруднювальних речовин у рослинах та інших компонентах екосистем (ґрунт, лісова підстилка, поверхневі та ґрунтові води); порушення, пов'язані із забрудненням продуктів харчування рослиноїдних тварин (наприклад, флюороз);
- зниження видової різноманітності, обумовлене у тому числі зміною умов конкуренції; порушення взаємозв'язків у спільнотах і в екосистемі в цілому; порушення біохімічних циклів; зниження стабільності екосистем і послаблення їх здатності до саморегуляції.

Таблиця 3.4. Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення у регіоні по окремим населеним пунктам, тис. т

	2020	2021	2022
Всього,	5,1	5,6	4,8
Луцький район	1,6	1,8	1,51
Камінь-Каширський район	0,53	0,5	0,5
Ковельський район	0,93	0,9	0,7
Володимир-Волинський район	2,0	2,4	2,18

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkilliya/>.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Найбільш небезпечними речовинами для рослин, що знаходяться у забрудненому атмосферному повітрі, є сірчистий ангідрид, фтормісткі сполуки та смог усіх типів. Внаслідок надлишку в повітрі сірчистого ангідриду листя дерев темнішає, зморщується й опадає, а голки хвойних дерев стають спочатку темно-червоними, а потім засихають.

Шкоди зеленим насадженням завдають оксид вуглецю, хлор і хлористоводнева кислота, а також вуглеводні, - бензол, антрацен, бенз(а)пірен.

Рослини по-різному реагують на забруднення повітря, найвразливіші яблуня, береза, груша, сосна, а більш стійкі – вишня, бузок, дуб тощо.

Атмосфера володіє здатністю до самоочищення. Повітряні потоки, що переносять забруднення, очищуються, зустрічаючи на своєму шляху зелені насадження.

На динаміку викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря впливають як економічні процеси в області, так і заходи, спрямовані на покращення якості атмосферного повітря.

Забруднення атмосферного повітря промислових міст призводить до отруєння населення токсичними речовинами, погіршення здоров'я і зниження працездатності, погіршує умови життя населення, підвищує ризик захворювання на такі хвороби як бронхіальна астма, хронічні бронхіти, обструктивні бронхіти та інші, які в медичній статистиці прийнято оцінювати такими нозологічними одиницями, як захворюваність населення на хвороби органів дихання й відсоток смертності від них та загальної смертності за аналогічний період.

Люди, що проживають в забруднених районах та поблизу автомагістралей, частіше хворіють на хвороби верхніх дихальних шляхів, серцево-судинні захворювання, хвороби очей.

Останні дослідження показали, що люди, які проживають на відстані менше 50-и метрів від проїжджої частини, на 12% частіше хворіють на деменцію (симптоми, викликані ушкодженнями мозку, через що спостерігається погіршення пам'яті людини та її здатності планувати й виконувати звичні буденні дії), ніж ті, хто проживають далеко від доріг.

Забруднене повітря також перешкоджає повноцінному диханню. У людей із захворюваннями дихальних шляхів, імунна система вже і так відчуває навантаження, в результаті чого проблеми з диханням загострюються.

Забруднюючі речовини негативно впливають і на серце – прослідковується зв'язок між різким підвищенням концентрації оксидів азоту в атмосфері і ризиком виникнення інфарктів та інших серцевих відхилень.

Дрібнодисперсні частинки, що містяться в брудному повітрі, легко потрапляють в організм людини. Вони здатні викликати підвищене утворення тромбоцитів, які відповідають за згортання крові. Однак у разі підвищеного утворення вони стають причиною виникнення тромбів у кровоносних судинах, що порушує нормальний приплив крові до серцевого м'язу та порушення кровообігу в цілому, підсилює коливання артеріального тиску протягом дня.

Шкідливі речовини в атмосферному повітрі часто є причиною патологій у новонароджених. Особливо шкідливо вони впливають на плід в перші два триместри вагітності, коли відбуваються основні процеси його розвитку.

Таким чином в результаті реалізації проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р. погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із викидами забруднюючих речовин в атмосферу, не очікується, що безпосередньо передбачає стратегічна ціль 5 Стратегії «**Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату**», а саме її оперативні цілі «5.1.Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу», «5.2.Покращення управління відходами» та «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», виконання яких має забезпечити комплекс завдань, що стосуються охорони атмосферного повітря:

5.1.3. Зменшення забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проєктів з використання альтернативних джерел енергії;

5.3.2. Збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень;

5.3.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів.

3.2. За екологічною ситуацією в галузі водокористування

Вода належить до природного ресурсу, без якого неможливе існування живих організмів. Проблема використання водних ресурсів загострюється навіть для районів з високою водозабезпеченістю, що зумовлено постійно зростаючим рівнем забруднення. Залежно від якості природних вод вони можуть бути використані на потреби різних галузей економіки, в т. ч. для забезпечення комунально-побутових, лікувальних та інших потреб населення. Вода незадовільної якості може стати причиною виникнення багатьох захворювань.

Проблема якості питної води була і лишається вкрай актуальною і надзвичайно гострою, оскільки за ступенем водозабезпечення Україна посідає одне з останніх місць серед країн Європи, а за водоємністю валового внутрішнього продукту перевищує їх у кілька разів. Вочевидь водні ресурси України використовують, а отже, і забруднюють у декілька разів інтенсивніше, ніж в інших країнах. Ситуація ускладнюється великим об'ємом стічних вод, які утворюються на території України внаслідок урбанізації.

А одним з найважливіших критеріїв навколишнього середовища, що впливає на здоров'я населення, - якість питної води. ВООЗ допускає, що 60% захворювань обумовлені вживанням недоброякісної води.

Високий рівень деградації навколишнього середовища, нагромадження неприпустимих обсягів відходів на невпорядкованих полігонах, значні площі розораних і забруднених земель призвели до погіршення якості поверхневих і підземних вод.

Водний потенціал Волинської області дозволяє забезпечувати водними ресурсами всі галузі економіки, у яких у процесі виробництва використовуються підземні та поверхневі води, та стимулює розвиток рибогосподарських підприємств, туристично-рекреаційної сфери.

Основне споживання води в області спрямоване на задоволення побутово-питних, сільськогосподарських і виробничих потреб.

За даними Регіонального офісу водних ресурсів у Волинській обл. у 2022 році обсяги забору води становили 42,077 млн. м³, що на 0,956 млн. м³ менше, ніж у 2021 році. З підземних водоносних горизонтів забрано 33,269 млн. м³, з поверхневих водних об'єктів – 8,808 млн. м³.

В 2022 році в області нараховувалось 441 основний водокористувач, якими за рік було використано 31,094 млн. м³ свіжої води, що на 1,153 млн. м³ менше попереднього року.

Таблиця 3.5. Використання та відведення води у Волинській області

Назва водного об'єкту	Забрано води всього, в т.ч. із поверхневих водних об'єктів, млн. м ³	Використано води всього, в т.ч. із поверхневих водних об'єктів, млн. м ³	Водовідведення у поверхневі водні об'єкти	
			Всього, млн. м ³	з них забруднених зворотних вод, млн. м ³
Басейн р. Прип'ять	31,732/7,328	24,048/5,659	15,688	-
Басейн р. Західний Буг	10,345/1,480	7,046/1,212	7,753	-
Разом	42,077/8,808	31,094/6,871	23,441	-

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Централізованим водовідведенням забезпечено 9 міст (82%), 18 селищ міського типу (82%) та 25 сільських населених пунктів (2%).

В області функціонує 33 каналізаційних очисних споруди (КОС) підприємств водопровідно-каналізаційного господарства потужністю 76,2 млн. м³.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Потребують реконструкції та капітального ремонту 8 КОС. Відведення та перекачку стічних вод забезпечує 115 каналізаційних насосних станцій. Загальна протяжність каналізаційних мереж – 816,5 км.

Практично всі очисні споруди каналізації збудовані до 1990 року на технологіях, розроблених у 60-70 роках минулого століття, і на даний час потребують реконструкції, а в окремих населених пунктах – будівництва нових.

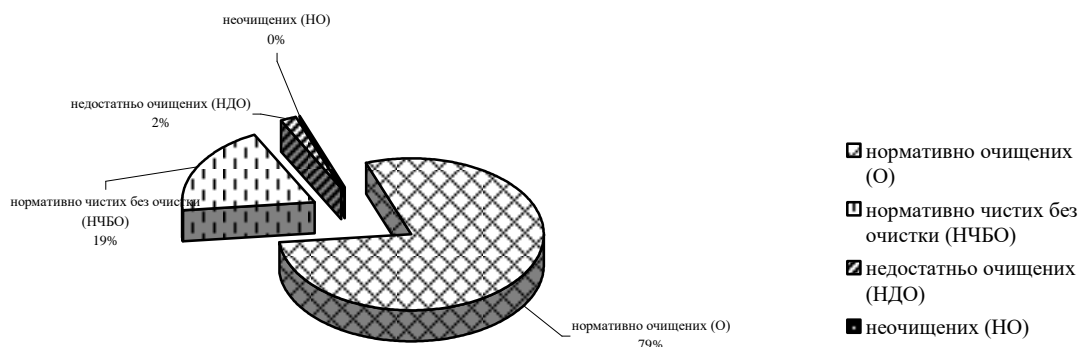
Спорудження, оптимізація та реконструкція централізованих систем водовідведення є одним із пріоритетних завдань соціально-економічної політики держави та важливим фактором зниження соціальної напруженості в суспільстві.

Незадовільний технічний стан та зношеність основних фондів систем водовідведення, висока енергоємність та високий ступінь аварійності централізованих систем водовідведення, їх відсутність в окремих населених пунктах створюють надмірне навантаження на водні об'єкти внаслідок скидання недостатньо очищених стічних вод, що призводить до кризового зменшення їх самовідтворювальних можливостей.

Найбільше погіршенню поверхневих вод області сприяють скиди недостатньо очищених вод її комунальних підприємств, зокрема КП «Луцькводоканал», ВУЖКГ смт Ратно, ВУВКГ смт Турійськ і м.Ковель а також забруднення, що потрапляють з р.ква від ЖКП «Млинівське» та ДКП «Дубнівське» Рівненської обл., а також стічні води, що переносяться з Львівської обл. від КП «Радехівське ВКГ» через р.Острівка та КП «Бродиводоканал» через р.Бовдурка.

При цьому об'єм скиду зворотних вод має стійку тенденцію до зменшення.

Рисунок 3.2. Розподіл скиду зворотних вод в поверхневі водні об'єкти, %

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkillya/>.

Річки Волинської області забруднені органічними сполуками, причому таке забруднення спостерігається протягом року. Це свідчить про забруднення вод побутовими стоками.

Літнього періоду 2022 р. за результатами лабораторних досліджень 162-х проб води відкритих водойм у місцях відпочинку (водних рекреаціях) за мікробіологічними показниками питома вага невідповідних становила 32% проти 21,5% у 2021 р. Не відповідали вимогам проби води річок Турія (м.Ковель), Стир, Сапалаївка (м.Луцьк), озер у Ковельському районі. За результатами невідповідних проб власникам місць масового відпочинку, органам місцевого самоврядування надавались рекомендації щодо заборони купання у таких водоймах. Інформація висвітлювалась у ЗМІ та передавалась у територіальні органи Держпродспоживслужби області для вжиття заходів реагування.

Поверхневі водні об'єкти використовуються для організованого відпочинку, купання та заняття спортом.

Контроль якості поверхневих вод у 2022 році проводився: Регіональним офісом водних ресурсів у Волинській області, ДУ «Волинський обласний центр контролю та профілактики хвороб МОЗ України», Волинським обласним центром з гідрометеорології в 61-му

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

контрольних створах основних річок та їх приток області. Випадків екстремально високого забруднення води річок Волині зафіксовано не було.

Якість води річок області впродовж останніх років залишається стабільною, без суттєвих змін і в цілому задовільною. Вміст більшості забруднюючих речовин не перевищує ГДК для водойм господарсько-побутового призначення.

З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються прибережні захисні смуги. Заходи з проектування і виносу в натуру прибережних захисних смуг річок та водних об'єктів у нашій області майже не проводились, основною причиною є відсутність цільового фінансування зазначених заходів.

Відсутність меж прибережних захисних смуг створює умови для незаконного ведення господарської діяльності в них, самовільного заняття земель водного фонду, використання цих земель не за цільовим призначенням. Внаслідок цього нерідко діяльність суб'єктів господарювання і громадян завдає значні збитки довкіллю, створює умови й сприяє забрудненню поверхневих вод і земель у межах зазначених територій, чим порушуються вимоги ст. 89 Водного кодексу України.

В області забезпечення населення питною водою здійснюється із джерел підземних водоносних горизонтів. При цьому внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж та споруд незадовільний.

Контроль за якістю питної води на території Волинської області здійснює Державна установа «Волинський ОЛЦ МОЗ України» та Головне управління Держпродспоживслужби в області.

Під наглядом Держпродспоживслужби області перебуває 361 водопровід та 792 джерела нецентралізованого водопостачання. Обслуговування 325-и (90%) водопроводів здійснюється спеціалізованими ліцензованими підприємствами (комунальними підприємствами, виробничими управліннями житлово-комунального господарства тощо), 29 (8%) водопровідних мереж перебувають у відомчій належності територіальних громад (Поромівської, Боратинської, Забродівської, Копачівської, Городищенської, Дубівської, Локачинської, Підгайцівської, Самарівської, Дубечненської) та не передані на баланс спеціалізованих підприємств.

Окремо варто акцентувати увагу на водопроводах сіл Підкормілля, Проходи, Березна Воля та Деревок Любешівської територіальної громади Камінь-Каширського району, а також Карпилівка, Сильне, Башлики Цуманської територіальної громади Луцького району. Зазначені водопроводи знаходяться на утриманні жителів населених пунктів та не взяті на баланс ані територіальними громадами, ані спеціалізованими підприємствами, тобто фактично є безгосподарними.

На період воєнного стану Урядом України припинено проведення заходів державного нагляду, тому основним методом контролю забезпечення населення якісною та безпечною для людини питною водою є комісійні обстеження об'єктів водопостачання щодо дотримання вимог санітарного законодавства під час їх експлуатації, а також посилення виробничого контролю питної води, що подається населенню.

Протягом 2022 р. обстежено 195 водопроводів, що складає 54% від їх загальної кількості.

За результатами обстежень основними недоліками у роботі систем господарсько-питного водопостачання залишаються:

- відсутність дозвільної та технічної документації у сфері водопостачання (паспортів на артсвердловини, складених в установленому законодавством порядку, спеціальних проектів зон санітарної охорони споруд водопостачання, технологічних регламентів або інших документів з описом технологічного процесу виробництва питної води, що пройшли державну санітарно-епідеміологічну експертизу та отримали позитивний висновок, робочих програм виробничого контролю у сфері питної води та питного водопостачання, актів проведення дезінфекції);

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- порушення режиму експлуатації систем і споруд водопостачання (недотримання охорони джерел водопостачання у межах першого поясу зони санітарної охорони, частково пошкоджені чи відсутні огорожі свердловин, відсутні водовідбірні крани свердловин, негерметичні оглядові вікна водонапірних башт, неналежний санітарний стан споруд).

Найбільше занепокоєння викликає відсутність систематичного виробничого контролю за безпечністю та якістю води від місця водозабору до місця її споживання, що є обов'язком власника/балансоутримувача водопроводу.

Виявлені порушення свідчать про неналежне функціонування таких об'єктів, що може призвести до погіршення якості питної води, яка постачається населенню.

За результати лабораторних досліджень, проведених у 2022 році ДУ «Волинський ОЦКХП МОЗ України» та його відокремлених структурних підрозділів, питома вага невідповідних проб централізованого водопостачання становить за санітарно-хімічними показниками 4,1% проти 14,9 % у 2021 році. Значна кількість проб з відхиленнями від гігієнічних нормативів за санітарно-хімічними показниками виявлена на локальних 27,5%, відомчих - 12,1%, сільських - 17,8% водопроводах. Відхилення за санітарно-хімічними показниками пов'язані з підвищеною концентрацією заліза, твердості в підземних водоносних горизонтах, зношеністю водопровідних мереж та обумовленою цим каламутністю, кольоровістю. За мікробіологічними показниками питома вага невідповідних проб становила 1,5% проти 3,3% у 2021 році. Найвищі такі показники в сільських та локальних водопроводах (понад 8,5%).

У 2022 році покращилась якість питної води децентралізованого водопостачання. За санітарно-хімічними показниками питома вага невідповідних проб становила 11,2% (у 2021 – 28,1%). Вдвічі нижчий показник питомої ваги невідповідних проб води колодязів, в основному, що споживають діти до 3 років, за надмірним вмістом нітратів 13,2% (у 2021 – 26,6%), але ризик виникнення захворювання метгемоглобінемією залишається. Проведення лабораторних досліджень питної води дає можливість запобігти цьому. У 2022 році випадків захворювань метгемоглобінемією в області не зареєстровано.

При проведенні вірусологічних, паразитологічних, радіологічних досліджень питної води відхилень від гігієнічних нормативів не виявлено.

По усіх виявлених невідповідних пробах питної води власникам, органам місцевого самоврядування надавалися рекомендації щодо припинення споживання такої води, проведення очистки джерел, мереж водопостачання з їх знезараженням та наступним лабораторним дослідженням. Інформація передавалась в територіальні органи Держпродспоживслужби області для вжиття заходів реагування.

Розв'язання вище вказаних проблем водопостачання та водовідведення можливо шляхом:

- охорони та раціонального використання джерел питного водопостачання;
- доведення якості питної води до вимог державних стандартів;
- завершення розпочатого будівництва, реконструкції та ремонту об'єктів позаплощадкового водопостачання населених пунктів області;
- будівництва нових та реконструкції існуючих локальних систем водопостачання;
- проведення тампонажу недіючих та безгосподарних свердловин;
- проведення реконструкції, технічного переоснащення та будівництва нових водоочисних споруд із впровадженням сучасних методів багатоступеневої очистки;
- реконструкції та заміни на екологічно безпечні методи знезараження питної води;
- заміни та санації зношених мереж для запобігання витоків з систем водопостачання з використанням нових матеріалів та методів відновлення трубопроводів;
- зниження енергоємності систем водопостачання;
- введення 100-відсоткового обліку та забезпечення раціонального споживання води;
- розроблення схем оптимізації роботи систем централізованого водопостачання та водовідведення в містах і селищах міського типу області;
- створення для сільської місцевості районних централізованих відомчих лабораторій, оснащених сучасним контрольно-аналітичним обладнанням для здійснення контролю якості питної води;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

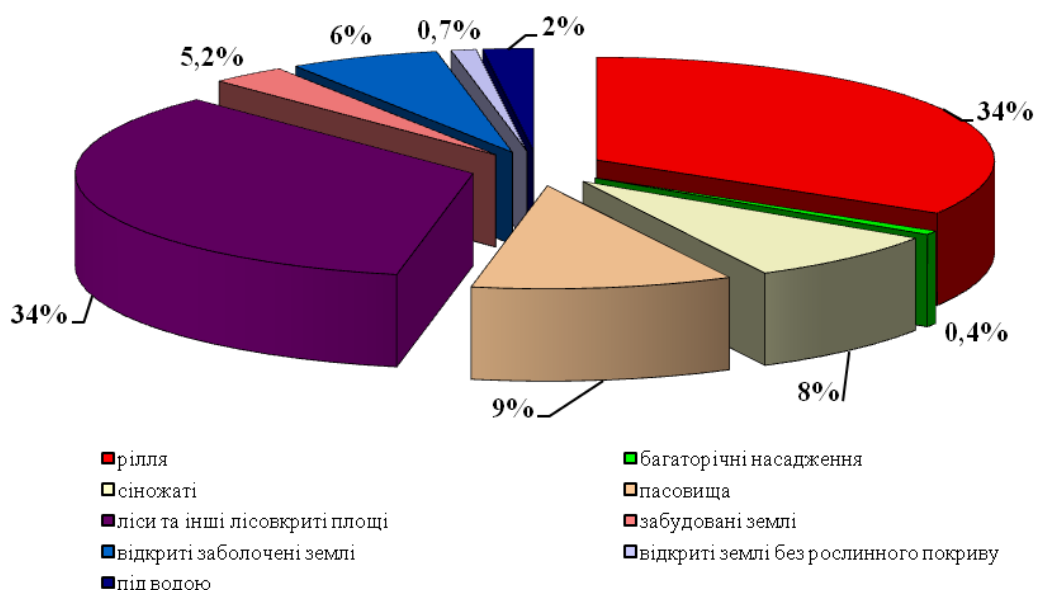
- модернізації насосного обладнання з встановленням регуляторів обертів електродвигунів для економного використання електроенергії;
- збільшення обсягу будівництва та реконструкції централізованих систем водовідведення у результаті залучення коштів державного і місцевих бюджетів, забудовників та інших інвесторів;
- перегляд планів та розроблення комплексних програм розвитку централізованих систем водовідведення населених пунктів з урахуванням нових видів і методів їх спорудження;
- підвищення відповідальності користувачів централізованих систем водовідведення за їх належну експлуатацію та утримання, недопущення використання таких систем не за призначенням;
- розроблення схем оптимізації роботи систем централізованого водовідведення в містах і селищах міського типу області;
- будівництва систем водовідведення та реконструкції мереж каналізації відповідно до визначених пріоритетів.

Таким чином в результаті реалізації проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із забрудненням поверхневих вод, не очікується, що безпосередньо передбачає стратегічна ціль 5 Стратегії «**Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату**», а саме її оперативні цілі «5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу», «5.2. Покращення управління відходами» та «5.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», виконання яких має забезпечити комплекс завдань, що стосуються охорони поверхневих вод.

3.3. За земельними ресурсами та станом ґрунтів

За даними головного управління Держгеокадастру в області станом на 01.01.2023 року загальна площа земель становить 2014,4 тис. га. Сільськогосподарські угіддя становлять 51% (1033,5 тис. га), в тому числі рілля – 34% (684,1 тис. га), багаторічні насадження – 0,4% (7,6 тис. га), сіножаті – 8% (153,5 тис. га), пасовища – 9% (188,3 тис. га), що свідчить про високий рівень сільськогосподарської освоєності земель.

Рисунок 3.3. Структура земельного фонду області

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Під лісами та лісовкритими площами знаходиться – 686,1 тис. га (34%), забудовані землі займають – 118,1 тис. га (6%), болота – 104,3 тис. га (5,2%), відкриті землі без рослинного покриву – 13,9 тис. га (0,7%), води – 44,5 тис. га (2%).

Важливим показником, який характеризує територію з екологічного погляду, є наявність відкритих земель без рослинного покриву, до котрих відносять яри, кам'яністі місця та піски. Проте землі без рослинного покриву розміщені на території області нерівномірно. Екологічно нестабільні землі переважають у північних районах області. Це можна пояснити ґрунтово-геологічними умовами поліського регіону. Найбільшу кількість земель без рослинного покриву зосереджено на території Волинського району. Практично відсутні порушені землі без рослинного покриву у південних та центральних районах області.

Найменш аграрно освоєні північні райони області, частка орних земель у їх структурі не перевищує 20%. Найменше орних земель у бувших Шацькому, Любешівському, Маневицькому, Камінь-Каширському районах. Це зумовлено високою лісистістю та наявністю природоохоронних об'єктів.

На основі різночасового аналізу структури землекористування вдалося встановити певні особливості: у межах поліської частини Волинської області переважають території, які збереглися у природному стані, а саме: ліси та лісовкриті території, луки й пасовища; у південних лісостепових районах переважають антропогенно змінені землі – землі сільськогосподарського призначення.

Структура земельного фонду області свідчить, що більше половини території зайнято сільськогосподарськими землями.

Сільськогосподарськими підприємствами особливо останніми роками порушуються землеробські технології – не дотримуються сівозміни, вносяться низькі норми органічних і мінеральних добрив, не виконується вапнування кислих ґрунтів. Все це призводить до недобору врожаю і зниження родючості ґрунтів, погіршення екологічної ситуації в цілому.

А ґрунти - одна із найважливіших складових природних комплексів, оскільки вони утворилися внаслідок взаємодії компонентів ландшафту.

Ґрунтовий покрив області надзвичайно строкатий, особливо в поліській зоні, що зумовлено впливом геологічних і геоморфологічних особливостей місцевості, клімату й рослинності. Поряд із ґрунтами, які мають високу природну родючість, наявні низькородючі, що мають відповідні фізико-хімічні особливості, запаси поживних речовин, гранулометричний склад й інші показники. Це впливає на розміщення сільськогосподарських культур, технологію їх вирощування, концентрацію та спеціалізацію виробництва, на величину і якість урожаю.

Відмінні особливості природних умов Полісся й Волинської височини позначилися на процесах ґрунтоутворення. На Поліссі переважають дерново-підзолисті, дернові оглеєні, лучно-болотні, торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних, а на Волинській височині – сірі й темно-сірі опідзолені та чорноземи, на заплавах приток Західного Бугу й Стиру – торф'яно-болотні та торфові на торфовищах низинних.

Торфові ґрунти охоплюють 244,3 тис. га, або 12,9 %. Займають найбільші площі в долині річки Прип'ять та межиріччя Турії й Стоходу північніше Камінь-Каширського, а також межиріччя Стоходу та Стиру північніше від Маневич і на північний захід від Любомля до Західного Бугу. Площа всіх типів ґрунтів на території Волинської області сягає 1903,0 тис. га.

У структурі ґрунтового покриву Волинської області значні площі – 1076,7 тис. га (56,7%) – займають гідроморфні ґрунти; серед них – лучно-болотні, болотні, торфово-болотні й торфові – 411,4 тис. га (21,7%). Вони поширені майже в усіх адміністративних районах, із них площа антропогенно-змінених ґрунтів, що утворилися внаслідок осушення, становить 59,2 тис. га (3,1% загальної площі сільськогосподарських угідь) і має тенденцію до зростання.

Реакція ґрунтового розчину відіграє важливу роль у розвитку рослин і ґрунтових мікроорганізмів, впливає на швидкість і напрямок перебігу в ньому хімічних і біохімічних процесів. Засвоєння рослинами елементів живлення, інтенсивність мікробіологічної життєдіяльності, мінералізація органічної речовини, розкладення ґрунтових мінералів і

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

розчинення різноманітних важкорозчинних сполук, коагуляція і пептизація колоїдів та інші фізико-хімічні процеси великою мірою визначають реакцію ґрунту.

Родючість ґрунту залежить від багатьох його властивостей, але, в основному, визначається кінцевою кількістю основних показників, серед найважливіших з яких вміст і запаси гумусу.

Гумус - головний фактор всіх властивостей ґрунту. Він є найбільш вагомим ґрунтовим джерелом елементів живлення. В його складі містяться всі основні елементи живлення рослин і мікроорганізмів (азот, фосфор, калій, кальцій, магній, сірка, мікроелементи). При поступовій мінералізації гумусу ці елементи переходять в мінеральні форми і використовуються рослинами. При розкладі гумусу і органічних залишків виділяється велика кількість вуглекислого газу (CO_2), необхідного для фотосинтезу зелених рослин.

Результати агрохімічних досліджень вказують, що 83% земель області мають дуже низький і низький вміст гумусу, 16,31% - середній і лише 0,70% площ мають підвищений вміст гумусу.

Пріоритетним напрямком з відтворення родючості ґрунтів залишається забезпечення повернення у ґрунт органічної речовини (через внесення органічних добрив, пожнивних решток, побічної продукції, органічних відходів, відновлення та оптимізацію сівозмін, сидерати) з розрахунку не менше 8 т/га.

Основними чинниками антропогенного впливу на земельні ресурси області є сільське господарство, промисловість та транспорт.

Найбільшу загрозу становлять явища, які спостерігаються в ґрунтовому покриві, де внаслідок ерозії, відкритих розробок корисних копалин та будівельної сировини, забруднення хімічними речовинами і промисловими викидами, неправильної агротехніки деградовано й виведено з використання значні площі продуктивних земель.

Найбільш негативно впливає на земельні ресурси гірничодобувна галузь промисловості. Під час гірничодобувних робіт змінюються природні ландшафти місцевості, порушується ґрунтово-рослинний покрив. В регіоні недостатню увагу приділяють здійсненню рекультивациі земель на місці відпрацьованих відкритим способом родовищ корисних копалин, відновленню родючості й народногосподарської цінності порушених земель.

А з початком загарбницької війни РФ проти України ще й наслідки ведення бойових дій.

За низької культури сільськогосподарського природокористування, недосконалості й відсутності спеціальної сільськогосподарської техніки, посилюються несприятливі процеси у ландшафтних комплексах. Це призводить до того, що природне середовище втрачає притаманні йому властивості до саморегуляції. Через частий обробіток землі розпилюється поверхня ґрунту, здійснюється його ущільнення колесами важких тракторів і комбайнів. Нормальна об'ємна маса структурного ґрунту становить 1,1-1,2 г/см³, а на багатьох полях до 1,6-1,7 г/см³, що значно перевищує критичні величини. У таких ґрунтах майже вдвоє зменшується загальна пористість, різко знижується водопроникна і водоутримуюча здатність, зменшується опірність ґрунту до ерозійних процесів.

Високий вміст нафтопродуктів спостерігається в ґрунтах на узбіччях автошляхів та на ділянках, прилеглих до залізничних полотен.

Одним із шляхів збереження природної родючості ґрунтів є напрацювання схем використання територій на етапах передпроектного планування.

Розроблені проекти землеустрою щодо встановлення (зміни меж) лише в 314-и населених пунктах (сільських населених пунктів – 298, селищ – 14, міст районного значення – 4, що становить 28,8% від їх загальної кількості). З них 144 проекти землеустрою розроблені в період 2004-2012 років без встановлення в натурі на місцевості меж адміністративно-територіальних одиниць.

У випадку затвердження проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р. та розробки схем землеустрою, ТЕО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів в даний період як проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг, будівництво земляних валів (валів-рівчаків, валів-терас, валів-доріг), будівництво водоскидних споруд, лотків, перепадів, загат тощо, створення протиерозійних ставків–мулонакопичувачів, берегоукріплення для захисту сільгоспугідь, в умовах зростання попиту на глобальному ринку на продукти харчування обсяги аграрного виробництва в області зростатимуть разом з поступовим заміщенням традиційних видів рослинництва (пшениці, кукурудзи) на культури, які розширюватимуть можливості їх переробки та експорту.

Таким чином в результаті реалізації проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із забрудненням земель, не очікується, що безпосередньо передбачає стратегічна ціль 5 Стратегії «**Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату**», а саме її оперативні цілі «5.2.Покращення управління відходами» та «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», виконання яких має забезпечити комплекс завдань, що стосуються охорони земель.

3.4. За утворенням та накопиченням відходів

Все більшої гостроти для області набуває забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання.

Військова агресія російської федерації дуже вплинула та змінила регіони України, багато наших співвітчизників змушені були залишити свої домівки, що спричинило в більшості областей зміну навантаження на критичну інфраструктуру. Не стала винятком сфера поводження з відходами, яка зазнає впливу через руйнування інфраструктури, прибуття внутрішньо переміщених осіб, спад економічної активності.

Основним джерелом утворення відходів у Волинській області є підприємства гірничодобувного, машинобудівного, будівельного, деревообробного комплексів.

Хоча на даний час вже немає масштабного ресурсовикористання і гірничодобувної промисловості, які б сприяли значному утворенню і накопиченню відходів виробництва. Певна частина відходів у процесі виробництва переробляється і використовується в якості вторинних ресурсів, переважна їх кількість накопичується у відвалах (відходи видобування кам'яного вугілля).

Для вирішення проблем, пов'язаних з поводженням з відходами в області, на виконання прийнятого 9 липня 2023 року Верховною Радою України рамкового закону «Про управління відходами», який регулює відносини, пов'язані із запобіганням утворенню та з управлінням відходами, що утворюються в Україні, а також з управлінням відходами, що перевозяться через територію України, вивозяться за її межі та ввозяться в Україну з метою відновлення, у тому числі рециклінгу, розроблений і затверджений рішенням обласної ради від 15 вересня 2021 р. №18/8 «Регіональний план управління відходами у Волинській області до 2030 р. ».

Таблиця 3.6. Накопичення відходів у Волинській області

№ з/п	Показник	Одиниця виміру	Кількість
1	Суб'єкти підприємницької діяльності, виробнича діяльність яких пов'язана з утворенням небезпечних відходів	од.	112
2	Накопичено небезпечних відходів (I-III кл.) у тому числі:	т	52,967
3	відходи 1 класу небезпеки	т	4,884
4	відходи 2 класу небезпеки	т	40,602
5	відходи 3 класу небезпеки	т	7,481

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Протягом 2022 року в області утворювалися відходи I-III класу небезпеки (відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумулятори, нафтопродукти, шлами гальванічного виробництва), IV

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

класу небезпеки (відходи деревообробної промисловості), а також побутові відходи та відходи вуглевидобувної промисловості.

На території шахтних відвалів м.Нововолинська у 2019 році утворено 166,258 тис. т відходів вуглевидобутку.

В містах обласного значення та районних центрах діють пункти по прийому вторинної сировини (пластик, скло, макулатура, метал).

Виробничу діяльність по переробці полімерних відходів та макулатури здійснює в області ТзОВ «Луцька картонно-паперова фабрика – Україна».

Видалення твердих побутових відходів в місця захоронення в містах Луцьк та Ковель здійснюється з попереднім обробленням відходів на сміттесортувальних лініях (2 лінії в м.Луцьк та 1 лінія в м.Ковель).

Роздільне збирання відходів охоплює 22,7% населення області.

Видалення великогабаритних відходів здійснюється за заявками утворювачів відходів.

Таблиця 3.7. Показники утворення відходів в Волинській області

№ з/п	Показник	2020	2021	2022
1	Обсяги утворення відходів:			
	Промислові (у т.ч. гірничопромислові) відходи, тис. т	66413	45640	16754
	Відходи за формою 14-МТП (номенклатура з 17 видів), т	-	-	-
	Небезпечні (токсичні) відходи (за формою звітності №1 – небезпечні відходи), т	25,442	14,814	22,771
	Відходи житлово-комунального господарства, тис. м ³	1177,9	1225	1223,7
	Загальна кількість відходів, тис. т	630,242	515,783	566,103
2	Інтенсивність утворення відходів:			
	Утворення твердих побутових відходів на особу, м ³ /на 1 ос.	0,001	0,001	0,001

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Збирання вторинної сировини (пластику, скла та паперу) становить 2,32% від загальної кількості побутових відходів.

Небезпечні відходи в складі побутових відходів збираються в рамках програм, які проводяться окремими торговими мережами та як громадські акції в навчальних закладах.

Для забезпечення впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, придбання відповідного обладнання та впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами необхідні додаткові джерела та збільшення обсягів фінансування, а також підтримка з боку держави.

Полігони та звалища ТПВ в більшості випадків потребують розширення або закриття та рекультивації. Так, ТПВ м.Луцьк знешкоджуються на міському полігоні ТПВ, розташованому в районі с.Брище Княгининівської сільської ради Луцького району (за 15,0 км на північний захід від міста). Полігон переповнений, потребує розширення та рекультивації. Його територія знаходиться у задовільному стані і санітарно-захисна зона не впливає на сельбищні зони, житлова забудова в її межах відсутня.

В перспективі на полігоні передбачається будівництво підприємства промислової переробки відходів продуктивністю до 120 тис. т/рік - СПКЕ (сортувально-переробний комплекс з виробництвом електричної чи теплової енергії). Підприємство перероблятиме різні види ТПВ (скло, деревину, гуму, траву) на тирсоплиту, паркет, гумові вироби, поліетилен. Навколишні села після переробки відходів отримають газ метан та електроенергію. Таким чином, у своїй діяльності підприємство буде екологічно зорієнтованим та сприятиме якісній санітарній очистці території міста та регіону.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Передбачена утилізація трупів домашніх та безпритульних тварин на території полігону в термічній установці.

Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) наведена в табл. 3.8.

Таблиця 3.8. Інформація про кількість сміттєзвалищ (полігонів) ТПВ згідно обласного реєстру місць видалення відходів

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість)	Площі під твердими побутовими відходами, га
	Сміттєзвалища:	243	246,3839 (фактична)
	в тому числі:		
1	Володимир-Волинський район	49	56,1298
2	Камінь-Каширський район	65	87,034
3	Ковельський район	126	86,05
4	Луцький район	3	17,1701
	Полігони:	11	30,445 (проектна)
	в тому числі:		
1	Володимир-Волинський район	3	7,79
2	м.Ковель	4	10,26
3	Луцький район	2	6,235
4	м.Камінь-Каширський	2	6,16
	Заводи по переробці твердих побутових відходів	-	-

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки представлені в табл. 3.9.

Таблиця 3.9. Основні показники поводження з відходами I-IV класів небезпеки, тис. т

№ з/п	Показники	2020	2021	2022
1	Утворилося	668,1	630,242	566,103
2	Одержано від інших підприємств	-	-	-
3	У тому числі з інших країн	-	-	-
4	Використано	55,684	109,89	177,95
5	Знешкоджено (знищено)	-	-	-
6	У тому числі спалено	17,15	14,71	23,742
7	Направлено в сховища організованого складування (поховання)	300,15	242,29	189,739
8	Передано іншим підприємствам	368,8	413,045	367,644
9	У тому числі іншим країнам	-	-	-
10	Направлено в місця неорганізованого складування за межі підприємств	-	-	-
11	Втрати відходів внаслідок витікання, випаровування, пожеж, крадіжок	0,1	*	*
12	Наявність на кінець року у сховищах організованого складування та на території підприємств	8466	7384	3478

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Таким чином в результаті реалізації проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із поводженням з відходами, не очікується, що безпосередньо передбачає стратегічна ціль 5 Стратегії «**Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату**», а саме її оперативна ціль «5.2.Покращення управління відходами», виконання яких має забезпечити комплекс

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

завдань, що стосуються поводження з відходами, виконання яких має забезпечити комплекс завдань, що стосуються поводження з відходами:

- 5.2.1. Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування);
- 5.2.2. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів;
- 5.2.3. Підвищення рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ.

3.5. Щодо еколого небезпечних об'єктів області

Унікальні природні та кліматичні умови області, вразливість екосистем викликають необхідність запровадження заходів щодо техногенної та екологічної безпеки, серед яких:

- 1.Захист екологічно небезпечних об'єктів області від руйнування внаслідок військової агресії РФ та ліквідація наслідків таких руйнувань;
- 2.Захист водних об'єктів від засмічення і забруднення промисловими та побутовими стоками, реконструкція і капітальний ремонт діючих очисних споруд, будівництво нових очисних споруд у населених пунктах та на підприємствах, де вони відсутні або малопотужні;
- 3.Розробка і запровадження ефективного механізму збереження родовищ прісних і мінеральних вод, забезпечення населення якісною питною водою, особливо у сільських населених пунктах;
- 4.Забезпечення оптимальної лісистості в межах водозборів, заліснення непридатних до сільськогосподарського використання земель, зменшення навантаження на луки. Проведення заходів з метою послаблення дії природних несприятливих чинників (буревіїв) на екосистемі лісових масивів;
- 5.Запровадження консервації змиті ріллі і ріллі на схилах ухилом більше 10° залуженням, виведенням з сільськогосподарського обігу та оздоровленням з метою запобігання розвитку ерозійних процесів, збереження і відтворення родючості змитих земель;
- 6.Проведення протипожежних заходів в місцях самозаймання торфовищ;
- 7.Вирішення проблеми переробки та зберігання твердих побутових відходів, створення нових сміттєзвалищ, облаштованих згідно із вимогами екологічної безпеки та санітарно-гігієнічними нормами, особливо у сільській місцевості; будівництво та введення в експлуатацію підприємств з переробки промислових та побутових відходів.

Адже в області є екологічно небезпечні об'єкти, зміни під час експлуатації яких (наднормативні викиди небезпечних речовин, пожежі, вибухи тощо) можуть спричинити загибель людей чи створити загрозу життю і здоров'ю людей та довкіллю на його території і/або за його межами, серед них підприємство водопровідно-каналізаційного господарства КП «Луцькводоканал», що здійснює скид зворотних стічних вод у р.Стир, розміщений на межі міста Луцьк ПрАТ «Гнідавський цукровий завод» з переробки цукрового буряка, що здійснює скид умовно чистих зворотних вод в р.Чорногузка та інших зворотних вод - на поля фільтрації, вибухо-пожежонебезпечні об'єкти ПАТ «Волиньгаз» та склад ПММ ПП «Айслаг» в м.Луцьк, полігон для захоронення ТПВ м.Луцьк в с.Брище Луцького району.

Крім того станом на 01.01.2023 р. на території області розміщено 200 вибухо-пожежонебезпечних об'єктів (АЗС, АГНКС, складів ПММ), що отримали дозволи на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами.

Таким чином в результаті реалізації проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із еколого-небезпечними об'єктами, не очікується, що безпосередньо передбачає стратегічна ціль 5 Стратегії «**Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату**», а саме її оперативні цілі «5.1.Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу», «5.2. Покращення управління відходами» та «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», виконання яких має забезпечити комплекс завдань, що стосуються еколого-небезпечних об'єктів:

- 5.2.1. Створення сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування);
- 5.2.2. Розвиток нових потужностей з переробки та утилізації відходів;

5.3.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів.

3.6. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

Враховуючи те, що при незатвердженні проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. економічний потенціал та структура її економіки суттєво не зміняться; обсяги реалізації промислової продукції дуже повільно зростатимуть; підприємства поступово продовжуватимуть нарощувати випуск нових видів продукції, які відповідатимуть стандартам Європейського Союзу, а також працюватимуть над розширенням ринків збуту в Європі та інших частинах світу; зростання капітальних інвестицій відбуватиметься вкрай повільними темпами, кардинально не впливаючи на зміну ситуації в економіці області, необхідна оцінка ймовірного негативного впливу від впровадження проекту змін до Стратегії на складові навколишнього середовища відповідно до переліку факторів, прийнятих з точки зору доцільності застосування саме до проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року.

Висновки СЕО з впливу затвердження проекту змін до Стратегії на існуючі тенденції щодо скорочення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря; збереження наявного рівня чи зменшення забруднення поверхневих, підземних вод та джерел водопостачання області; збільшення розробок схем землеустрою та ТЕО використання і охорони земель та впровадження таких заходів з охорони земель та відновлення родючості ґрунтів як розробка проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозмін та впорядкування угідь, створення захисних лісових насаджень, полезахисних лісових смуг, будівництво земляних валів (валів-рівчаків, валів-терас, валів-доріг), водоскидних споруд, лотків, перепадів, загат тощо, створення протиерозійних ставків-мулонакопичувачів, берегоукріплення для захисту сільгоспугідь; цілей і завдань, що передбачають зменшення утворення ТПВ, удосконалення управління безпечним поведінням з відходами; техногенної та екологічної безпеки, в т. ч. ситуацій на об'єктах, що становлять підвищену екологічну небезпеку, що буде сприяти поліпшенню стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я представлена в табл. 3.10.

В таблиці оцінка ймовірності негативного впливу виконано наданням однієї з трьох відповідей (ймовірно так «+», напевно так «++», ймовірно ні «-», напевно ні «--» на питання: «Чи може реалізація проекту змін до Стратегії спричинити негативний вплив?» за кожним з досліджуваних параметрів, які наведені нижче в таблиці.

Таблиця 3.10. Ймовірні наслідки впливу на довкілля і здоров'я населення проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

№ з/п	Вплив	Рівень та спрямованість впливу
1. Повітря. Чи може реалізація проекту змін до Стратегії спричинити		
1.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел?	+
2.	Збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел?	+
3.	Погіршення якості атмосферного повітря?	—
4.	Появу джерел неприємних запахів?	—
5.	Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату?	—
2. Водні ресурси. Чи може реалізація проекту змін до Стратегії спричинити		
6.	Збільшення обсягів скидів у поверхневі води або ж погіршення якості поверхневих вод	+
7.	Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту?	—
8.	Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти?	—

№ з/п	Вплив	Рівень та спрямованість впливу
9.	Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод?	+
10.	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону?	+
11.	Зменшення обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)?	—
12.	Забруднення підземних водоносних горизонтів?	—
13.	Зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення?	—
14.	Появу для людей і матеріальних об'єктів загроз пов'язаних з водою, наприклад, паводків або підтоплення?	—
3. Земельні ресурси. Чи може реалізація проекту змін до Стратегії спричинити		
15.	Погіршення структури земельного фонду, чинної або планованої практики використання земель?	—
16.	Конфлікти з прийнятими екологічними планами або цілями громади, яка мешкає на території впровадження ініціативи?	—
17.	Конфлікт з прийнятим генеральним планом територіального розвитку?	—
4. Відходи. Чи може реалізація проекту змін до Стратегії спричинити		
18.	Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів?	+
19.	Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки?	—
20.	Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки?	—
21.	Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами?	—
22.	Утворення або накопичення радіоактивних відходів?	—
23.	Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів?	+
5. Природні ресурси. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
24.	Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу?	—
6. Населення. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
25.	Зміни в розміщенні, розповсюдженні, щільності або рівні відтворення населення на будь-якій території?	—
26.	Створення можливостей для зменшення чисельності населення порівняно з чисельністю населення, яке зараз проживає на території планованої стратегічної ініціативи?	—
27.	Зменшення забезпечення населення житлом або виникнення нових потреб у житлі?	—
7. Здоров'я населення. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
28.	Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей (за винятком ментальних)?	—
29.	Потрапляння людей під вплив потенційних загроз для здоров'я?	—
8. Рекреація та ПЗФ. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
30.	Будь-який вплив на кількість або якість існуючих рекреаційних можливостей?	—
31.	Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)?	—
9. Культура. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
32.	Зміни або руйнування місць археологічних знахідок?	—
33.	Фізичний або естетичний вплив на історичні споруди чи об'єкти?	—
34.	Фізичні зміни, які могли б вплинути на унікальні етнічні культурні цінності?	—

№ з/п	Вплив	Рівень та спрямованість впливу
10. Екологічне управління і моніторинг. Чи може реалізація Стратегії спричинити		
35.	Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки?	—
36.	Погіршення екологічного моніторингу?	—
37.	Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження?	—
38.	Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва?	—

Джерело: власні напрацювання

За результатами оцінки можливого негативного впливу на довкілля від реалізації проекту змін до Стратегії можна зробити висновок, що її затвердження призведе до покращення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я через **відсутність** в ній ймовірних передумов для появи джерел неприємних запахів; зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-яких локальних чи регіональних змін клімату; напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води поверхневих водних об'єктів; збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти; зменшення обсягів підземних вод (шляхом відбору чи порушення водоносних горизонтів); забруднення підземних водоносних горизонтів; зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення; загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою, паводків або підтоплення; погіршення структури земельного фонду, чинної або планованої практики використання земель; збільшення кількості утворених чи накопичених промислових відходів I-III та IV класів небезпеки; спорудження еколого-небезпечних об'єктів; утворення або накопичення радіоактивних відходів; суттєвого вилучення будь-якого невідновного ресурсу; змін в розміщенні, розповсюдженні, щільності або рівні відтворення населення на будь-якій території; зменшення чисельності населення порівняно з чисельністю населення, яке зараз проживає на території планованої стратегічної ініціативи; зменшення забезпечення населення житлом або виникнення нових потреб у житлі; будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей; впливу на кількість або якість існуючих рекреаційних можливостей; негативного впливу на об'єкти ПЗФ (зменшення площ, небезпечної діяльності у близькості або на їх території тощо); зміни або руйнувань місць археологічних знахідок; фізичного або естетичного впливу на історичні споруди чи об'єкти; фізичних змін, які могли б вплинути на унікальні етнічні культурні цінності; послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екобезпеки; погіршення екологічного моніторингу; усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження; стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва.

Напевно в Стратегії відсутні наміри щодо діяльності, яка може призвести до конфліктів з прийнятими екологічними планами або цілями громади, яка мешкає на території впровадження ініціативи, генеральними планами територіального розвитку.

Ймовірно реалізація проекту змін до Стратегії може викликати збільшення кількості викидів забруднюючих речовин від стаціонарних та пересувних джерел через поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій, розширення, відкриття нових транскордонних коридорів, в т.ч. авіаційних, та реалізацію проектів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва, розвиток транспортно-логістичного потенціалу, яке буде нівелюватися підтримкою місцевих ініціатив з реалізації екологічних завдань з метою досягнення транскордонного ефекту, збереженням болотних угідь, зменшенням забруднення атмосферного повітря через впровадження інноваційних проектів з використання альтернативних джерел енергії, збереженням та відтворенням лісових масивів та зелених насаджень, організацією та впровадженням системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря.

Також **ймовірно**, що реалізація проекту змін до Стратегії призведе до збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод і, як наслідок, до збільшення обсягів скидів у поверхневі води та погіршення їх якості, а також до збільшення кількості утворених твердих побутових відходів та збільшення використання

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

природних ресурсів через збільшення населення, комфортності їх добробуту, що має коенсуватися відновленням водного балансу та збереженням болотних угідь, зменшенням забруднення водних ресурсів скидами стічних вод (в т.ч. через забезпечення централізованим водопостачанням та водовідведенням населених пунктів), створенням сучасної системи управління відходами (роздільний збір, сортування і т.п.), розвитком нових потужностей з переробки та утилізації відходів; підвищенням рівня обізнаності населення щодо поводження з ТПВ.

Стратегія не передбачає появу нових ризиків для здоров'я населення області, натомість її реалізація має призвести до покращення його стану.

Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, - незначна.

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом (за адміністративними даними, статистичною інформацією та результатами досліджень)

Враховуючи наведені показники, на території Волинської області необхідно розширювати мережу природно-заповідного фонду, об'єднуючи існуючі природоохоронні території в єдину природоохоронну мережу з подальшим їх включенням до об'єктів Смарагдової мережі.

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин в області створена мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 01.01.2023 р. віднесено 399 територій та об'єктів загальною площею 236013,892 га, що складає 11,715% площі області (у тому числі 27 об'єктів загальнодержавного значення та 372 об'єкти місцевого значення).

Основними об'єктами природно-заповідного фонду області є:

- Черемський природний заповідник площею 2975,7 га в Камінь-Каширському районі Волинської області, створений з метою збереження типових та унікальних природних комплексів Українського Полісся. Територія заповідника входить до складу водно-болотного угіддя міжнародного значення «Заплава р.Стоходу», яке згідно з критеріями Рамсарської конвенції, має велику цінність і міжнародне значення, головним чином як місце оселення водоплавних птахів;
- Шацький національний природний парк площею 48977 га на території Ковельського району, що представляє озерні та болотні екосистеми західнополіського типу і за характером озерного комплексу, флористичними, фітоценотичними і геоморфологічними особливостями, орнітофауни не має аналогів в Україні. Рішенням 17-ї сесії Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО-МАВ від 29 березня 2002 р. йому надано статус «Шацького біосферного резервату ЮНЕСКО МАВ». Парк створено з метою збереження, відтворення та раціонального використання унікальних природних комплексів Шацького поозер'я, посилення охорони водно-болотних угідь міжнародного значення, сприяння розвитку міжнародної співпраці у галузі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;
- Національний природний парк «Прип'ять-Стохід» площею 39315,5 га на території Камінь-Каширського району Волинської області, який об'єднав усі заповідні об'єкти бувшого Любешівського району;
- Національний природний парк «Цуманська Пуща» площею 34467,89 га. Розташований у межах Ківерцівського району Волинської області, на території однойменного лісового масиву поблизу селища Цумань, в межиріччі Стиру та Горині. Парк займає 43% відносно усієї площі Цуманської пущі;
- Ботанічний сад «Волинь» (Луцький ботанічний сад) загальнодержавного значення у Луцьку площею 20 га на берегах річки Стир — вздовж річки Сапалаївки на вулиці Потєбні у віданні Волинського національного університету імені Лесі Українки;

парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення:

- «Байрак» площею 13 га в межах Луцького району Волинської області при західній околиці смт Рокині у віданні Музею історії сільського господарства Волині;
- «Дубечнівський» площею 2,0 га в Ковельському районі Волинської області на території виділу 24 кварталу 29, виділу 27 кварталу 30 Дубечнівського лісництва ДП «Старовижівське ЛГ», утворений Указом Президента України №715/96 від 20.08.1996 року з метою збереження місць зростання 123-х видів рідкісних та екзотичних порід дерев і чагарників, зокрема платану західного, тюльпанового дерева, софори японської;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- «Здоров'я» площею 13,6 га у межах Турійського району Волинської області біля південної околиці смт Луків у віданні тублікарні ст. Мацеїв Львівської залізниці.

17.01.2005 року створена обласна Координаційна рада з питань формування національної екологічної мережі, а 17.08.2007 року – Координаційна рада з питань розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду в області.

Формування регіональної екомережі регіону інтегровано у плани економічного та соціального розвитку області шляхом узгодження заходів із збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Структура ПЗФ області наведена в табл. 4.1 [68].

Таблиця 4.1. Структура природно-заповідного фонду області

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ			% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	К-сть, од.	разом		
		площа, га		
		усього	у т. ч. надана в постійне користування	
Природні заповідники	1	2975,7	2975,7	1,26
Національні природні парки	3	121767,84	30289,9	51,61
Заказники, усього	225	95344	X	40,41
в т. ч. ландшафтні	38	20640,1	X	8,75
Лісові	39	5723	X	2,43
Ботанічні	34	2642,7	X	1,12
загальнозоологічні	35	37241,97	X	15,78
орнітологічні	15	3586,1	X	1,52
іхтіологічні	1	46	X	0,02
гідрологічні	62	25374,03	X	10,75
загальногеологічні	1	90,1	X	0,04
Пам'ятки природи, усього	130	679	X	0,29
в т. ч. комплексні	1	30	X	0,01
Ботанічні	100	311,75	X	0,13
Зоологічні	7	44,5	X	0,02
гідрологічні	18	201,95	X	0,09
Пралісові	4	90,8	X	0,04
Заповідні урочища	27	15064,02	X	6,38
Ботанічні сади	1	10	X	0,004
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	12	110,63	X	0,05
РАЗОМ	399	236013,892	33265,63	100,00

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

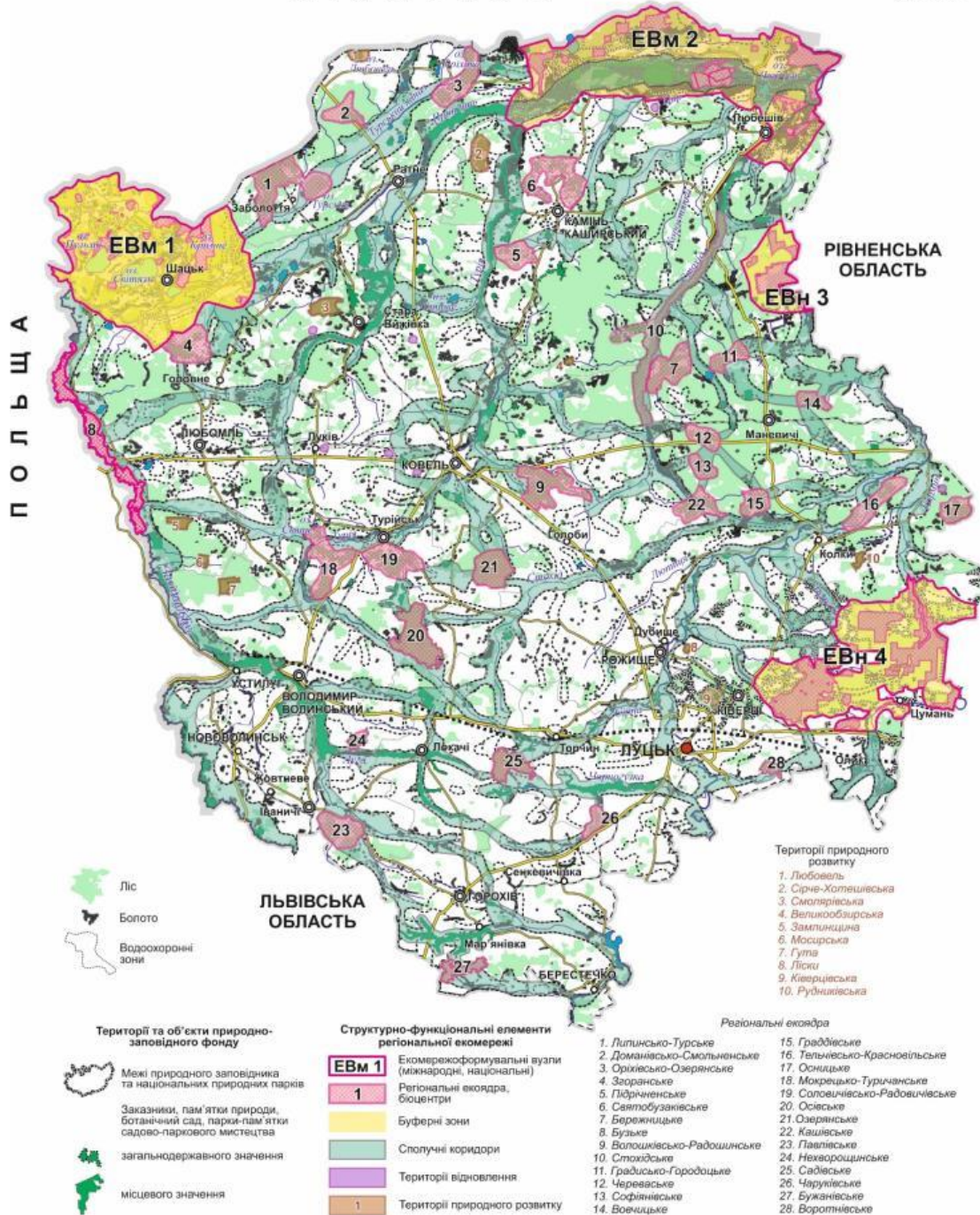
Основною метою формування екомережі є максимальне збереження природності об'єктів і процесів, локалізація та мінімізація антропогенного впливу. До складу екомережі області входять:

- природно-заповідні об'єкти;
- землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони;
- землі лісового фонду;
- полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, які не віднесені до земель лісового фонду;
- землі оздоровчого призначення з їх природними ресурсами;
- землі рекреаційного призначення;
- інші природні об'єкти, які мають особливу природну цінність.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

До основних екомережформувальних вузлів міжнародного і національного рівнів регіональної екомережі належать: Шацький (цінний озерний комплекс), Прип'ятсько-Стохідський (водно-болотний), Білоозерсько-Черемський (болотний), Цуманський (комплекс дубових насаджень) (рис. 4.1). Поліський широтний і Західнобузький меридіональний природні коридори європейського рівня, просторово обмежені долинами річок Прип'яті і Західного Бугу, об'єднують транскордонні елементи регіональної і національної екомереж, засвідчуючи важливість ролі Волинського Полісся як необхідного функціонального складника екологічної структури Європи.

Рисунок 4.1. Структурно-функціональні елементи регіональної екомережі Волинської області

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-standovkillya/>.

На території Волинської області є декілька поліфункціональних природоохоронних об'єктів з виокремленими у їхніх межах функціональними зонами, що відрізняються за цільовим призначенням та режимом охорони. Вони слугують біосфероформувальними вузлами, у їхніх

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

межах, враховуючи функціональне зонування, виокремлюються центри концентрації біорізноманіття та буферні зони. Основою біосфероформувальних вузлів є екологічні ядра екомережі міжнародного та національного рівнів (екомережоформувальні вузли), що складаються з об'єктів природно-заповідного фонду.

Ландшафтне та біорізноманіття Верхньоприп'ятського фізико-географічного району Волинського Полісся реперезентують екомережоформувальні вузли міжнародного значення Шацький та Прип'ять-Стохідський та регіональні природні ядра: Липинсько-Турське, Доманівсько-Смольненське, Оріхівсько-Озерянське, Згоранське, Підрічненське, Святобузаківське (табл. 4.2).

Таблиця 4.2. Екомережоформувальні вузли та природні ядра у межах ландшафтних районів Волинської області

Фізико-географічна область	Ландшафтний район	Назва екомережоформувального вузла, природного ядра	Площа, га	Статус в регіональній екомережі
Волинське Полісся	Верхньо-прип'ятський	Шацький (ЕВм 1)	75075	міжнародний
		Прип'ять-Стохідський (ЕВм 2)	80350	міжнародний
		Липинсько-Турське	4700	регіональний
		Доманівсько-Смольненське	1700	регіональний
		Оріхівсько-Озерянське	1500	регіональний
		Згоранське	750	регіональний
		Підрічненське	200	регіональний
		Святобузаківське	3000	регіональний
	Нижньостирський	Черемський	6000	національний
		Бережницьке	1550	регіональний
	Любомльсько-Ковельський	Бузьке	3600	регіональний
		Волошківсько-Радошинське	3000	регіональний
		Стохідське	6000	регіональний
	Маневицько-Володимирецький	Градисько-Городоцьке	850	регіональний
		Череваське	550	регіональний
		Софіянівське	600	регіональний
		Вовчицьке	700	регіональний
	Колківсько-Сарненський	Градівське	1300	регіональний
		Тельчівсько-Красновільське	700	регіональний
		Осницьке	1400	регіональний
	Турійсько-Рожищенський	Мокрецько-Туричанське	1700	регіональний
Соловичівсько-Радовичівське		2050	регіональний	
Осівське		1550	регіональний	
Озерянське		2750	регіональний	
Кашівське		1250	регіональний	
Ківерцівсько-Цуманський	Ківерцівський	50600	національний	
Волинська височинна область	Нововолинсько-Сокальський	Павлівський	1550	регіональний
	Локачівсько-Торчинський	Нехворощинське	600	регіональний
		Садівське	2700	регіональний
		Чаруківське	650	регіональний
	Горохівсько-Берестечківський	Бужанівське	1550	регіональний
	Олицько-Рівненський	Воротнівське	650	регіональний

Джерело: Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Просторові зв'язки між ключовими територіями регіональної екомережі (процеси міграції, обміну та поширення видів на суміжні території) забезпечують природні коридори. Ширина екологічних коридорів загальнодержавного значення (межі яких практично співпадають з природними) складають від 10–15 до 20–30 км, ширина коридорів регіонального рівня – від 0,5 до 2 км.

Поліський широтний екологічний коридор національного значення (ширина у межах області варіює від 25 до 30 км), який проходить через усю зону мішаних хвойно-широколистяних лісів, бере початок на північному заході Волинського Полісся. Він включає транскордонні елементи загальноєвропейської екомережі, має важливе гідрологічне значення, є одним з головних міграційних шляхів птахів та осередком специфічної післяльодовикової рослинності. Поліський екокоридор у межах Волинської області простягається вздовж долини р. Прип'яті, пов'язуючи природні ядра міжнародного значення (екомережоформувальні вузли) – Шацьке та Прип'ятсько-Стохідське і низку регіональних.

Західнобузький меридіональний екологічний коридор національного значення (шириною у межах області від 15 до 22 км), важливий функціональний елемент загальноєвропейської та національної екомережі, простягається вздовж долини р. Західного Бугу. У межах області на протязі 200 км фарватером річки проходить державний кордон між Україною і Польшею.

Екокоридори регіонального рівня за територіальною цілісністю є суцільними смугами долинного типу звивистої і лінійної форми, ними слугують річкові долини середніх і малих поліських річок. У водоохоронні зони спеціалістами Волинського філіалу інституту Укрземпроект та Укрдіпродгосп з врахуванням природних умов і видів водокористування включені заплави і осушені землі, схили більше 5°, які прилягають до заплави і розміщені на них яри і балки, які безпосередньо впадають у річкову долину, з яких талі та зливові води виносять твердий стік у річки, або ж у водоймища. Межі водоохоронних зон виведені з урахуванням меж річкових долин, балок, контурів угідь, доріг і лісосмуг. Пересічна ширина прибережних смуг – територій суворого обмеження господарської діяльності, встановлена з обох сторін русел річки Західний Буг, Прип'ять, Стир, Стохід і Турія – 100 м, р. Виживка – 50 м, р. Цир – 30 м, інших річок – не менше 20 м, струмків – 10 м, периметром водоймищ загальною 20 м і більше. Якщо в межах прибережних смуг розташовуються болота, ліси, чагарники, то вся площа цих угідь включається у прибережні смуги, наприклад, на озерах Люб'язь, Тур, Тучне, Скорінь, Шини, Рогізне, вся група Шацьких озер та інші.

Під особливим наглядом та охороною в області перебувають водно-болотні угіддя міжнародного значення із переліку «Рамсарської конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів»: «Шацькі озера» (1995 р. – 13039 га; 2002 р. розширена до 32850 га), «Заплава річки Прип'ять» (12000 га), «Заплава річки Стохід» (10000 га) (Постанова Кабінету Міністрів України №935 від 23.11.1995 р.). Черемський болотний комплекс, частина транскордонного українсько-білоруського ВБУ «Стохід-Прип'ять – Простир».

Водно-болотні угіддя міжнародного значення «Шацькі озера» включають межі Шацького національного природного парку – 32850 га, в т.ч. 6932 га водойм, 1344 га боліт і торфовищ, 4763 га лук. Угіддя є частиною унікального озеражного комплексу, що відіграє дуже важливу роль не тільки в охороні болотяної фауни та флори, але й як місце гніздування та міграції значної кількості водно-болотних птахів.

На сьогодні водно-болотні угіддя «Шацькі озера» за оцінками науковців знаходяться в доброму стані та під постійним моніторингом за різними складовими екосистем.

Рішенням 17-ї сесії Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО-МАВ від 29 березня 2002 року Шацькому національному парку було надано статус «Шацького біосферного резервату ЮНЕСКО МАВ».

За результатами рішень Бюро Координаційного Комітету ЮНЕСКО МАВ адміністрації Шацького парку, було запропоновано провести відповідну роботу по розширенню території «Шацького резервату біосфери» за рахунок земель, що знаходяться на південному заході та півночі і межують із державним кордоном України, що дозволило б поєднати міждержавні природоохоронні території для збереження біорізноманіття та сталого розвитку і соціально-економічного стану регіону.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Шацький НПП в існуючих границях має високий рівень статично-об'єктної репрезентативності щодо флори та рослинності і практично забезпечує повне виявлення біорізноманітності Західнополіського регіону. До того ж територія Шацького НПП досить різноманітна і в геоморфологічному, і в ботанічному, і в лісівничому відношеннях.

Черемське болото, яке в більшій своїй частині знаходиться в межах Черемського природного заповідника (ПЗ) відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України №818-р від 24.10.2012 року набуло статус міжнародного значення.

Водно-болотний масив має велике наукове значення і являється ядром біорізноманіття Західного Полісся, має абсолютний заповідний режим.

На території Черемського озерно-болотного комплексу проходить канал, який забезпечує гідрологічний баланс усіх водно-болотних угідь. Канал є центром розмноження та міграції в'юна, щипавки звичайної, які занесені до Додатку III Бернської Конвенції, як види, що підлягають особливій охороні. Завдяки зв'язку каналу з озером сюди на нерест приходять чимало видів інших риб.

Два водно-болотні угіддя міжнародного значення (основна частина ВБУ «Заплава Прип'яті» загальною площею 12000 га та крайня північна частина ВБУ «Заплава Стоходу» загальною площею 10000 га) знаходяться на території національного природного парку «Прип'ять-Стохід».

Загалом екологічний стан ВБУ на території НПП «Прип'ять-Стохід» задовільний. Такому стану справ сприяла, зокрема стабілізація гідрологічного режиму на ключовій ділянці: р.Прип'ять - Вижівський водозабір - канал Вижівський - оз.Біле, а також на ділянці р. Прип'ять від Вижівського водозабору до кордону з Рівненською областю (стабілізація спостерігається упродовж 2 останніх років).

На території парку знаходяться частини 2-х водно-болотних угідь міжнародного значення: «Заплава Прип'яті» та «Заплава Стоходу», а також транскордонне водно-болотне угіддя «Стохід-Прип'ять-Простир» (українсько-білоруське водно-болотне угіддя). На цих територіях під особливу охорону взяті місця зростання рідкісних видів рослин і місця поширення рідкісних видів тварин, головним чином водоплавні та болотні види птахів, які у період міграцій утворюють скупчення до 20 тисяч особин.

До Рамсарського списку розпорядженням Кабінету Міністрів України №818-р від 24.10.2012 р. включений рідкісний еумезотрофний Черемський болотний комплекс, що має абсолютний заповідний режим.

Основна мета затвердження цих об'єктів відповідно до Рамсарської конвенції, – збереження найцінніших водно-болотних угідь у природному стані при проведенні невиснажливої традиційної господарської діяльності.

Водно-болотні угіддя слугують місцями зупинки водоплавних і навколотовних птахів під час міграційних перельотів. Ці угіддя повністю або частково, згідно з резолюцією комітету Бернської конвенції, віднесено до меж IBA (Important Bird Area) – територій міжнародного значення, що підтримують життєдіяльність багатьох видів водно-болотних птахів.

Під час весняних та осінніх міграцій в Шацькому озерному краї Волинської області зупиняються понад 100 тис. особин птахів, тому що тут перетинаються два потужних міграційних шляхи: Поліський широтний та Біломоро-Балтійсько-Середземноморський.

Повний перелік Смарагдової мережі України, затверджений Постійним комітетом Бернської конвенції, включає 377 територій. Постійним комітетом Бернської конвенції 06 грудня 2019 року затверджено оновлений перелік об'єктів Смарагдової мережі України, в які увійшли 15 територій Смарагдової мережі Волинської області.

Потужним фактором зміни довкілля стали глобальні зміни клімату, що відбуваються внаслідок дії антропогенних чинників. Такі зміни можуть негативно впливати на економіку: наприклад, через падіння родючості ґрунтів – на сільське господарство, через зменшення

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

рибних запасів – на рибне господарство, через зміни температур та кількості опадів – на туристичну галузь тощо.

У жовтні 2010 року в Нагої (префектура Аїті, Японія) був прийнятий переглянутий і оновлений Стратегічний план зі збереження та сталого використання біорізноманіття. Місія цього плану полягає в прийнятті ефективних і термінових заходів щодо запобігання втрати біорізноманіття для забезпечення резистентності екосистем і постійного надання ними основних послуг, гарантуючи тим самим різноманітність життя на планеті і внесок у добробут людей і викорінення бідності. Концепцією цього Стратегічного плану є світ, який «живе у гармонії з природою».

Одним з важливих напрямів подальшої діяльності у сфері збереження біорізноманіття у Волинській області залишається впровадження вище зазначеного Стратегічного плану з біорізноманіття, зокрема, в частині включення питань збереження біорізноманіття в галузеві національні та місцеві стратегічні документи розвитку та просторового планування, зменшення навантаження на біорізноманіття, здійснення заходів з відновлення екосистем, забезпечення використання біоресурсів у сталий спосіб, проведення оцінки цінності біорізноманіття та прийняття рішень на основі надійних наукових даних і обережного підходу.

Враховуючи наведені показники, на території Волинської області подальше розширення мережі природно-заповідного фонду області необхідно здійснювати, об'єднуючи існуючі природоохоронні території в єдину природоохоронну мережу з подальшим їх включенням до об'єктів Смарагдової мережі таким чином, щоб відсоток заповідності області збільшити до 14,1%, що сприятиме досягненню 15-ої Цілі Сталого Розвитку «Збереження та відновлення екосистем суші» відповідно регіональної доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Волинь», опублікованої у 2018 році.

Виходячи одночасно з того, що:

- ПЗФ Волинської області включає 399 територій та об'єктів загальною площею 236013,892 га, що складає 11,715% площі області (у тому числі 27 об'єктів загальнодержавного значення та 372 об'єкти місцевого значення), основними з яких є Черемський природний заповідник, національні природні парки «Шацький», «Прип'ять-Стохід», «Цуманська Пуща», ботанічний сад «Волинь» (Луцький ботанічний сад) загальнодержавного значення у Луцьку, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Байрак», «Дубечнівський», «Здоров'я»;
- територія Волинської області включає природні регіони Поліської низовини з унікальними екосистемами боліт та лісових комплексів, річкові екосистеми, широтні та меридіальні природні коридори, що забезпечують природні зв'язки зонального характеру, просторово обмежені долинами середніх і малих річок, які відіграють важливу регіональну й міжрегіональну біокомунікативну роль в системі об'єктів водного та прибережно-водного середовища, об'єднуючи відповідні типи водних, прибережних та евтрофно-болотних типів оселищ, шляхи міграції численних видів рослин і тварин, екологічні ядра, регіональні екокоридори;
- Волинська область включає об'єкти Смарагдової мережі (мережі Емеральд), створення якої є підготовкою України до євроінтеграції та переходу на європейське екологічне законодавство;
- на території області розташовані збережені природні комплекси Українського Полісся й Європи - ВБУ міжнародного значення (Рамсарські угіддя);
- проект змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р. містить стратегічну ціль 5 «Рациональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату», яка включає оперативну ціль «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», виконання яких має забезпечити комплекс завдань, що стосуються природно-заповідних територій та об'єктів:

5.3.1. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, винесення в натуру меж природно-заповідних територій;

5.3.2. Збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень;

у випадку незатвердження проекту змін до Стратегії погіршення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій та об'єктів не очікується, а у випадку затвердження прогнозується поліпшення умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я, пов'язаних із створенням та функціонуванням природоохоронних територій та об'єктів.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються проекту документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування

Національні екологічні цілі визначені Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» №2697-VIII від 28.02.2019 р. на основі:

Таблиця 5.1. Узгодженість стратегічних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року стратегічним цілям державної екологічної політики України на період до 2030 року

Стратегічні цілі Державної екологічної політики	Стратегічні цілі проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р.				
	1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	3. Розвиток інноваційної економіки	4. Розвиток транскордонного співробітництва	5. Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату
Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва.	+	+	+	+	++
Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України.	+	0	+	+	++
Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України.	+	+	+	+	++
Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення.	+	+	+	++	++
Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління	+	0	+	+	++

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала: ++ - цілі Стратегії узгоджені зі стратегічними цілями державної екологічної політики; + - цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово узгоджуються, проте не узгоджені в Стратегії. Необхідно тісніше пов'язати цілі на наступних етапах планування та/або на рівні заходів; 0 - цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики нейтральні по відношенню одні до одних; - - цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та стратегічних цілей державної екологічної політики; -- - цілі Стратегії та стратегічні цілі державної екологічної політики принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей цієї Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базового плану апроксимації), затвердженого Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України №659 від 17.12.2012 р.,
- Економічної частини «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС», підписаної 27 червня 2014 р., що передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля, Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР),
- Національної доповіді 2017 р. «Цілі сталого розвитку: Україна», яка визначає базові показники для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР),
- Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138).

Стратегічна ціль 1 «Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки» передбачає посилення конкурентних економічних переваг регіону, за рахунок активізації «точок зростання» і точок конкурентоздатності регіональної економіки, активізації інвестиційної діяльності, забезпечення сприятливих умов для активізації розвитку сфери туризму та перетворення її на рентабельну конкурентоспроможну галузь, створення умов розвитку малого підприємництва в області, розбудову транспортної мережі та збереження історичної і культурної спадщини та підвищення продуктивності агропромислового сектору. Ці напрями та завдання принципово узгоджуються з усіма стратегічними цілями державної екологічної політики. Водночас, реалізація низки цілей і завдань Стратегії залежатиме і від інституційного забезпечення на рівні держави досягнення стратегічних цілей державної екологічної політики.

Стратегічна ціль 2 «Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення» спрямована на підвищення професійно-освітнього рівня мешканців регіону, забезпечення високого рівня здоров'я населення, його матеріального благополуччя, створення умов для комфортного та безпечного проживання, всебічного розвитку особистості, покращення умов надання адміністративних послуг. Така стратегічна та відповідні оперативні цілі принципово узгоджуються зі стратегічними цілями 1, 3, 4 державної екологічної політики та здебільшого нейтральні щодо її цілей 2 і 5.

Стратегічна ціль 3 «Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)» передбачає технологічний розвиток економіки на інноваційних засадах, підвищення інвестиційної привабливості економіки регіону, науково-технологічний розвиток та трансфер передових технологій у виробничі процеси.

Аналіз свідчить, що ця ціль Стратегії та її оперативні цілі принципово узгоджуються із стратегічними цілями державної екологічної політики. Разом з тим, є потреба тісніше пов'язати цілі на рівні заходів, зокрема у частині дотримання принципів сталого розвитку при використанні природно-ресурсного потенціалу регіону.

Стратегічна ціль 4 «Розвиток транскордонного співробітництва» передбачає розбудову та покращення дорожно-транспортної та прикордонної інфраструктури, розвиток логістики і транзитного потенціалу регіону. Ціль 4 є вагомою, оскільки регіон межує з двома країнами – Республікою Польща і республікою білорусь і має принципово узгоджуватися не лише зі стратегічними цілями державної екологічної політики, але й враховувати транскордонні впливи на довкілля і здоров'я населення. Слід приділити посилену увагу у Стратегії та розширити перелік заходів щодо запобігання негативним впливам на довкілля та нейтралізації його наслідків, у тому числі транскордонних, внаслідок розвитку дорожньо-транспортної і прикордонної інфраструктури та збільшення транспортного навантаження.

Стратегічна ціль 5 «Рациональне використання природних ресурсів та екологічна безпека» передбачає досягнення екобезпечного для людини стану усіх компонентів навколишнього природного середовища: водного та повітряного басейнів, ґрунтів, нову якість поведінки з відходами, запобігання втратам і збереження біологічного та ландшафтного розмаїття,

Таблиця 5.2. Відповідність оперативних цілей Стратегії Національним екологічним цілям

Оперативні цілі	Національні екологічні цілі				
	1. Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва	2. Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України	3. Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України	4. Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення	5. Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління
Стратегічна ціль 1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки					
1.1. Підвищення інвестиційної привабливості	0	+	+	0	0
1.2. Нарощення тур.-рекреаційного потенціалу	+	+	+	0	0
1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу	0	0	0	0	0
1.4. Ефективна регіональна енергетика	+	+	+	0	0
1.5. Підвищення продуктивності агропром. сектору	0	+	0	0	0
1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	0	+	+	0	0
1.7. Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку громад	0	0	0	0	0
Стратегічна ціль 2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення					
2.1. Збереження та розвиток людського капіталу	0	0	0	+	0
2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців	+	+	0	+	0
2.3. Підвищення спроможності органів державної влади та місцевого самоврядування на новій територіальній основі	+	0	0	+	+
Стратегічна ціль 3. Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)					
3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації	+	0	0	+	0
3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури	0	+	0	+	0
3.3. Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації	+	+	0	0	0
3.4. «Цифрова трансформація»	0	0	0	0	0
Стратегічна ціль 4. Розвиток транскордонного співробітництва					
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва	0	0	0	0	0
4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва регіону	0	0	0	0	0
Стратегічна ціль 5. Раціональне використання природних ресурсів та екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату					
5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу	++	++	++	++	++
5.2. Покращення управління відходами	++	++	+	++	+
5.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області	+	++	++	+	+

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

«+++» – цілі проекту змін до Стратегії узгоджені з національними екологічними цілями;

«+» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та національних екологічних цілей;

«--» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей проекту змін до Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

розширення об'єктів природно-заповідного фонду. Ця ціль Стратегії максимально узгоджуються з усіма стратегічними цілями державної екологічної політики.

Оскільки у вересні 2014 р. була ратифікована Угода про асоціацію між Україною та ЄС, то під час аналізу відповідності стратегічних цілей Стратегії розвитку Волинської області національним екологічним цілям враховуються положення Угоди щодо розвитку та зміцнення співробітництва між Україною та ЄС з питань охорони навколишнього природного середовища (стаття 360, додаток ХХХ).

Узгодженість операційних цілей Стратегії із національними екологічними цілями представлена в таблиці 5.2.

Так, оперативні цілі Стратегічної цілі «1.Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки» в переважній більшості нейтральні Національним екологічним цілям, за виключенням відповідностей оперативних цілей:

- «1.1.Підвищення інвестиційної привабливості» - Національним екологічним цілям «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України» та «3.Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України»;
- «1.2.Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу» - Національним екологічним цілям «1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва», «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України» та «3.Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України»;
- «1.4.Ефективна регіональна енергетика» - Національним екологічним цілям «1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва», «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України» та «3.Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України»;
- «1.5.Підвищення продуктивності агропромислового сектору» - Національній екологічній цілі «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України»;
- «1.6.Підтримка перспективних видів аграрного виробництва» - Національним екологічним цілям «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України» та «3.Забезпечення інтеграції екологічної політики у процес прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку України».

Оперативні цілі Стратегічної цілі «2.Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення» наполовину нейтральні та наполовину опосередковано узгоджуються з Національними екологічними цілями.

Оперативні цілі Стратегічної цілі «3.Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)» також в переважній більшості нейтральні Національним екологічним цілям, за виключенням відповідностей оперативних цілей:

- «3.1.Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації» - Національним екологічним цілям «1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва» та «4.Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення»;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- «3.2.Розвиток інноваційної інфраструктури» - Національним екологічним цілям «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України» та «4.Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення»;
- «3.3.Розвиток людських ресурсів в галузях смарт-спеціалізації» - Національним екологічним цілям «1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва» та «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України».

Оперативні цілі Стратегічної цілі «4.Розвиток транскордонного співробітництва» нейтральні Національним екологічним цілям, а оперативні цілі Стратегічної цілі «5.Раціональне використання природних ресурсів та екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату» здебільшого повністю узгоджуються з Національними екологічними цілями, за виключенням оперативних цілей:

- «5.2.Покращення управління відходами», яка опосередковано узгоджується з Національними екологічними цілями «2.Забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України» та «5.Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління» та;
- «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», яка також опосередковано узгоджується з Національними екологічними цілями «1.Формування в суспільстві екологічних цінностей і засад сталого споживання та виробництва», «4.Зниження екологічних ризиків з метою мінімізації їх впливу на екосистеми, соціально-економічний розвиток та здоров'я населення» та «5.Удосконалення та розвиток державної системи природоохоронного управління».

В Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 р. №1363-р, визначено 12 стратегічних цілей для підвищення рівня екологічної безпеки, зменшення впливів та наслідків зміни клімату в Україні:

- зменшення рівня промислового забруднення;
- створення ефективної системи хімічної безпеки;
- забезпечення раціонального використання природних ресурсів;
- досягнення «доброго» екологічного стану вод;
- забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату;
- створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поводження з відходами;
- підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища;
- збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку природно-заповідного фонду в Україні;
- посилення адаптаційної спроможності та стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;
- стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях, Автономної Республіки Крим та м.Севастополі після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного державного кордону;
- включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;
- підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері навколишнього природного середовища, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.

Аналіз відповідності цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.10.2021 року №1363-р (далі – стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки), представлено в таблиці 5.3.

Таблиця 5.3. Відповідність цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. стратегічним цілям Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.	Стратегічні цілі проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р.				
	1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	3. Розвиток інноваційної економіки	4. Розвиток трансграничного співробітництва	5. Рациональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату
1. зменшення рівня промислового забруднення;	+	+	0	0	++
2. створення ефективної системи хімічної безпеки;	+	+	0	0	+
3. забезпечення раціонального використання природних ресурсів;	+	+	0	0	++
4. досягнення «доброго» екологічного стану вод;	+	+	0	+	++
5. забезпечення сталого лісоуправління та підвищення здатності лісових екосистем адаптуватися до змін клімату;	0	++	0	0	++
6. створення правових та економічних підстав для запровадження ієрархії поведінки з відходами;	+	+	0	0	++
7. підвищення ефективності державної системи оцінки впливу на довкілля та державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища;	+	+	0	0	++
8. збереження біорізноманіття та забезпечення розвитку ПЗФ в Україні;	0	+	0	0	++
9. посилення адаптаційної спроможності і стійкості соціальних, економічних та екологічних систем до зміни клімату;	0	++	0	+	++
10. стабілізація екологічної рівноваги на тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя після відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно визнаного держкордону;	0	0	0	0	0

Стратегічні цілі Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 р.	Стратегічні цілі проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р.				
	1. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	2. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення	3. Розвиток інноваційної економіки	4. Розвиток трансграничного співробітництва	5. Раціональне використання природних ресурсів, екологічна безпека, зменшення впливів та наслідків зміни клімату
11. включення заходів з екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату в національні, регіональні стратегії, плани управління річковими басейнами;	0	++	0	+	++
12. підвищення обізнаності представників центральних і місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування, які уповноважені на прийняття рішень у сфері довкілля, з питань пом'якшення та адаптації до зміни клімату.	0	+	+	0	++

Для оцінки відповідності цілей використовувалася п'ятибальна шкала:

«+++» – цілі проекту змін до Стратегії узгоджені з національними екологічними цілями;

«+» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі опосередковано узгоджуються на рівні оперативних цілей та завдань;

«0» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі нейтральні по відношенню одні до одних;

«-» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі не узгоджуються, але можуть бути узгоджені. В рамках наступного планування потрібні спеціальні заходи, спрямовані на узгодження цілей Стратегії та національних екологічних цілей;

«- -» – цілі проекту змін до Стратегії та національні екологічні цілі принципово суперечать одні одним. Необхідні термінові заходи, спрямовані на уточнення цілей проекту змін до Стратегії.

Джерело: власні напрацювання

Стратегічна ціль 1 «Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки» опосередковано узгоджена з стратегічними цілями 1-4 та 6-7 Стратегії екобезпеки та нейтральна до інших.

Стратегічна ціль 2 «Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення» опосередковано узгоджена з стратегічними цілями 6-8, повністю узгоджена з стратегічними цілями 5, 9, 12 та нейтральна до стратегічної цілі 10 Стратегії екобезпеки.

Стратегічна ціль 3 «Розвиток інноваційної економіки (на засадах смарт-спеціалізації)» нейтральна до стратегічних цілей Стратегії екобезпеки, крім стратегічної цілі 12, з якою вона опосередковано узгоджена.

Стратегічна ціль 4 «Розвиток трансграничного співробітництва» нейтральна до стратегічних цілей Стратегії екобезпеки, крім цілей 4, 9, 11, з якими вона опосередковано узгоджена.

Стратегічна ціль 5 «Раціональне використання природних ресурсів та екологічна безпека» узгоджується з більшістю стратегічних цілей Стратегії екобезпеки, за виключенням стратегічної цілі 2, з якою вона опосередковано узгоджена, і стратегічної цілі 10, до якої вона нейтральна.

Водночас проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року також зорієнтований на реалізацію Водної стратегії України на період до 2050 року (схваленої

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 09.11.2022 р. №1134-р), стратегічними цілями якої є:

1. Забезпечення рівного доступу до якісної і безпечної для здоров'я людини питної води і належних санітарно-профілактичних заходів;
2. Поліпшення якісного стану водних об'єктів шляхом досягнення та підтримання «доброго» екологічного та хімічного стану масивів поверхневих вод, екологічного потенціалу штучних або істотно змінених масивів поверхневих вод, кількісного та хімічного стану масивів підземних вод;
3. Забезпечення необхідної кількості водних ресурсів для відновлення та оздоровлення водних екосистем і досягнення стійкого водозабору та водопостачання;
4. Скорочення зростаючих ризиків нестачі води та надлишку води;
5. Запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом та принципів Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) щодо водного врядування в районах річкових басейнів, у прибережних і морських водах.

Проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року зорієнтований також на забезпечення реалізації завдань Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року (схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2019 р. №688-р), яка включає наступні завдання:

1. Нарощення потенціалу зрошення та дренажу;
2. Модернізація міжгосподарських мереж;
3. Модернізація внутрішньогосподарських зрошувальних систем, яка передбачає модернізацію працюючих систем та відновлення працездатності пошкоджених, що не втратили свій ресурс;
4. Будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем на міжгосподарських зрошувальних системах;
5. Відновлення дренажних систем у зоні осушення;
6. Модернізація працюючих дренажних систем;
7. Модернізація непрацюючих дренажних систем;
8. Відновлення дренажних систем у зоні зрошення.

Одним з чинників покращення якості атмосферного повітря є збереження та розвиток лісів. Проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року зорієнтований також на забезпечення реалізації стратегічних цілей Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року (схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 р. №1777-р), яка визначає наступні стратегічні цілі:

1. Ефективне управління лісами;
2. Забезпечення екологічної стійкості;
3. Забезпечення вагомого внеску лісів в розвиток економіки;
4. Рекреація та відкрите суспільство;
5. Дослідження та освіта.

Водночас орієнтація проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року на підвищення енергоефективності області відповідає засадам Енергетичної стратегії України до 2050 року (схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. №373-р).

Також проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року узгоджується із основними засадами Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (затвердженого Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 р. №443-р).

На даний час в Волинській області реалізовується ряд галузевих програм, що мають на меті прямо чи опосередковано поліпшення стану довкілля, забезпечення екологічної безпеки та раціональне використання її природних ресурсів. В табл. 5.4 наведено узгодженість цілей проекту змін до Стратегії з галузевими програмами Волинської області. Програми, які завершуються у 2023 р., не розглядалися, виходячи з терміну реалізації Стратегії до 2027 р.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Таблиця 5.4. Зв'язок операційних цілей проекту змін до Стратегії розвитку Волинської обл. на період до 2027 р. з діючими галузевими програмами Волинської області

Операційна ціль Стратегії/Завдання*	Назва програми	Узгодженість
1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектору 1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	Комплексна програма розвитку агропромислового комплексу Волинської обл. на 2023-2026 рр.	+
1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу 1.7. Ефективне використання економічного потенціалу культурної спадщини для сталого розвитку громад 2.1.5. Розвиток культури, молодіжного лідерства. Створення рівних можливостей задля самореалізації чоловіків та жінок.	Програма розвитку туризму у Волинській області на 2022-2026 роки	+
4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва 4.2. Стимулювання транскордонного співробітництва регіону	Регіональна програма розвитку транскордонного співробітництва на 2022-2027 роки	+
4.2.3. Підтримка місцевих ініціатив з реалізації екологічних завдань з метою досягнення транскордонного ефекту. 5.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу 5.3.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів	Регіональна екологічна програма «Екологія 2023-2026»	+
3.4.3. Забезпечення цифровізації системи надання послуг у соціальній сфері.	Комплексна регіональна програма захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій у Волинській обл. на 2021-2025 роки	+
3.4. «Цифрова трансформація» 5.3.1. Створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів ПЗФ, винесення в натуру меж природно-заповідних територій 5.3.3. Організація та впровадження системи моніторингу довкілля, зокрема атмосферного повітря, вод, ґрунтів	Регіональна програма розвитку земельних відносин Волинської області на 2023-2024 роки	
5.3.2. Збереження та відтворення лісових масивів та зелених насаджень	Обласна програма розвитку лісового господарства у Волинській області на 2023-2027 роки	+

* операційна ціль/завдання, які можуть бути реалізовані через заходи відповідної програми; «+» - узгоджується; «-» - не узгоджується; «+/-» - узгоджується частково

Джерело: власні напрацювання

З таблиці видно, що не всі завдання Стратегії, що мають на меті зменшення антропогенного навантаження на довкілля або започаткування екологічно-дружніх ініціатив, можуть бути реалізовані через існуючі в області галузеві регіональні програми.

Вище наведений огляд важливий не стільки з точки зору забезпечення реалізації операційних цілей проекту змін до Стратегії екологічного спрямування, які беруться до уваги при проведенні СЕО, скільки, виходячи з того, що завдання цих операційних цілей, спрямовані на зменшення антропогенного навантаження на довкілля у майбутньому, а стратегічна екологічна оцінка проекту змін до Стратегії виконується із припущення, що дані завдання будуть реалізовуватись належним чином.

Розділ 6. Опис наслідків для довкілля, зокрема для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності – 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

Антропогенними чинниками змін в області є стан житлово-комунального господарства, енергетики й транспорту, наявність потенційно небезпечних підприємств, нераціональне лісокористування. Активізація транскордонного співробітництва призвела до збільшення потоків транзитного автотранспорту, що став додатковим джерелом забруднення атмосфери.

Згідно даних Світового центру геоінформатики значення індикаторів усіх загроз екологічного характеру щодо якості повітря, питної води, техногенного навантаження на довкілля і внеску в зміну клімату для Волинської області не були критичними у порівнянні з країною в цілому.

Одним з важливих антропогенних чинників є виснажлива експлуатація лісів, яка зумовлює зменшення лісистості, зменшення запасів лісів, зниження багатьох корисних функцій лісів. Вирубування завдає непоправної шкоди лісам.

Значним антропогенним чинником є вітрова та водна ерозія, які посилюють також нераціональне проведення осушувальних меліорацій, будівництво та експлуатація різного роду комунікацій, вирубка лісів, сільськогосподарське освоєння схилів.

В результаті Стратегічної екологічної оцінки проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області сформовано Рейтинґ її екологічних проблем як один з кроків визначення сфери охоплення СЕО (таблиця 6.1).

Таблиця 6.1. Ключові екологічні проблеми Волинської області

№ (рейтинг)	Проблеми
1	Радіоактивне забруднення окремих ТГ північної частини Волинської області внаслідок Чорнобильської катастрофи
2	Території області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю високо ризиковані для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд.
3	Відсутність на території області сміттєпереробного заводу
4	Відмови землекористувачів, землевласників та деяких органів місцевого самоврядування у погодженні створення територій та об'єктів ПЗФ
5	Невинесення в природу і відсутність картографічних матеріалів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області
6	Забруднення поверхневих вод скидами стічних вод житлово-комунальних, промислових підприємств та сільським господарством, основними чинником якого є неефективна робота очисних споруд.
7	Винищування лісів
8	Пошкодження лісових ресурсів і ґрунтів внаслідок несанкціонованого видобутку бурштину-сирцю в північній частині області
9	Забруднення атмосфери викидами промислових підприємств та автотранспорту
10	Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок та озер області
11	Підтоплення населених пунктів і територій, у тому числі за рахунок високого рівня ґрунтових вод
12	Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріаломісткість
13	Недостатнє фінансування природоохоронних заходів
14	Слабкі важелі впливу органів місцевого самоврядування на процеси охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів

Джерело: власні напрацювання

Серед перших за рейтингом ключових екологічних проблем області:

1. Волинська область залишається однією з постраждалих від наслідків Чорнобильської катастрофи. Після катастрофи на ЧАЕС поширення захворювань в забруднених радіонуклідами ТГ зростає, особливо онкозахворювань та хвороб крові.

Просторовий розподіл рівнів первинної захворюваності залежить від сумарного забруднення ґрунтів радіонуклідами та накопичення радіоактивного опромінення населення.

В останні роки зростає частка впливу екологічних факторів.

Погіршення стану довкілля безпосередньо впливає на зростання кількості людей, що страждають від хронічних хвороб: алергій, хвороб систем кровообігу та онкологічних захворювань.

Важливою медико-біологічною та соціально-економічною проблемою залишається зростання онкозахворюваності. Не останню роль у захворюваності населення цією хворобою відіграють несприятливі екологічні фактори, адже ряд забруднювальних речовин, що потрапляють у повітря, питну воду, через ґрунт у рослини, тварини та продукти харчування відзначаються своєю канцерогенною дією.

Найбільше постраждали ті, хто в період Чорнобильської катастрофи був дитиною, адже хвороби проявляються вже у більш зрілому віці, відтак захворюваність серед населення, яке постраждало від радіоактивного забруднення в результаті Чорнобильської катастрофи, збільшилась.

2. Території області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю високо ризиковані для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд.

Частина територій області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю стали високо ризикованими для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд і матимуть такий статус надовго після завершення військових дій.

3. Відсутність на території області сміттєпереробного заводу, що призводить до збільшення накопичення твердих побутових відходів на сміттєзвалищах (в тому числі матеріалів, які мають високу ресурсну цінність та підлягають переробці). Все більшої гостроти набуває забруднення навколишнього природного середовища відходами виробництва і споживання. Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріалоємність економіки області спричиняють утворення значної кількості техногенних відходів. Для регіону, як і в цілому для України, притаманний низький рівень утилізації відходів, що спричиняє значні обсяги їх видалення та розміщення в різних поверхневих сховищах, на полігонах.

У населених пунктах області низькими темпами запроваджується роздільне збирання твердих побутових відходів.

Недостатній рівень фінансування стримує ефективне використання побутових відходів як енергоресурсу, впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів, комплексну переробку та утилізацію їх ресурсоцінних компонентів, впровадження новітніх технологій в сфері поводження з відходами.

4. Ускладнення створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду через відмови землекористувачів, землевласників та деяких органів місцевого самоврядування у погодженні створення територій та об'єктів ПЗФ.

5. Невинесення в натуру і відсутність картографічних матеріалів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області. З метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж річок і навколо озер, водосховищ та інших водойм в межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги. Відсутність меж прибережних захисних смуг створює умови для незаконного ведення господарської діяльності в ній, самовільного заняття земель водного фонду, використання цих земель не за цільовим призначенням. Внаслідок цього нерідко діяльність суб'єктів господарювання і громадян завдає значні збитки

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

довкілля, створює умови й сприяє забрудненню поверхневих вод і земель у межах зазначених територій, чим порушуються вимоги ст. 89 Водного кодексу України.

6.Негативний вплив на поверхневі води області через неефективну роботу очисних споруд має житлово-комунальне господарство та промислові підприємства. Внаслідок тривалої експлуатації систем водопостачання і каналізації стан більшості водопровідно-каналізаційних мереж та споруд незадовільний, що сприяє скидам недостатньо очищених стічних вод. Як і у минулі роки погіршенню якості поверхневих вод сприяють скиди недостатньо очищених стічних вод комунальних підприємств області, які є найбільшими забруднювачами поверхневих вод.

7.Винищування лісів. Лісові ресурси області розміщені нерівномірно, в основному зосереджені в її північній частині.

Основними факторами, що несуть загрозу для лісів області є:

- випалювання сухої рослинності у весняний період, що призводить до виникнення пожеж у лісах;
- всихання соснових лісів;
- самовільні рубки.

Виснажлива експлуатація лісів зумовила зменшення лісистості, зміни породного складу, вікової структури, зменшення запасів лісів, зниження багатьох корисних функцій лісів, у тому числі їх біологічної стійкості. Тривалі порушення лісокористування породило низку екологічних проблем краю – хвороби дерев, вітровали, буреломи, механічне пошкодження цінних порід (явір, бук, модрина), що знижує сортність насаджень. Прояв ерозійних процесів призводить до порушення гідрологічного режиму річок, деградації ґрунтів, порушення наступного лісовідтворення тощо.

8.Пошкодження лісових ресурсів і ґрунтів внаслідок несанкціонованого видобутку бурштину-сирцю в північній частині області. На сьогодні так і не вирішена «бурштинова проблема». Десятки років в Україні говорять про необхідність легалізації видобутку бурштину, але відповідний закон досі не ухвалено.

Необхідно припинити варварський видобуток бурштину, адже внаслідок неконтрольованого його видобутку стрімко знищуються лісові насадження та надра, для відновлення яких знадобляться десятиліття. «Там є такі землі, де вже взагалі не можна проводити жодного видобутку, навіть легального, а не те що нелегального, оскільки біорізноманіття в таких лісах з'явиться тепер не раніше, ніж за сто років».

В лісі, де вже побували бурштинокопачі, через кілька років всихають всі дерева, бо гідрологічний режим порушений ямами та помпами. Проблеми є і у тварин, які потрапляють в ями і не можуть звідти вибратись. Дуже часто бурштин добувають на цінних природних територіях. Коли добувають бурштин, копачі не зважають на режим територій, що призводить до неможливості існування багатьох рідкісних видів тварин з Червоної книги, які не люблять, коли їх турбує людина. Наприклад, рись чи чорний лелека.

Пошкодження лісу під час добування бурштину відбувається через те, що бурштинове каміння вимивається мотопомпами, що призводить до руйнування дренажних каналів підземних вод. «Це призводить до катастрофічних наслідків. Це повне знищення можливості циркуляції підземних вод і як наслідок мікрокліматичні зміни в цих регіонах».

Через відсутність контролю з боку держави геолого-розвідувальні роботи покладів бурштину не ведуться, а територію, де є ймовірні запаси цього мінералу, хаотично переривають нелегальні копачі.

9.Причини забруднення атмосфери - використання технологій, велика частка яких не відповідає сучасним екологічним вимогам, із значною часткою морально застарілого і фізично зношеного устаткування, невиконання у встановлені терміни атмосферно-захисних заходів щодо зниження шкідливих викидів, низький рівень експлуатації пилогазоочисних споруд.

10.Порушення гідрологічного та гідрохімічного режимів малих річок та озер області, основними причинами порушення яких є природний і антропогенний фактори. Основними природними факторами, які зумовлюють паводки в області, є:

- складна гідрометеорологічна ситуація (інтенсивні тривалі дощі по всій площі водозбору річкової мережі);
- геологічні та гідрологічні умови, які приводять до формування зсувів, обвалів та селей;
- надзвичайно сприятливі умови для швидкого стікання води (значна крутизна схилів, близьке залягання водонепроникних гірських порід).

Основні антропогенні фактори, що зумовлюють паводки в області:

- недостатня пропускна здатність річок;
- зарегульованість річкової мережі;
- забудова заплавлених земель;
- безсистемна вирубка лісів;
- захаращення русел річок, розорення прибережних захисних смуг.

При цьому за умови реалізації оптимістичного сценарія розвитку область активно використовує можливості в умовах припинення військових дій на вигідних для України умовах проведення необхідних для інтеграції в ЄС внутрішніх реформ, інтенсифікації залучення інвестицій, масштабної ресурсної підтримки в рамках програми ЄС «Підтримка України».

Впровадження комплексу реформ у сфері дерегуляції, податкового та митного законодавства, захисту прав інвесторів, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності у поєднанні із системною роботою органів влади області щодо забезпечення інвестиційної привабливості регіону, створення сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу, дасть можливість залучити в область значні обсяги інвестицій та суттєво підвищити ділову активність. Це сприятиме також зростанню питомої ваги високотехнологічних інноваційних галузей, технологічної модернізації ряду підприємств, продукція яких реалізується на європейських ринках. Створюватимуться нові високотехнологічні виробництва в сільському господарстві. Розвиватиметься зайнятість в третинному секторі (індивідуальні креативні, крафтові проєкти).

В аграрному секторі зростатиме чисельність малих підприємств та кооперативних об'єднань. Якість продукції багатьох місцевих сільгоспвиробників буде приведена у відповідність із європейськими стандартами.

Додатковий стимул для розвитку отримає малий та середній бізнес, який забезпечить тісну співпрацю зі стратегічними інвесторами.

Волинська область, на відміну від більшості регіонів України, матиме суттєво кращі демографічні показники відтворення населення. Потреба у висококваліфікованих кадрах, яка виникатиме внаслідок технологічної модернізації, задовольнятиметься, переважно, місцевими фахівцями (підготовка та перепідготовка відповідних кадрів, удосконалення системи освіти). Очікується повернення і реінтеграція мігрантів, початок дії програм підтримки та професійної реабілітації ветеранів.

Запровадження вискоелективних технологій сприятиме зниженню енерго- та матеріаломісткості виробництва, зростанню продуктивності праці та чисельності зайнятих.

Екологічна ситуація на території області залишатиметься задовільною.

Поступово покращуватиметься інфраструктура територіальних громад, що підвищить якість життя населення області.

За цим сценарієм, починаючи з 2025 року, передбачається динамічне зростання:

- валового регіонального продукту - на 5-9% щороку;
- обсягу промислового виробництва - понад 6% щороку;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

- валової продукції сільського господарства - на 5% щороку;
- обсягу капітальних інвестицій - на 15% щороку;
- обсягу експорту товарів - на 5-6% щороку;
- середньомісячної заробітної плати - понад 10% щороку.

Пріоритетами регіонального розвитку на період до 2027 року буде відновлення та розвиток інфраструктури на принципах прозорості, підзвітності, сталості, інклюзивності, енергоефективності, адаптації до зміни клімату, стійкості до безпекових загроз та економічної доцільності; відновлення балансу екосистем, постраждалих внаслідок збройної агресії російської федерації.

В разі прийняття проекту змін до Стратегії характеристики стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я у короткостроковому періоді не зміняться. Проте в середньо- і довгостроковій перспективі після реалізації проекту змін до Стратегії очікується покращення умов життєдіяльності та стану здоров'я мешканців області.

Відтак реалізація проекту змін до Стратегії Волинської області на період до 2027 року не супроводжуватиметься негативним впливом на навколишнє природне середовище. Водночас реалізація більшості оперативних цілей проекту Стратегії має сприяти позитивному впливу на довкілля в області.

Разом з тим, якщо не дотримуватися вимог природоохоронного законодавства, спричинити негативний вплив на навколишнє середовище можуть оперативні цілі «1.1.Підвищення інвестиційної привабливості», «1.2.Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу», «1.5.Підвищення продуктивності агропромислового сектору», «1.6.Підтримка перспективних видів аграрного виробництва», «2.2.Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців», «3.1.Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації», «3.2.Розвиток інноваційної інфраструктури», «4.1.Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва» проекту змін до Стратегії, а оперативні цілі «4.2.Стимулювання транскордонного співробітництва регіону», «5.1.Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу», «5.2.Покращення управління відходами» та «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області» навпаки мають метою охорону довкілля, забезпечення екологічної безпеки та раціональне використання природних ресурсів.

Відповідно до Методичних рекомендацій зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України №296 від 10.08.2018 року, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – це будь-які ймовірні наслідки для флори і фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, безпеки життєдіяльності населення та взаємодії цих факторів. Вторинні наслідки – це вигоди, які полягають у широкому залученні громадськості до прийняття рішень та встановлення прозорих процедур їх прийняття. Кумулятивні наслідки – це нагромадження в організмах людей, тварин, рослин отрути різних речовин внаслідок тривалого їх використання. Синергічні наслідки – це сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

На території Волинської області за умови дотримання та виконання захисних і охоронних заходів, що відповідають чинним нормативним вимогам, можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками та понаднормативними викидами в атмосферне повітря, воду та ґрунти забруднюючих речовин, не очікується.

Зміна клімату і мікроклімату в результаті реалізації проекту змін до Стратегії не очікується, оскільки відсутні причини, які спричиняють до їх зміни, а стратегічні цілі направлені на покращення екологічної ситуації.

Особливості кліматичних умов, які сприяють зростанню інтенсивності впливів планованої діяльності на навколишнє середовище, також відсутні.

Відтак настання синергічних наслідків також не очікується.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

В результаті реалізації проекту змін до Стратегії стан довкілля та умови життєдіяльності населення, стан його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу, не погіршаться, а, можливо зміниться в кращу сторону, з огляду на врахування екологічної складової в соціальному та економічному аспектах розвитку області.

Ймовірність того, що реалізація проекту змін до Стратегії спричинить до таких можливих впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі собою будуть незначними, але в сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) негативний вплив на довкілля – відсутня.

Відтак, реалізація проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року не супроводжуватиметься появою нових негативних наслідків для довкілля. Водночас реалізація окремих оперативних цілей проекту змін до Стратегії сприятиме покращенню екологічної ситуації в Волинській області.

Розділ 7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання проекту документа державного планування

Реалізація проекту змін до Стратегії передбачає виконання заходів та проєктів, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, енергозбереженням та раціональним використанням природних ресурсів, виконання яких - невід'ємна складова при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища. Проте під час виконання запланованих заходів та проєктів можливе виникнення деяких негативних наслідків.

Серед завдань проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року не передбачені такі, які могли б напряду спричинити значний негативний вплив на довкілля. З тим, серед переліку завдань є такі, реалізації яким варто приділити більшу увагу з точки зору врахування екологічних вимог і критеріїв.

Про те спричинити негативний вплив на довкілля можуть операційні цілі:

- **1.1. Підвищення інвестиційної привабливості за умови залучення інвестицій в екологічно небезпечні галузі діяльності;**
- **1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу;**
- **1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу;**
- **1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектору;**
- **1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва;**
- **2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців, – якщо будуть збільшуватися водозабір та відведення стічних вод, а також видалення ТПВ, що може призвести до деградації земель і забруднення ґрунтів, а також загрожуватиме біорізноманіттю;**
- **3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації;**
- **3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури;**
- **4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва.**

Рекомендації щодо реалізації окремих завдань цих операційних цілей у найбільш екологічно дружній спосіб, щоб не допустити негативного впливу на довкілля, наведені в таблиці 7.1.

Таблиця 7.1 відображає невичерпний перелік рекомендацій, які можна застосувати під час реалізації проекту змін до Стратегії для поліпшення її екологічної збалансованості на рівні завдань.

Таблиця 7.1. Рекомендації щодо реалізації окремих завдань проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Завдання	Рекомендації щодо реалізації
Оперативна ціль 1.1. Підвищення інвестиційної привабливості	
1.1.1. Підготовка та розвиток інфраструктури залучення інвестицій	Підготовка інвестиційних продуктів та сприяння залученню інвестицій, чому в цілому присвячена операційна ціль 1.1, має відбуватись із врахуванням можливостей щодо залучення інвестицій до екологічно дружніх видів підприємницької діяльності (діяльність, пов'язана з виробництвом та реалізацією екологічних товарів та послуг, під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології). Підготовку інвестиційних продуктів доцільно проводити з наданням переваги екологічно безпечним проєктам, а також з врахуванням можливих негативних наслідків від початку ведення відповідної економічної діяльності.

Завдання	Рекомендації щодо реалізації
Операційна ціль 1.2. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу	
1.2.2. Туристична промоція області, підтримка інноваційних проєктів, заходів, що формують імідж регіону	Залучення інвестицій має відбуватись до екологічно дружніх видів підприємницької діяльності, пов'язаної з виробництвом та реалізацією екологічних товарів та послуг, під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології
Оперативна ціль 1.3. Розвиток малого та середнього бізнесу	
1.3.1. Механізми фінансової підтримки розвитку малого та середнього бізнесу 1.3.2. Розвиток інфраструктури підтримки бізнесу	Для таких організацій необхідно передбачити врахування ними екологічних питань під час поточної діяльності. Зокрема, щоб: 1) такі заклади працювали на засадах «зеленого офісу», 2) до переліку супроводжуваних послуг, що будуть ними надаватися, включити консультування зі зменшення впливу на довкілля від веденої діяльності, 3) під час відбору реципієнтів пріоритет мають мати екологічно-дружні суб'єкти.
Оперативна ціль 1.5. Підвищення продуктивності агропромислового сектору	
1.5.2. Підтримка та розвиток переробки сільськогосподарської продукції	Підтримка перспективних напрямів розвитку промисловості та АПК (у т.ч. органічного виробництва), модернізації та автоматизації виробничих процесів, засад енерго-ефективності має відбуватись з наданням переваги інвестиціям в екологічно дружні види економічної діяльності, пов'язаної з виробництвом та реалізацією екологічних товарів та послуг, під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології, а також з врахуванням можливих негативних наслідків від ведення такої економічної діяльності, в т.ч. виробництва продуктів харчування, поглибленої переробки сільськогосподарської продукції, перевезень, які передбачають підвищений контроль негативного впливу на довкілля, а при розвитку високотехнологічного органічного сільського господарства необхідне виконання зворотнього завдання – недопущення негативного впливу забруднених компонентів навколишнього середовища на процес вирощування органічної продукції.
Оперативна ціль 1.6. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	
1.6.1. Розвиток фермерських господарств, в т.ч. сімейних м'ясо-молочних ферм	Необхідно не допускати використання швидкісної с/г техніки, нормувати використання хімічних засобів захисту рослин, не допускаючи повторного накопичення пестицидів на території сільськогосподарських угідь, негативного впливу на ґрунти та довкілля в цілому від виробництва сільськогосподарської продукції. Приймати міри щодо нормування використання хімічних засобів захисту рослин, щоб не допустити повторного накопичення пестицидів на території області. В зв'язку зі спрощенням на даний час процедур дозвільного характеру для підприємців в зв'язку з реорганізацією структурних підрозділів контролюючих органів в галузі охорони довкілля, яка мінімізувала їх діяльність, необхідно досягти виконання цього компоненту не за рахунок зменшення контролю за дотриманням підприємцями екологічних норм і стандартів, а запровадженням відповідних умов на рівні області. Особливо важливо орієнтуватися при післявоєнному відновленні економіки виключно на сучасні еколого-безпечні технології

Завдання	Рекомендації щодо реалізації	
Оперативна ціль 2.2. Створення умов для комфортного та безпечного проживання мешканців		
2.2.1. Розбудова інженерної інфраструктури та благоустрій територій	Розвиток територій області необхідно здійснювати виключно на основі сучасних еколого-безпечних технологій в галузях водопостачання і водовідведення, не допускаючи збільшення навантаження на підземні і поверхневі водні ресурси. Необхідно забезпечити дотримання санітарно-гігієнічних вимог до якості води, що буде використовуватися для потреб питного водопостачання, та відповідних нормативів для стічних вод, що будуть відводитися в поверхневі водні об'єкти, використовуючи сучасні механізми очистки стічних вод, та не допускаючи збільшення навантаження на існуючі очисні споруди, які вичерпали свої потужності.	
Оперативна ціль 3.1. Збільшення доданої вартості промислової продукції в секторах смарт-спеціалізації		
3.1.2. Створення та впровадження інноваційного продукту	Залучення інвестицій має відбуватись до екологічно дружніх видів підприємницької діяльності, пов'язаної з виробництвом та реалізацією екологічних товарів та послуг, під час виробництва та надання яких застосовуються екологічно-конструктивні методи та технології.	
Оперативна ціль 3.2. Розвиток інноваційної інфраструктури		
3.2.1. Організаційна та фінансова підтримка інноваційних підприємств 3.2.3. Розбудова інноваційної інфраструктури, в т.ч. наукових, технологічних парків, IT-кластерів		
Оперативна ціль 4.1. Інфраструктурне забезпечення транскордонного співробітництва		
4.1.1. Поліпшення стану дорожньо-транспортної інфраструктури та транспортного сполучення територій	Дані види діяльності мають передбачати підвищений контроль негативного впливу на довкілля, а саме недопущення збільшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря, в т.ч. озono-руйнівних, забруднення важкими металами придорожніх смуг, нафтопродуктами - поверхневих вод тощо	
4.1.2. Розвиток прикордонної інфраструктури		
4.1.3. Розширення, відкриття нових транскордонних коридорів, в т.ч. авіаційних, та реалізація проектів логістичного забезпечення транскордонного співробітництва		
4.1.4. Розвиток транспортно-логістичного потенціалу		

Джерело: власні напрацювання

Враховуючи запропоновані рекомендації щодо реалізації окремих завдань проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року, можна зробити висновок, що Зміни до Стратегії не суперечать цілям екологічної політики, встановленим на національному рівні, та головним пріоритетам регіонального рівня; враховують більшість з них і пропонують комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)

Проект змін до Стратегії розвитку Волинської області розроблений на довгостроковий період і є плановим документом.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проекту змін до Стратегії вказує на те, що її реалізація негативно не вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, біорізноманіття. Це означає, що проект змін до Стратегії спрямований на оптимістичний екологічно збалансований сценарій розвитку і не потребує розгляду альтернатив.

Під час підготовки Звіту про стратегічну екологічну оцінку визначено доцільність і прийнятність планованої діяльності і обґрунтування економічних, технічних, організаційних, державно-правових та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля.

У контексті стратегічної екологічної оцінки проекту змін до Стратегії може бути розглянутий і інший сценарій розвитку, - інерційний, за яким проект змін до Стратегії не затверджується, та більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Область рухається по інерції, зовнішні та внутрішні фактори впливу залишаються незмінними: активні військові дії продовжуються в умовах поступового зниження зовнішньої бюджетної та військової підтримки України, прискорюється скорочення чисельності населення за рахунок військових втрат та еміграції, гальмується проведення реформ, деградують системи управління, інтеграція в ЄС гальмується.

Інерційний сценарій характеризується скороченням кількості працездатних і зростанням кількості непрацездатних в структурі населення області. На ринку праці зростатиме дефіцит кваліфікованих працівників, зокрема через мобілізацію, а також через міграційний відтік жінок і молоді за кордон. Збільшиться масштаб неформальної зайнятості.

Економічний потенціал та структура економіки області суттєво не зміняться. Обсяги реалізації промислової продукції дуже повільно зростатимуть. Підприємства поступово продовжуватимуть нарощувати випуск нових видів продукції, які відповідатимуть стандартам Європейського Союзу, а також працюватимуть над розширенням ринків збуту в Європі та інших частинах світу.

За інерційним сценарієм провідними галузями промислового комплексу залишатимуться харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

Загалом темпи зростання обсягів випуску продукції з високою доданою вартістю будуть дещо вищими, ніж зростання виробництва продукції загалом.

Дефіцит кадрів з кожним наступним роком буде зростати і суттєво обмежуватиме можливості підприємств усіх галузей. Особливо гостро цей фактор вплине на малі підприємства, що працюють на місцеві ринки збуту та розміщені в напрямку від Луцька до Львівської області а також кордону з Польщею. Підприємства-експортери відчуватимуть дефіцит кадрів не так гостро, оскільки вища рентабельність дозволить платити порівняно вищі заробітні плати і за рахунок цього швидше знаходити нових працівників.

В умовах зростання попиту на глобальному ринку обсяги аграрного виробництва у межах області суттєво не зростатимуть, однак відбуватиметься поступове заміщення традиційних видів рослинництва (зернові) на культури, які розширюватимуть можливості їх переробки та експорту. В умовах високої вартості кредитних коштів модернізація галузі та запровадження сучасних технологій відбуватимуться повільно.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Мале і середнє підприємництво забезпечуватимуть найбільший відсоток виробництва продукції (товарів, робіт і послуг) та робочих місць, однак форми і обсяги стимулювання розвитку таких підприємств залишатимуться недостатніми.

Зростання капітальних інвестицій відбуватиметься вкрай повільними темпами, кардинально не впливатиме на зміну ситуації в економіці області.

З вказаних причин зростання продуктивності праці відбуватиметься нижчими темпами, ніж зростання заробітної плати, що негативно впливатиме на конкурентоспроможність продукції місцевих виробників.

Як результат, за інерційним сценарієм питома вага експорту в загальному обсязі виробництва продукції (товарів, робіт і послуг) в регіоні зростатиме несуттєво і залишатиметься нижчою, ніж в середньому по Україні.

Оптимістичний сценарій розвитку області базується на припущеннях, за яких формуються більш сприятливі зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які область здатна створити самостійно) фактори впливу: область активно використовує власні сильні сторони (конкурентні переваги) та можливості з метою нівелювання ризиків, які виникають з огляду на умови суспільно-економічного розвитку країни. Основним фактором цього сценарію є ймовірність завершення війни не пізніше 2025 року.

Вплив оптимістичного сценарію на довкілля та стан здоров'я населення полягатиме в тому, що:

область активно використовує можливості в умовах: припинення військових дій на вигідних для України умовах, проведення необхідних для інтеграції в ЄС внутрішніх реформ, інтенсифікації залучення інвестицій, масштабної ресурсної підтримки в рамках програми ЄС «Підтримка України»).

За оптимістичним сценарієм в області здійснюватимуться суттєві соціально-економічні перетворення.

Покращиться доступ підприємств до позичкового капіталу та грантів, розшириться спектр можливостей, для яких бізнес (у тому числі, малий та мікро) зможе отримувати кошти та інші види підтримки.

Впровадження комплексу реформ (у сфері дерегуляції, податкового та митного законодавства, захисту прав інвесторів, стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності) у поєднанні із системною роботою органів влади області щодо забезпечення інвестиційної привабливості регіону, створення у Волинській області сприятливих умов для започаткування та ведення бізнесу, дасть можливість залучити в регіон значні обсяги інвестицій та суттєво підвищити ділову активність.

Це сприятиме забезпеченню інноваційного сценарію розвитку господарського комплексу – зростанню питомої ваги високотехнологічних інноваційних галузей: харчової, машинобудівної, деревообробної та виробництва паперу, виробництва гумових та пластмасових виробів, виробництва меблів, металургійного виробництва, текстильного виробництва та виробництва одягу, добувної і хімічної галузей.

Нові високотехнологічні виробництва створюватимуться в сільському господарстві, транспорті, торгівлі. Розвиватиметься зайнятість в третинному секторі (індивідуальні креативні, крафтові проекти).

В аграрному секторі зростатиме чисельність малих підприємств та кооперативних об'єднань. Якість продукції багатьох місцевих сільгоспвиробників буде приведена у відповідність із європейськими стандартами.

Додатковий стимул для розвитку отримає малий та середній бізнес, який забезпечить тісну співпрацю зі стратегічними інвесторами.

Волинська область, на відміну від більшості регіонів України, матиме суттєво кращі демографічні показники відтворення населення. Потреба у висококваліфікованих кадрах, яка

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

випливає внаслідок технологічної модернізації, задовольнятиметься, переважно, місцевими фахівцями (підготовка та перепідготовка відповідних кадрів, удосконалення системи освіти). Очікується повернення і реінтеграція мігрантів, початок дії програм підтримки та професійної реабілітації ветеранів.

Запровадження високоефективних технологій сприятиме зниженню енерго- та матеріаломісткості виробництва, зростанню продуктивності праці та чисельності зайнятих.

Екологічна ситуація на території області залишатиметься задовільною.

Поступово покращуватиметься інфраструктура територіальних громад, що підвищить якість життя населення області.

За цим сценарієм, починаючи з 2025 року, передбачається динамічне зростання:

- валового регіонального продукту - на 5-9% щороку;
- обсягу промислового виробництва - понад 6% щороку;
- валової продукції сільського господарства - на 5% щороку;
- обсягу капітальних інвестицій - на 15% щороку;
- обсягу експорту товарів - на 5-6% щороку;
- середньомісячної заробітної плати - понад 10% щороку.

В основі проекту змін до Стратегії закладено оптимістичний сценарій розвитку. Проект змін до Стратегії поряд з економічними та соціальними завданнями містить оперативні цілі «4.2.Стимулювання транскордонного співробітництва регіону», «5.1.Охорона та раціональне використання водних ресурсів та зниження негативного впливу на атмосферу», «5.2.Покращення управління відходами» та «5.3.Збереження біологічного та відновлення ландшафтного різноманіття області», які передбачають досягнення високих екологічних стандартів та забезпечення екологічної безпеки. Це означає, що проект змін до Стратегії не потребує альтернативних цілей та пріоритетів, а також альтернативних варіантів розвитку.

В інтересах ефективного розвитку області та підвищення якості життя її населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованого проекту змін до Стратегії.

8.1.Нормативно-правова база проведення СЕО в Україні

Слід зазначити, що упродовж останнього десятиріччя СЕО застосовується у багатьох країнах світу. З 2001 р. Стратегічна екологічна оцінка стала обов'язковою для держав-членів Європейського Союзу. Застосування СЕО в ЄС регулюється «**Директивою 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище**».

Основні положення Директиви 2001/42/ЄС стали основою для підготовки **Протоколу про стратегічну екологічну оцінку** (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо). Протокол про СЕО забезпечив розвиток СЕО у порівнянні з Директивою 2001/42/ЄС. Зокрема, він додав оцінку законодавчих актів, приділив значну увагу впливу на здоров'я населення та процедурі участі громадськості й консультацій із заінтересованими сторонами. Протокол про СЕО був ратифікований Верховною Радою України 01.07.2015 р. (№562-VIII).

До прийняття Закону «Про стратегічну екологічну оцінку» в Україні оцінка впливу господарської діяльності на довкілля забезпечувалась двома інструментами: оцінкою впливу на навколишнє середовище (ОВНС) та державною екологічною експертизою.

Проведення екологічної експертизи та ОВНС регулювалося законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991), «Про екологічну експертизу» (1995), «Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті» (1999) та Державними будівельними нормами України ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004).

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Державна екологічна експертиза та ОВНС були спрямовані переважно на оцінку впливу на довкілля конкретних проектів. Правда, Закон України «Про екологічну експертизу» (від 09 лютого 1995 р. №45/95-ВР) відносив до об'єктів екологічної експертизи державні інвестиційні програми, проекти схем розвитку і розміщення продуктивних сил, розвитку окремих галузей народного господарства, проекти генеральних планів населених пунктів, схем районного планування тощо. Однак процедура такої експертизи не була чітко визначена.

Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.» №2697-VIII від 28.02.2019 р. визначив засади нової екологічної політики України як частини реформ, що впроваджуються в процесі асоціації з ЄС. В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії.

У 2012 р. Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 р. №659) затверджено «**Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)**». Зокрема, відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Економічна частина «**Угоди про асоціацію між Україною та ЄС**», підписана 27 червня 2014 р., передбачає наближення законодавства України до законодавства ЄС з питань довкілля. Мова йде про те, що мало бути впроваджено 26 Директив і 3 Регламенти ЄС, у тому числі Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище.

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» ухвалений 20 березня 2018 р. (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, №16, ст. 138) є основою для проведення стратегічної екологічної оцінки (СЕО) проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

Законом визначено повноваження суб'єктів стратегічної екологічної оцінки, порядок проведення такої оцінки, транскордонні консультації та інформування про затвердження документа державного планування та моніторинг його виконання. Зокрема, чітко прописано етапи проведення стратегічної екологічної оцінки (стаття 9), а саме:

- 1) визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
- 2) складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- 3) проведення громадського обговорення та консультацій;
- 4) врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
- 5) інформування про затвердження документа державного планування;
- 6) моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Також закон визначає обсяг стратегічної екологічної оцінки (ст. 10) та дає характеристику звіту про СЕО (ст. 11).

8.2.Методологія проведення стратегічної екологічної оцінки проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р.

Методологія СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 роки включала шість етапів:

Етап 1 – підготовчий:

ухвалення рішення про проведення СЕО, яке було прийнято Волинською обласною державною – Волинською обласною військовою адміністрацією;

створення групи колективу авторів-виконавців та забезпечення їх взаємодії з розробниками Стратегії;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

визначення кола органів влади, які братимуть участь у консультаціях. СЕО передбачає необхідність проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я, для чого відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» була забезпечена можливість надати зауваження та пропозиції до проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області та екологічного звіту з її СЕО;

визначення кола заінтересованих сторін і необхідного ступеня залучення громадськості до участі та консультацій. Відповідно до Протоколу про СЕО для підвищення прозорості процесу СЕО, забезпечення можливості виявлення потенційного конфлікту цінностей різних соціальних груп, які потенційно можуть постраждати від погіршення стану довкілля, і тих, для кого збереження довкілля - одне з основних видів діяльності (науковці, представники громадських екологічних організацій, освітяни), а також гарантії, що важливі для громадськості питання будуть розглянуті під час визначення сфери охоплення СЕО, проект змін до Стратегії та екологічний звіт з СЕО були своєчасно доведені до їх відома;

інформування громадськості. Вимоги щодо інформування громадськості сформульовані в ст. 5 «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція). Інформування громадськості - важлива складова на всіх етапах СЕО. На підготовчому етапі громадськість поінформовано про початок СЕО та формування колективу авторів-виконавців.

Етап 2 - визначення сфери охоплення СЕО:

визначення ключових регіональних екологічних проблем. Для зосередження СЕО на тих складових довкілля, які важливі для громади, виконаний огляд її екологічних проблем. Для визначення пріоритетності екологічних проблем громади з'ясовано:

- 1) Які проблеми найдавніші та найбільш значущі в громаді?
- 2) Які зміни відбуваються в довкіллі?
- 3) Яка історія та витоки цих проблем? Визначено головні екологічні проблеми громади на основі наявних аналітичних матеріалів;

визначення просторових і часових меж оцінки. Просторовий масштаб оцінки охоплює природні, соціально-економічні, культурні ресурси області та взаємозв'язки між ними, а також практику землекористування, на яку може потенційно вплинути будь-який з розроблених альтернативних сценаріїв;

проведення консультацій з природоохоронними органами та органами охорони здоров'я щодо того, яка інформація включається до екологічного звіту. Згідно ст. 8 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Волинською обласною державною адміністрацією було оприлюднено Заяву про визначення обсягу СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області, на яку надійшли зауваження та пропозиції від Управління екології та природних ресурсів Волинської обласної державної адміністрації, що передбачено ст. 8 та пунктом 6 статті 10 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме: «Обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації (відповідні підрозділи з питань охорони навколишнього природного середовища та з питань охорони здоров'я) надають у письмовій формі свої зауваження і пропозиції до заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки у строк, що не перевищує 10 днів з дня отримання такої заяви. За відсутності письмових зауважень і пропозицій протягом зазначеного строку замовник самостійно визначає обсяг досліджень та рівень деталізації інформації, що має бути включена до звіту про стратегічну екологічну оцінку».

Етап 3 - оцінка екологічної ситуації на території регіону:

Збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників. Визначені складові довкілля, на яких зосереджено увагу СЕО. Визначені ключові показники, які характеризують стан складових довкілля і дозволяють прийняти рішення, оцінити зміни у довкіллі, зосередивши увагу на тих параметрах, які реагують на зміни і створюватимуть зворотній зв'язок, а також тих, моніторинг яких ефективний. Зібрана інформація дозволяє оцінити поточний стан довкілля;

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

проведення аналізу трендів стану довкілля. Основою для початку розробки документації з SEO є якісна оцінка екологічних проблем розвитку області в минулому (з наголосом на головні тенденції та очікувані проблеми). Такий аналіз дозволяє оцінити альтернативи пропонованій стратегії розвитку області, обумовлені об'єктивними тенденціями зміни стану довкілля.

Етап 4 - проведення SEO (оцінка запропонованих заходів щодо впливу на довкілля та відповідність національним цілям і екологічним програмам та планам громади):

оцінка ступеню врахування національних цілей та екологічних програм і планів в стратегічних цілях і проектах Стратегії. Оцінюється ступінь врахування природоохоронних національних цілей та програм і планів громади в рамках пропонованої стратегії її розвитку. Для цього використовується екологічне законодавство, стратегічні документи національної екологічної політики, документи державного планування та екологічні програми та плани області;

проведення консультацій з громадськістю щодо екологічних цілей. Для врахування в документації з SEO зауважень та пропозицій громадськості результати оцінки обговорюються з нею;

визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру. В області присутні як антропогенні, так і природні чинники змін, до яких відносять також політику області та управлінські дії. Зміни екологічної ситуації в області обумовлені синергетичною взаємодією економічних, адміністративних, демографічних і соціально-культурних чинників, а також рівнем розвитку промисловості, сільського господарства, науки і технологій. Чинниками змін в області є розширення та скорочення галузей економіки (енергетики, сільського господарства, переробної промисловості, лісового господарства тощо); зміна моделей міського та сільського розвитку; розширення або звуження взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом і громадськими організаціями; зміни чисельності населення в громаді; зміни у практиці землекористування тощо. Виокремлюються чинники рівня громади і чинники, пов'язані з національними, міжнародними та глобальними впливами. Чинники більш високого (надрегіонального) рівня пов'язані з національною політикою та міжнародними угодами, спрямованими, на збалансований розвиток, збереження біорізноманіття, протидію зміні клімату;

оцінка впливу Стратегії на складові довкілля. Для конкретних заходів Стратегії, що мають територіальну прив'язку, оцінюється їх вплив на складові довкілля (атмосферне повітря, воду, ґрунти, природні ресурси, флору і фауну). При цьому оцінюються прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи;

оцінка впливу проекту змін до Стратегії на стан здоров'я та добробут населення. Для конкретних заходів проекту змін до Стратегії, що мають територіальну прив'язку, оцінюється їх вплив на стан здоров'я та добробут населення (небезпеку для здоров'я населення, соціально-економічні наслідки, поведження з відходами, транспорт, розвиток інфраструктури, естетичні характеристики території, використання ландшафтів для рекреаційних цілей тощо). При цьому оцінюються прямі, непрямі, другорядні, сукупні, синергетичні, короткотермінові, тимчасові та довготривалі впливи.

Етап 5 - розробка документації з SEO та передача на затвердження:

підготовка екологічного звіту з SEO результатів реалізації проекту змін до Стратегії. В екологічному звіті відображаються всі етапи SEO. На основі проведеного аналізу результатів реалізації проекту змін до Стратегії визначаються їх потенційні негативні впливи на довкілля та здоров'я населення;

обговорення документації, збір і врахування пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості. Для ознайомлення громадськості з результатами SEO та збору пропозицій зацікавлених органів влади та громадськості до проекту змін до Стратегії зацікавленим органам влади надається для оцінки правильності організації SEO та якості документації з SEO проект змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. та звіт з її SEO.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

Зміст звіту про СЕО визначається змістом та характером пропозицій, сформованих у ході розроблення проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. з урахуванням сучасних знань і методів оцінювання.

З огляду на стратегічний характер такого виду документа державного планування як Звіт про СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р., ключове значення у його виконанні мали методи стратегічного аналізу. Насамперед, доречним є застосування аналізу контексту стратегічного планування, що передбачає встановлення зв'язків з іншими документами державного планування. Відповідність пропозицій проекту загальним цілям охорони довкілля та забезпечення безпечного для здоров'я населення середовища існування дозволило встановити застосування цільового аналізу при проведенні СЕО.

Також проводились аналіз та оцінка ймовірних наслідків виконання цілей, як на окремі компоненти довкілля (ґрунти, поверхневі та підземні водні ресурси, атмосферне повітря, рослинний і тваринний світ), так і на комплексні умови території – стан довкілля, збереження біорізноманіття, раціональність використання наявних ресурсів, розвиток природних процесів, а також вплив на здоров'я населення.

Оцінювалися кумулятивні ефекти, які дозволяють оцінити як сукупний (кумулятивний), так і накладений (синергічний) вплив минулих, поточних та проєктних чинників.

Для здійснення СЕО використовувався метод експертних оцінок, суть якого полягає у визначенні майбутнього на основі думок кваліфікованих спеціалістів-експертів, та метод екстраполяції, оскільки цей метод полягає в перенесенні встановленого характеру розвитку певної території чи процесу в майбутнє і ґрунтується на вивченні кількісних і якісних параметрів досліджуваного об'єкта за попередні роки, з подальшим логічним продовженням, окресленням тенденцій його розвитку.

При цьому здійснювалися

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників;
- визначення можливих чинників змін антропогенного та природного характеру;
- оцінка потенційного впливу цілей на складові довкілля та на стан здоров'я й добробут населення.

В процесі аналізу стану навколишнього середовища використовувалися статистичні та офіційні дані обласних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони навколишнього природного середовища та охорони здоров'я. Окрім того аналізувалися доступні дані моніторингових спостережень, що здійснюються в рамках програм державного моніторингу навколишнього середовища на національному та регіональному рівнях.

Особливе значення для аналізу та моделювання просторового розвитку відіграють геопросторові дані, тобто дані з чіткою географічною прив'язкою. Більшість таких даних застарілі та зберігаються у паперовому форматі, що унеможлиблює їх застосування для виконання поточного аналізу та прогнозування розвитку області. Це стосується як інформації щодо природних умов та ресурсів, розвитку небезпечних природних процесів, так і структури землекористування та територій зі встановленим режимом використання (природоохоронні території, зони санітарної охорони, охоронні зони, санітарно-захисні зони тощо).

З тим, одним з важливих етапів екологічного оцінювання в процесі впровадження проекту змін до Стратегії є розробка Плану її реалізації на 2024-2027 роки та розгляд передбачених ним проєктів з точки зору ймовірного негативного впливу на довкілля від впровадження кожного конкретного заходу, а також їх кумулятивного впливу. Тому, однією з рекомендацій СЕО є виконання стратегічної екологічної оцінки Плану реалізації проекту змін до Стратегії на 2024-2027 роки.

Участь громадськості - один з ключових принципів СЕО. Участь громадськості та інших зацікавлених сторін в СЕО - гарантія запобігання можливостям прийняття органами влади таких стратегічних рішень, які можуть обмежити екологічні права та інтереси громадян.

Згідно «Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля» (Орхуська конвенція), Протоколу про СЕО та Директиви ЄС про СЕО **«Громадськість – це одна або більше фізичних або юридичних осіб і, згідно з національним законодавством або практикою, їхні об'єднання, організації або групи»**. Орхуська конвенція визначає **зацікавлену громадськість** як «громадськість, на яку справляє або може справити вплив на процес прийняття рішень з питань, що стосуються навколишнього середовища, або яка має зацікавленість в цьому процесі; для цілей даного визначення недержавні організації, які сприяють охороні довкілля та відповідають вимогам національного законодавства, вважаються такими, що мають зацікавленість» (ст. 2.5).

Протокол про СЕО вимагає забезпечення своєчасних і ефективних можливостей для участі громадськості в СЕО планів і програм, коли ще можливий вибір будь-якого з варіантів (ст. 8.1). Проект плану або програми, а також екологічний звіт своєчасно доводяться до відома громадськості (ст. 8.2). Необхідно виявити **зацікавлену громадськість**, у тому числі відповідні неурядові організації (ст. 8.3). Саме зацікавленій громадськості повинна бути надана можливість висловити свою думку щодо проекту плану або програми, а також щодо екологічного звіту в розумні терміни (ст. 8.4).

При проведенні СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 р. участь громадськості була забезпечена через представлення проекту змін до Стратегії з її Стратегічною екологічною оцінкою на громадське обговорення;

розробка остаточного проекту документації з СЕО та передача в Волинську обласну державну – Волинську обласну військову адміністрацію для розгляду та ухвалення. В екологічному звіті з СЕО в разі необхідності враховуються рекомендації зацікавлених органів влади та громадськості (громадських організацій). Невраховані рекомендації також відображаються в документації СЕО з поясненням причин неврахування. Екологічний звіт, розроблений в процесі СЕО, передається Волинській обласній державній – Волинській обласній військовій адміністрації для розгляду та ухвалення в якості політики розвитку обл.;

забезпечення доступу громадськості до розробленої документації. Розроблена документація з СЕО розміщується на веб-сайті Волинської обласної державної – Волинської обласної військової адміністрації поряд із проектом змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 рр.

Етап 6 - моніторинг фактичного впливу впровадження проекту змін до Стратегії на довкілля:

створення системи моніторингу та оцінки впливу проекту змін до Стратегії на довкілля. Документація з СЕО має містити пропозиції щодо організації системи моніторингу впливу впровадження проекту змін до Стратегії на довкілля. Ця система враховує той факт, що планування розвитку області процес поступовий і залежить від розробки та схвалення проекту змін до Стратегії, відбору проектів і програм з її реалізації, моніторингу фактичного впливу та запуску нового циклу планування. СЕО - складова всіх етапів планування. В зв'язку з цим хід реалізації проекту змін до Стратегії має контролюватися з врахуванням:

1) показників, які характеризують виконання природоохоронних заходів під час реалізації проекту змін до Стратегії;

2) результатів ОВД окремих проектів, які виконуватимуться в рамках проекту змін до Стратегії. Результати такого моніторингу враховуються під час оновлення проекту змін до Стратегії або підготовки нових стратегічних документів;

утворення робочого органу з моніторингу впливу проекту змін до Стратегії на довкілля. Для моніторингу впливу проекту змін до Стратегії на довкілля створюється робочий орган, який функціонує у складі робочої групи з моніторингу проекту змін до Стратегії. До нього можуть входити автори-виконавці з СЕО, а також представники громадськості. Робочий орган з моніторингу забезпечує доступ громадськості та органів влади до результатів моніторингу.

Розділ 9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження плану або програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації плану чи програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і життєвих заходів щодо їх усунення. Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості.

Протокол про СЕО встановлює необхідність здійснення моніторингу значного впливу на довкілля, у тому числі здоров'я населення, від реалізації затвердженого плану або програми. Результати моніторингу мають бути доведені до відома природоохоронних органів і органів охорони здоров'я, а також громадськості.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію плану або програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;
- перевірки того, що план або програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Організація моніторингу вимагає визначення того, хто повинен здійснювати моніторинг, хто повинен забезпечувати доступ до результатів, що має бути предметом моніторингу, яка інформація повинна оприлюднюватися (безпосередні дані вимірювань або результати їх аналізу), де слід здійснювати моніторинг, з якою періодичністю і протягом якого часу, коли слід оприлюднити результати, які методи моніторингу та поширення інформації слід використовувати.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації проекту змін до Стратегії вказує на те, що її реалізація позитивно вплине на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, ситуацію з відходами, земельні ресурси, здоров'я населення тощо.

Водночас під час виконання документа державного планування в результаті моніторингу реалізації його цілей можуть бути виявлені впливи на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, які мають прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, в т. ч. здоров'я населення, буде доповнено відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінити та відстежити зміни.

Під час реалізації проекту змін до Стратегії будуть відстежуватись екологічні загрози для довкілля шляхом спостережень та збору наявних статистичних та звітних даних про стан довкілля, про наслідки для довкілля та здоров'я населення, які виникли за результатом реалізації передбачених проектом змін до Стратегії та заходів місцевих програм розвитку, скерованих на досягнення стратегічних цілей та бачення проекту змін до Стратегії. Отримані показники будуть проаналізовані та об'єктивно оцінені шляхом порівняння наявних значень з нормативними значеннями (встановленими нормативно-правовими актами) та/або з цільовими значеннями.

Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання документа державного планування, у тому числі для здоров'я населення, оприлюднюється один раз на рік органом місцевого самоврядування на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для

їх усунення. Відтак вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями буде здійснюватися не рідше одного разу на рік.

Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, включають:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про вплив реалізації документа державного планування на довкілля, в т. ч. здоров'я населення;
- отримання інформації, яка може бути використана для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання ДДП відповідно до ухвалених в ньому цілей та завдань, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків для довкілля, в т. ч. здоров'я населення.

У разі виявлення систематичних відхилень від нормативних показників складових довкілля, необхідно виконати аналіз захворюваності населення області з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані.

У разі, коли під час здійснення моніторингу виявлено непередбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки реалізації проекту змін до Стратегії для довкілля, у тому числі для здоров'я мешканців області, ОМС вживає заходів для їх усунення, а також розглядає пропозиції щодо внесення змін до Стратегії для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Стратегії, вони підлягають стратегічній екологічній оцінці.

Таблиця 9.1. Екологічні індикатори моніторингу виконання проекту змін до Стратегії

№ з/п	Індикатор	Оперативна ціль	Наявність моніторингових даних
Індикатори здоров'я населення			
1.	Загальний коефіцієнт народжуваності, на 1 тис. осіб наявного населення	2.1	+
2.	Загальний коефіцієнт смертності, на 1 тис. наявного населення	2.1	+
3.	Смертність населення області за хворобами системи кровообігу: ішемічна хвороба серця, цереброваскулярні хвороби на 100 тис. населення	2.1	+
4.	Захворюваність на всі форми туберкульозу на 100 тис. населення	2.1	+
5.	Захворюваність населення на активний туберкульоз (первинна) на 100 тис. населення	2.1	+
6.	Захворюваність населення на злоякісні новоутворення (первинна) на 100 тис. населення	2.1	+
7.	Загальна кількість пацієнтів з діагнозом гострий мозковий інсульт, які проліковані в стаціонарах закладів охорони здоров'я області, осіб	2.1	+
8.	Загальна кількість пацієнтів з діагнозом гострий інфаркт міокарда, які проліковані в стаціонарах закладів охорони здоров'я області, осіб	2.1	+
9.	Рівень охоплення систематичним скринінгом на туберкульоз осіб з груп підвищеного ризику захворювання на туберкульоз, %	2.1	+

№ з/п	Індикатор	Оперативна ціль	Наявність моніторингових даних
10.	Частка населення, охопленого онкоскринінгом на найбільш поширені серед населення злоякісні новоутворення, %	2.1	+
11.	Частка підтверджених діагнозів «Гострий мозковий інсульт» у хворих, які були доставлені бригадами екстреної медичної допомоги до закладів охорони здоров'я, які уклали договір з НСЗУ за відповідним пакетом медичних послуг, %	2.1	+
12.	Кількість осіб, які охоплені фізкультурно-оздоровчою діяльністю, осіб	2.1	+
13.	Кількість осіб, які займаються спортом, осіб	2.1	+
14.	Кількість дітей, охоплених формами відпочинку та оздоровлення, осіб	2.1	+
15.	Середній час доїзду бригади швидкої медичної допомоги до пацієнта, хвилин	2.1	+
16.	Рівень охоплення імунопрофілактикою відповідно до Календаря профілактичних щеплень в Україні за віком під час профілактики десяти інфекційних захворювань, відсотків	2.1	+
Забруднення атмосферного повітря			
17.	Викиди діоксиду вуглецю (CO ₂) у розрахунку на 1 тис. км ² території, т	5.1 5.3	+
18.	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів по регіонах, тис. т	5.1 5.3	+
19.	Викиди забруднюючих речовин від пересувних джерел забруднення за регіонами, тис. т	5.1 5.3	+
20.	Темп зростання/зниження викидів забруднюючих речовин і парникових газів від стаціонарних джерел викидів на одну особу по регіонах (у % до попереднього року)	5.1 5.3	+
21.	Темп зростання/зниження викидів забруднюючих речовин і парникових газів від пересувних джерел викидів на одну особу по регіонах (у % до попереднього року)	5.1 5.3	+
Водні ресурси			
22.	Забрано води з природних водних об'єктів, млн. м ³	5.1 5.3	+
23.	Спожито свіжої води, млн. м ³	5.1 5.3	+
24.	У поверхневі води скинуто очисними спорудами області стічних вод, млн. м ³	5.1 5.3	+
25.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водопостачання, %	2.2 5.1	+
26.	Відсоток населених пунктів, що мають централізоване водовідведення, %	2.2 5.1	+
27.	Результати оцінки якості поверхневих вод (порівняння з нормативними значеннями)	5.3	+
28.	Результати оцінки якості води з децентралізованих джерел водопостачання (порівняння з нормативними значеннями)	5.1 5.3	+
29.	Частка питної води, що відповідає держстандартам якості, %	5.1 5.3	+
30.	Частка стічних вод, що проходять повний цикл біологічної очистки, %	5.1 5.3	+
31.	Протяжність збудованих/реконструйованих водопровідних мереж, м	2.2	+
32.	Частка мереж централізованого водопостачання, що перебувають в аварійному стані, %	2.2	
33.	Кількість побудованих, реконструйованих свердловин/станцій доочистки питної води, одиниць	2.2	+

№ з/п	Індикатор	Оперативна ціль	Наявність моніторингових даних
Біорізноманіття			
34.	Лісистість території, %	5.3	+
35.	Кількість заготовленої деревини, тис. м ³	5.3	+
36.	Відсоток заповідності території області, %	5.3	+
37.	Площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду Волинської обл. щодо яких встановлено межі (винесено в натурі), га	5.3	+
38.	Кількість видів рослин і тварин на території області, що підлягають охороні, одиниць	5.3	+
39.	Обсяг добутих водних біоресурсів, т	5.3	+
Земельні ресурси			
40.	Площа земель, що зазнають підтоплення, км ²	5.3	+
41.	Кількість розроблених проєктів землеустрою винесених в натуру водоохоронних зон і прибережних захисних смуг вздовж річок та навколо водойм (% до кількості запланованих заходів)	5.3	+
42.	Площа (частка) еродованих земель, га	1.5 1.6 5.3	+
43.	Відсоток розораності ґрунтів, %	1.5 1.6 5.3	+
44.	Вміст органічного вуглецю (гумусу) у ґрунтах сільськогосподарських угідь	1.5 1.6 5.3	+
45.	Вміст забруднюючих речовин у ґрунті	5.3	+
46.	Площа земель сільськогосподарського призначення, га	1.5 1.6 5.3	+
47.	Частка площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у загальній території області, %	1.5 1.6 5.3	+
48.	Частка площі сільськогосподарських угідь, що використовується для вирощування органічної сільськогосподарської продукції, у загальній площі сільськогосподарських угідь, %	1.5 1.6 5.13	+
Енергетика			
49.	Річний обсяг споживання електричної енергії в області, млн. кВт. год.	1.4	+
50.	Річний обсяг споживання електричної енергії населенням, млн. кВт. год	1.4	+
51.	Річний обсяг споживання природного газу населенням, млн. м ³	1.4	+
52.	Частка оснащення житлових будинків вузлами комерційного обліку теплової енергії, відсотків до загальної кількості житлових будинків, які підлягають оснащенню, %	1.4	+
53.	Кількість генеруючих установок приватних домогосподарств, які виробляють електричну енергію з енергії сонячного випромінювання та енергії вітру, одиниць	1.4	+
54.	Загальна встановлена потужність генеруючих установок, кВт	1.4	+
55.	Обсяг виробництва електричної енергії генеруючими установками споживачів, тис. кВт. год.	1.4	+
56.	Кількість багатоквартирних будинків ОСББ, в яких реалізовано проєкти термомодернізації в рамках програми ДУ "Фонд енергоефективності", одиниць	1.4	+
Відходи			
57.	Річний обсяг утворення ТПВ на території області, тис. т	5.2	+
58.	Частка використання відходів як вторинної сировини, %	5.2	+
59.	Обсяг видалених відходів, тис. т	5.2	+

№ з/п	Індикатор	Оперативна ціль	Наявність моніторингових даних
60.	Питома вага утилізованих відходів, %	5.2	+
61.	Охоплення населення послугами зі збирання ТПВ	5.2	+
62.	Обсяг утворених та накопичених промислових відходів, млн. т	5.2	+
63.	Площа ліквідованих несанкціонованих сміттєзвалищ, м ²	5.2	+
64.	Площа рекультивованих сміттєзвалищ, м ²	5.2	+
65.	Кількість відходів на території області, утворених внаслідок пошкодження та руйнування об'єктів інфраструктури російською федерацією	5.2	+
Інші показники			
66.	Кількість курсів, проектів та програм екологічного спрямування, які впроваджуються у закладах загальної середньої та позашкільної освіти області	2.1	+

Волинська обласна державна – Волинська обласна військова адміністрація протягом 5-и робочих днів з дня затвердження проекту змін до Стратегії розміщує на своєму офіційному веб-сайті та вносить до Єдиного реєстру СЕО затверджений проект змін до Стратегії, рішення про її затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання проекту змін до Стратегії, і письмово повідомляє про це орган, зазначений у статті 6 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку».

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Рекомендується вибирати такі методи моніторингу, які доступні і найкращим чином пристосовані для перевірки того, чи відповідає той вплив на довкілля та здоров'я населення, який спостерігається, припущенням і висновкам, зробленим в процесі СЕО. Крім того, важливим критерієм для вибору методів є можливість раннього виявлення непередбаченого негативного впливу від реалізації проекту змін до Стратегії, що дозволить вжити своєчасні заходи щодо виправлення ситуації.

Проектом змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року передбачено проведення моніторингу ефективності її реалізації за допомогою планованих до контролю екологічних індикаторів згідно табл. 9.1.

Розділ 10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення

В рамках реалізації документа державного планування – СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено.

При цьому питання транскордонних наслідків для довкілля було би ускладнене за будь-яких умов через те, що, якби транскордонні негативні наслідки було виявлено, суміжна білорусь не є підписантом протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті, проводить ворожу щодо України зовнішню політику, допомагаючи росії у війні з Україною, що унеможлиблює будь-які міждержавні контакти на рівні області.

Крім того процедура транскордонних консультацій на даний час не врегульована міждержавними домовленостями.

При цьому моніторинг якісного стану поверхневих вод на транскордонній ділянці Західного Бугу, а також в 27-и контрольних створах основних річок та їх приток області та на метеостанції в с.Світязь Волинського гідрометеоцентру, на якій визначаються середньодобові концентрації при відборі проб 5 разів на добу на протязі 20 років за програмою транскордонного переносу, випадків високого чи екстремально високого забруднення атмосферного повітря чи поверхневих вод не фіксує.

Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію

Одним із інструментів забезпечення збалансованості Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року є проведення в процесі її розробки стратегічної екологічної оцінки (СЕО). СЕО – це системний і запобіжний процес, що здійснюється з метою аналізу потенційного впливу на довкілля документів стратегічного характеру, а також з метою інтегрування результатів оцінки в процес прийняття рішень.

Стратегічна екологічна оцінка проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року - приклад застосування цього підходу до розробки комплексної стратегії розвитку регіону. Оцінка здійснювалася 2023-2024 рр. одночасно з розробленням проекту змін до Стратегії.

СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року проводилася за методологією країн ЄС і включала:

- визначення ключових регіональних екологічних проблем;
- аналіз трендів стану довкілля регіону;
- аналіз відповідності проекту змін до Стратегії визначеним екологічним цілям;
- експертну оцінку ймовірного впливу проекту змін до Стратегії на складові довкілля;
- рекомендації щодо реалізації окремих завдань Стратегії.

Для Волинської області характерна наявність низки проблем екологічного характеру, найактуальнішими з яких є:

- 1.Радіоактивне забруднення окремих ТГ північної частини Волинської області внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 2.Території області на відстані 30 км до кордонів з білоруссю високо ризиковані для економічного використання внаслідок замінування і будівництва фортифікаційних споруд;.
- 3.Відсутність на території області сміттєпереробного заводу;
- 4.Відмови землекористувачів, землевласників та деяких органів місцевого самоврядування у погодженні створення територій та об'єктів ПЗФ;
- 5.Невинесення в натуру і відсутність картографічних матеріалів водоохоронних зон та прибережних захисних смуг водних об'єктів області;
- 6.Забруднення поверхневих вод скидами стічних вод житлово-комунальних, промислових підприємств та сільським господарством, основними чинником якого є неефективна робота очисних споруд;
- 7.Винищування лісів;
- 8.Пошкодження лісових ресурсів і ґрунтів внаслідок несанкціонованого видобутку бурштину-сирцю в північній частині області;
- 9.Забруднення атмосфери викидами промислових підприємств та автотранспорту;
- 10.Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок та озер області;
- 11.Підтоплення населених пунктів і територій, у тому числі за рахунок високого рівня ґрунтових вод;
- 12.Застарілі технології виробництва та обладнання, висока енергоємність та матеріаломісткість;
- 13.Недостатнє фінансування природоохоронних заходів;
- 14.Слабкі важелі впливу органів місцевого самоврядування на процеси охорони довкілля та раціонального використання природних ресурсів.

В цілому розробка проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року проведена з врахуванням ймовірних впливів на довкілля та з прагненням їх мінімізації. Запропонований проектом змін до Стратегії сценарій розвитку області прийнятний з точки зору збалансованості, а його реалізація за умови дотримання екологічних вимог, не передбачає появу нових негативних наслідків для довкілля, не сприятиме збільшенню антропогенного навантаження на нього.

Цілі та завдання проекту змін до Стратегії загалом не спрямовані на збільшення впливів на довкілля. Вони узгоджуються з державними та регіональними екологічними цілями,

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

визначеними Законом України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» та Стратегією екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року, затвердженою Розпорядженням Кабінету Міністрів України №1363-р. від 20.10.2021 р., а також з проектом змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 року.

Водночас реалізація окремих оперативних цілей і завдань проекту змін до Стратегії сприятиме покращенню екологічної ситуації в області.

Ймовірність того, що реалізація Стратегії призведе до таких можливих негативних впливів на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності матимуть значний сумарний (кумулятивний) вплив на довкілля, - незначна.

Таким чином, поєднання у Стратегії зусиль, спрямованих на заохочення економічного зростання та капіталовкладень у регіон, із зусиллями, спрямованими на пом'якшення несприятливого впливу на довкілля, забезпечуватиме розвиток Волинської області як регіону високої якості життя та безпечного довкілля.

В рамках реалізації документа державного планування – СЕО проекту змін до Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено.

Передбачено здійснення моніторингу ефективності її впровадження за допомогою екологічних індикаторів. Це важлива складова контролю реалізації проекту змін до Стратегії на довкілля та необхідна передумова забезпечення збалансованості розвитку області з врахуванням екологічних норм.

Експерт проекту «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України»¹, кандидат економічних наук за спеціальністю «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища», доцент кафедр: біології, здоров'я людини та фізичної терапії; менеджменту Рівненського державного гуманітарного університету, голова президії Рівненської обласної організації Українського товариства охорони природи

БЕРТАШ Б.М.

¹ Проект «Підтримка актуалізації стратегій розвитку шести регіонів України» впроваджується Волинським ресурсним центром через Проект «ГОВЕРЛА» за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID)

Список джерел

1. Бабиченко В.Н., Барабаш М.Б., Логвинов К.Т. і інші. Природа Украинской ССР. Климат. Киев: Наукова думка, 1984. 232 с.
2. Водний кодекс України, №214/95-ВР від 06.06.1995 р. // Відомості Верховної Ради України, 1995, №24. - ст. 189.
3. Водно-болотні угіддя України / за ред. Г.Б.Марушевського, І.С.Жарук. Київ: Чорноморська програма "Ветландс Інтернешнл", 2006. 312 с.
4. Державні будівельні норми України. Проектування. ДБН А.2.2-1-2003 «Склад і зміст матеріалів оцінки впливів на навколишнє середовище (ОВНС) при проектуванні і будівництві підприємств, будинків і споруд» (2004). – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=25521.
5. Деякі питання розроблення регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації та проведення моніторингу реалізації зазначених стратегій і планів заходів: постанова Кабінету Міністрів України від 4 серпня 2023 року №816. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/816-2023-%D0%BF#Text>.
6. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 27 червня 2001 року «Про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих проектів та програм». – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.isu.net.ua › files › dyrektyva_2001.doc.
7. Дідух Я.П. та ін. Геоботанічне районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 197.
8. Дюсик И. Стратегическая экологическая оценка концепций регионального развития. Том 1: методология / Ири Дюсик, Даниэль Росеки, Войцех Выналек. — Министерство экологии Чешской Республики. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://archive.rec.org/REC/Programs/EnvironmentalAssessment/pdf/Czech_SEA_Meth_RU.pdf.
9. Земельний кодекс України №2768-III від 25 жовтня 2001 року. // Відомості Верховної Ради України, 2002, №3-4, ст. 27.
10. Канаш О.П., Медведєв В.В. Агрогрунтове районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 194.
11. Карамушка В.І. Екологічна збалансованість стратегічних ініціатив і проектів (інтегрування довільних аспектів у стратегічне планування та проектну діяльність): практ. посібник / Віктор Карамушка. – К.: К.І.С., 2012. – 138 с.
12. Карпюк З.К. Природно-заповідний фонд Волинської області: альбом-каталог / З.К. Карпюк, В.О. Фесюк, О.А. Антипюк. – Луцьк, 2018 р. – 136 с.
13. Лісовий кодекс України №3853-XII від 21.01.1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, №17, ст. 100.
14. Маринич О.М. та ін. Фізико-географічне районування. *Національний атлас України*. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. С. 228-229.
15. Національна Стратегія для впровадження СЕО та реалізації вимог СЕО Протоколу ЄЕК ООН: Україна (травень 2006 р.), 2006. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/SEA_CBNA/Ukraine_strategy_uk.pdf.
16. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України №2801-XII від 19 листопада 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1993, №4, ст. 19.
17. Пособие по применению Протокола ЕЭК ООН по стратегической экологической оценке. Заключительная версия (февраль 2011 г.). Организация Объединенных Наций и Региональный Экологический Центр по Центральной и Восточной Европе. – 2011. – 273 с. –

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

[Електронний ресурс] – режим доступу: http://www.unecse.org/fileadmin/DAM/env/eia/sea_manual/documents/SEA_Manual_final_Feb2011_ru.pdf.

18. Природа Украинской ССР. Почвы / под ред. Н.Б.Вернандер. Киев: Наук. думка, 1986. 214 с.
19. Природа Украинской ССР. Растительный мир / под ред. А.М.Маринича. Киев: Наук. думка, 1985. С. 34-40.
20. Про охорону атмосферного повітря: Закон України №2707-XII від 16 жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України, 1992, №50, ст. 678.
21. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022, затверджений Законом України №2102-IX від 24.02.2022 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>.
22. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Волинської області: Розпорядження Кабінету Міністрів України, №722-р від 12 червня 2020 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722-2020-%D1%80#Text>.
23. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо засад державної регіональної політики та політики відновлення регіонів і територій: Закон України, №2389-IX від 09 липня 2022 року. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2389-20#Text>.
24. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України: Закон України, №1602-III від 23.03.2000 р. // Відомості Верховної Ради України, 2000. - №25. - ст. 195.
25. Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська конвенція): Конвенція Європейської Економічної Комісії ООН від 23-25 червня 1998 року. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.
26. Про екологічну експертизу: Закон України, №45/95-ВР від 9 лютого 1995 р. // Відомості Верховної Ради України, 1995. - №8. - ст. 54.
27. Проект змін до Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України №695 від 5 серпня 2020 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mtu.gov.ua/news/35001.html>.
28. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закону України, №4004-XII від 24 лютого 1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, №27. - ст. 218.
29. Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною»: наказ Міністерства охорони здоров'я України №400 від 12.05.2010 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України за №452/17747 від 01 липня 2010 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0452-10#Text>.
30. Про затвердження державних санітарних правил та норм захисту населення від впливу електромагнітного випромінювання: наказ Міністерства охорони здоров'я України №239 від 01.08.1996 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України від 29 серпня 1996 р. за №488/1513. – [Електронний ресурс] – режим доступу:
31. Про засади державної регіональної політики: Закон України, № 56-VIII від 05.02.20135 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015. - №13. - ст. 90.
32. Про затвердження Методики розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації: Наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального

- Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року
господарства України №79 від 31 березня 2016 р., зареєстрований в Міністерстві юстиції України 26 квітня 2016 року за №632/28762. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0632-16#Text>.
33. Про затвердження методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування: Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України, №296 від 10.08.2018 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FN045244>.
34. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №443-р від 21.04.2021 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2021-%D1%80#Text>.
35. Про затвердження Переліку регіонально рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин на території Волинської області та Положення до нього: Рішення Волинської обласної ради від 07 грудня 2018 р., №1229. – Заголовок з екрану - [Електронний ресурс] – режим доступу: http://oblrada.rv.ua/documents/rishennya/7_sklikannya.php?SECTION_ID=171&ELEMENT_ID=17752.
36. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану (зі змінами): Постанова Кабінету Міністрів України №590 від 09.06.2021 р. - [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>.
37. Про затвердження Програми діяльності Кабінету міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України №849 від 29.09.2019 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/849-2019-%D0%BF#Text>.
38. Про затвердження Регіональної схеми екологічної мережі Волинської області: рішення Волинської обласної ради №225 від 17 червня 2016 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/225-pro-zatverdzhennya-regionalnoyi-shemi-ekologichnoyi-mere>.
39. Про затвердження Схеми планування території Волинської області: рішення Волинської обласної ради, №598 від 30.03.2012 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-6-sklikannya/598-pro-zatverdzhennya-shemi-planuvannya-teritoriyi-rivnensk>.
40. Про інвестиційну діяльність: Закон України, №1560-XII від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1991. - №47. - ст. 646.
41. Про Комплексну програму розвитку агропромислового комплексу Волинської області на 2018-2022 роки: Рішення Волинської обласної ради №937 від 18 травня 2018 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ror.gov.ua/rishennya-oblasnoyi-radi-7-sklikannya/937-pro-kompleksnu-programu-rozvitku-agropromislovogo-komple>.
42. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України, №280/97-ВР від 21 травня 1997 р. // Відомості Верховної Ради України, 1997. - №24 - ст. 170.
43. Про місцеві державні адміністрації: Закон України, №586-XIV від 09.04.1999 р. // Відомості Верховної Ради України, 1999. - №20-21. - ст. 190.
44. Про надра: Кодекс України №133/94-ВР від 27.07.1994 р. // Відомості Верховної Ради України, 1994, №36, ст. 341.
45. Про обласну програму охорони навколишнього природного середовища на 2022-2026 роки: Розпорядження голови облдержадміністрації-начальника обласної військової адміністрації №165 від 27.06.2022 р. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.rv.gov.ua/npas/pro-oblasnu-programu-ohoroni-navkolishnogo-prirodnogo-seredovishcha-na-2022-2026-roki-61-2022>.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

46. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 р.: Закон України, №2697-VIII від 28.02.2019 р. // Відомості Верховної Ради України, 2019. - №16 - ст. 70.
47. Про охорону атмосферного повітря: Закон України, №2707-XII від 16.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992, №50, ст. 678.
48. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України, №1268-XII від 26.06.1991 р. // Відомості Верховної Ради України, 1991, №41, ст. 547.
49. Про оцінку впливу на стан довкілля окремих планів та програм: Директива 2001/42/ЄС Європейського парламенту та Ради від 27 червня 2001 року. – [Електронний ресурс] – режим доступу: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=60064.
50. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України, №2059-VIII від 23.05.2017 р. // Відомості Верховної Ради України, 2017. - №29 - ст. 315.
51. Про правовий режим воєнного стану: Закон України, №389-VIII від 12 травня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015, № 28, ст. 250.
52. Про природно-заповідний фонд України: Закон України, №2457-XII від 16.06.1992 р. // Відомості Верховної Ради України, 1992, №34, ст. 503.
53. Про ратифікацію Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище в транскордонному контексті: Закон України, №534-XIV від 19 березня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України, 1999. - №18 - ст. 153.
54. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті: Закон України, №562-VIII від 01 липня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України, 2015. - №32. - ст. 319.
55. Про створення національного природного парку «Дермансько-Острозький»: Указу Президента України від 11.12.2009 р. №1039/2009. - [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/10392009-9790>.
56. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України, №2850-IV від 08.09.2005 р. // Відомості Верховної Ради України, 2005. - №51. - ст. 548.
57. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України, №2354-VIII від 20 березня 2018 р. // Відомості Верховної Ради України, 2018. - №16. - ст. 138.
58. Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від №1134-р від 09.11.2022 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1134-2022-%D1%80#Text>.
59. Про схвалення Державної стратегії управління лісами України на період до 2035 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №1777-р. від 29.12.2021 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-2021-%D1%80#Text>.
60. Про схвалення Енергетичної стратегії України до 2050 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №373-р. від 21.04.2023 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-enerhetychnoi-stratehii-ukrainy-na-period-do-2050-roku-373r-210423>.
61. Про схвалення Стратегії зрошення та дренажу в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України №688-р. від 14.09.2019 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D1%80#Text>.
62. Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату до 2030 року: розпорядження Кабінету Міністрів України №1363-р від 20.10.2021 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2021-%D1%80#Text>.
63. Про тваринний світ: Закон України, №2894-III від 13.12.2001 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002. - №14. - ст. 97.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту змін до стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року

64. Протокол по стратегической экологической оценке к Конвенции об оценке воздействия на окружающую среду в трансграничном контексте / Организация Объединенных Наций, Европейская Экономическая Комиссия: ЕСЕ/МР.ЕІА/2003/3. – Нью-Йорк и Женева, 2003. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/protocol_ecology.pdf.
65. Про управління відходами: Закон України №2320-ІХ від 20 червня 2022 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>.
66. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: №68/2022 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>.
67. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 р.: Указ Президента України, №722/2019 від 30.09.2019 р. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.
68. Регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища у Волинській області у 2022 р. – Луцьк, 2023 – 154 с. іл. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.voladm.gov.ua/article/regionalna-dopovid-pro-stan-dovkillya/>.
69. Території, що пропонуються до включення у мережу Емеральд (Смарагдову мережу) України («тінювий список», частина 2) / кол. авт., під ред. К.А.Борисенко, А.А.Куземко. Київ: «LAT & K», 2019. 234 с.
70. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27 червня 2014 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
71. Фіторізноманіття Українського Полісся та його охорона / під заг. ред. Т.Л.Андрієнко. Київ: Фітосоціоцентр, 2006. 316 с.
72. Химин М.В, Химин Л.І. Хребетні тварини природних заповідників та національних природних парків у межах Західного Полісся. *Збереження та відтворення біорізноманіття природно-заповідних територій*: матеріали наук.-практ. конференції, присвяченої 10-річчю Волинського природного заповідника (м.Сарни, 11-13 червня 2009 р.). Рівне: ВАТ «Волинська друкарня», 2009. – С. 607-615.
73. Цілі сталого розвитку: Україна: Національна доповідь 2017 р. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/natsionalna-dopovid-csr-Ukrainy.pdf>.
74. Щодо затвердження Базового плану адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації): наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 17.12.2012 р. №659. – [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/FIN81968>.
75. Экологические показатели и основанные на них оценочные доклады. Восточная Европа, Кавказ и Центральная Азия. – Нью-Йорк и Женева: ООН, 2007. – 110 с.
76. Noble B. Regional Strategic Environmental Assessment (R-SEA). Methodological Guidance and Good Practice / Bram Noble, Jill Harriman. – Canada: University of Saskatchewan, 2008. – 59 р.
77. Strategic Environmental Assessment of Policy, Plan and Program Proposals: CIDA Handbook. – Canada: CIDA, 2004. – 19 р.
78. Strategic Environmental Assessment: The Cabinet Directive on the Environment Assessment of Policy, Plan, and Program Proposals: Guidelines for Implementing the Cabinet Directive. – Ottawa Privy Council Office and Canadian Environment Assessment Agency, 2010. – 13 р.